

Helsinkiläisten asunnottomuuspolut

**Eeva Kostiainen ja
Seppo Laakso**

ASUMISEN RAHOITUS- JA KEHITTÄMISKESKUKSEN
RAPORTTEJA I | 2015

Helsinkiläisten asunnottomuuspolut

**Eeva Kostiainen ja
Seppo Laakso**

LAHTI 2015

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

ASUMISEN RAHOITUS- JA KEHITTÄMISKESKUKSEN RAPORTTEJA 1 | 2015
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Kansikuva: Raili Malinen, YHA-kuvapankki
Taitto: Mari Pakarinen / Juvenes Print

Julkaisu on saatavana internetistä:
www.ara.fi/julkaisut

Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, Tampere 2015

ISBN 978-952-11-4424-0 (PDF)
ISSN 1797-5514 (verkkojulk.)

ESIPUHE

Asunnottomuus koskettaa Suomessa erityisesti pääkaupunkiseutua, ja väkilukuun suhteutettuna eniten asunnottomia on Helsingissä. ARA, ympäristöministeriö, Kuntaliitto ja Helsingin kaupunki lähtivät yhdessä rahoittamaan helsinkiläisten asunnottomuuspolut -tutkimusta helsinkiläisten asunnottomuuden syiden, asunnottomuuden aikaisen tilanteen sekä asunnottomuuden päättymiseen johtavien tekijöiden paremmaksi ymmärtämiseksi. Tutkimus keskittyi niihin henkilöihin, joiden vailla vakinaista asuntoa -jakso oli päättynyt, joten asunnottomuuden kovin ydin jäi osittain tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Erityisesti tutkimuksessa keskityttiin nuorten aikuisten asunnottomuuspolkujen selvittämiseen. Tutkimuksella pyrittiin myös saamaan lisätietoa maahanmuuttajataustaisista asunnottomista, joiden määrä on viime vuosina ollut nopeassa kasvussa.

Tutkimuksen monipuolinen aineisto tarjoaa informatiivisen ja elämänmakuisen kuvauksen vailla vakituista asuntoa olevien tilanteesta. Asunnon menettäminen syystä tai toisesta on tutkimuksen perusteella Helsingissä selvä asunnottomuusriski kaikille ryhmille, mutta erityisen heikosti kilpailluilla yksityisillä vuokramarkkinoilla pärjäävät nuoret, työttömät, pienituloiset, maahanmuuttajataustaiset sekä maksuhäiriömerkinnän saaneet. Hyvin tiedostettu pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista heijastuu monella tapaa näiden ryhmien elämään. Raportista välittyy sama viesti kuin kentällä nuorten parissa työskentelevien puheista; motivoituneenkin nuoren on vaikea saada otetta opiskelu- ja työelämästä, jos asumisasiat eivät ole kunnossa. Tutkijat peräänkuuluttavatkin asumisen näkökulman huomioimista kaikissa syrjäytymistä ehkäisevissä toimenpiteissä.

Asunnottomuuden hoidossa on otettu viime vuosina tärkeitä edistysaskeleita. ARA:n vuoden 2014 asuntomarkkinaselvityksen perusteella asunnottomuus on saatu painettua Helsingissä muutama vuoteen verrattuna selvään laskuun. Parannusta on tapahtunut etenkin nuorten ja maahanmuuttajien asunnottomuuden kohdalla. Katse siirtyykin asunnottomuutta ja sen uusiutumista ehkäisevien toimien kehittämiseen ja vahvistamiseen. Valtio osallistuu näihin talkoisiin tänä vuonna muun muassa lisäämällä avustusrahoja asumisongelmien ehkäisyssä tehokkaaksi todettuun asumisneuvojatoimintaan.

Kiitos Eeva Kostiaiselle ja Seppo Laaksolle tutkimuksen sekä raportin onnistuneesta toteutuksesta ja hankkeen ohjausryhmälle asiantuntevasta tuesta tutkimuksen kuluessa.

Hanna Dhalmann
Projektipäällikkö, FT
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Sisällys

I Johdanto	9
1.1 Tutkimuksen taustaa	9
1.2 Tutkimuksen toteutus	10
2 Helsingiläisten asunnottomuus	12
2.1 Asunnottomuuden polkututkimus	12
2.2 Asunnottomat Helsingissä	16
2.3 Vailla vakinaista asuntoa olevat	17
2.4 Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä	19
3 Tutkimusasetelma, menetelmät ja aineistot	21
3.1 Tutkimusasetelma	21
3.2 Aineisto	21
3.3 Menetelmät	23
4 Kyselyn tulokset	24
4.1 Vastaajien taustatiedot	25
4.1.1 Ikä	25
4.1.2 Sukupuoli	25
4.1.3 Äidinkieli	26
4.1.4 Koulutustaso	27
4.1.5 Pääasiallinen toiminta	28
4.1.6 Kotitalouksien tulotaso	28
4.1.7 Kotitalouden koko	29
4.1.8 Edellinen asuinpaikka	30
4.1.9 VVA-jaksoa edeltävä asumismuoto	31
4.1.10 VVA-jakson kesto	32
4.2 VVA-jakson kulku, kun taustalla muu syy kuin asunnottomuus	33
4.2.1 VVA-kirjaukseen johtanut tilanne	33
4.2.2 Asuminen VVA-jakson aikana	34
4.2.3 Jakson päättymisen	36
4.2.4 Nykyinen asumismuoto	36
4.2.5 Nykyisen asuinpaikan postinumero	38
4.3 VVA-jakson kulku, kun kirjauksen syynä asunnottomuus	38
4.3.1 Asumisen päättymisen edellisessä asunnossa	38
4.3.2 VVA-kirjaukseen johtaneen elämäntilanteen taustalla vaikuttaneet seikat	39
4.3.3 Syitä miksi uutta asuntoa ei järjestynyt	40
4.3.4 VVA-kirjauksen tausta	41
4.3.5 Majoittuminen VVA-jakson aikana	42
4.3.6 VVA-jakson vaikutus muihin perheen- tai kotitalouden jäseniin	43
4.3.7 VVA-jakson päättymisen	43
4.3.8 VVA-jakson päättymiseen vaikuttaneet tekijät	44
4.3.9 Asunnottomuus elämän aikana	45
4.3.10 Vastaushetken asumistilanne	46
4.3.11 Nykyinen asumismuoto	47
4.3.12 Nykyisen asuinpaikan postinumero	48

5	Helsingkiläisten muutto- ja asumishistoria	49
5.1	Muutto- ja asumishistorian vertailu	49
5.2	Kyselyyn vastanneiden muutto- ja asumishistoria.....	52
5.2.1	Muutto- ja asumishistoria VVA-kirjauksen syyn mukaan	52
5.2.2	Muutto- ja asumishistoria ikäryhmän mukaan.....	53
5.2.3	Muutto- ja asumishistoria äidinkielen mukaan	54
5.2.4	Muutto- ja asumishistoria sukupuolen mukaan	55
6	Helsingkiläisten asunnottomuuspolut	58
6.1	Asunnottomuuspolkujen tyypittely klusterianalyysin avulla	58
6.1.1	Keski-ikäiset ja -tulokset omistusasujien klusterissa.....	59
6.1.2	Nuoret ja muualta muuttaneet vakaan vuokra-asumisen klusterissa	60
6.1.3	Nuorten nousevan vuokra-asumisuran klusteri.....	63
6.1.4	Laskevan asumisuran klusteri	65
6.1.5	Kovia kokeneiden vuokra-asujien klusteri.....	67
6.1.6	Vakaasta asumisesta kadun kautta asunnottomien palveluihin päätyneiden klusteri	69
6.1.7	Epävakaalta asumisuralta asunnottomien palveluihin päätyneiden klusteri	71
6.1.8	Pitkäaikaisasunnottomien klusteri.....	72
6.2	Asunnottomien palveluita tarvitseviin klustereihin kuulumista selittävät tekijät.....	74
6.3	Tulosten tulkintaa	75
7	Keskeiset tulokset ja johtopäätökset.....	78
7.1	Yhteenveto keskeisistä tuloksista.....	78
7.1.1	Tutkimuksen edustavuus.....	78
7.1.2	Kyselyn keskeiset tulokset	78
7.1.3	Klusterianalyysin tuloksena tunnistettiin kahdeksan asunnottomuuspolkua.....	79
7.2	Johtopäätöksiä	81
7.2.1	VVA-statusen ja asunnottomuuden vastaavuus	81
7.2.2	Vakaaseen asumiseen päätyvät selviävät lyhyistä asunnottomuusjaksoista läheisten avulla	82
7.2.3	Epävarmalla asumisuralla olevilla riski joutua uudelleen asunnottomiksi	83
7.2.4	Heikoimmassa asemassa olevat asunnottomat turvautuvat asunnottomien palveluihin.....	83
7.2.5	Asunnottomuuden kasvun taustalla asuntomarkkinoiden kireys..	84
7.3.	Toimenpiteitä ja suosituksia	85
7.3.1	Asuntotuotanto on kokonaisuutena saatava vastaamaan väestönkasvua.....	85
7.3.2	Kohtuuhintaisen asuntotuotannon riittävä taso taattava	85
7.3.3	Kohtuuhintaisia asumisen ratkaisuja yksityisillä markkinoilla...	86
7.3.4	Osa asunnottomista tarvitsee yhteiskunnan järjestämää tuettua asumista	86
7.3.5	Kireiden asuntomarkkinoiden tilanteessa asunnottomuuden ennaltaehkäisy keskeistä.....	86

Kirjallisuus	88
Liitteet	89
Liite 1. Kyselylomake	89
Liite 2. Polkuanalyysin asumis- ja majoitusvaihtoehdot järjestyksessä	100
Liite 3. Logit-mallien tulostaulukko todennäköisyydelle kuulua heikoimpiin klustereihin.....	101
Kuvailulehti.....	103
Presentationsblad	104

1 Johdanto

Helsingiläisten asunnottomuuspolut -tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa eri väestöryhmille ominaisia asunnottomuuspolkuja: mistä asunnottomaksi päädytään, missä asunnottomuuden aikana majoitutaan ja miten asunnottomuuden päättävä asuminen lopulta järjestyy. Tutkimuksessa kartoitettiin asumista ennen asunnottomuutta, sen jälkeen ja sen aikana, sekä asunnottomuuteen johtaneita elämäntilanteita ja siitä poistumiseen vaikuttaneita tekijöitä postikyselyn avulla. Asunnottomuutta lähestyttiin tutkimuksessa väestötietojärjestelmään vailla vakinaista asuntoa (jatkossa VVA) oleviksi kirjautuneiden Helsingiläisten kautta; postikysely suunnattiin helsinkiläisille, jotka olivat olleet väestötietojärjestelmässä kirjautuneina vailla vakinaista asuntoa olevina, mutta joiden vailla vakinaista asuntoa oleskelu oli päättynyt, eli jotka olivat väestötietojärjestelmässä siirtyneet VVA-kirjauksesta asuntoväestöön.

Tutkimus paikantuu asunnottomuuspolku-tutkimuksen kvantitatiiviseen tutkimusperinteeseen, jonka mukaisesti asunnottomuus ymmärretään tuloksena dynaamisesta vuorovaikutuksesta yksilöiden ominaisuuksien ja rakenteellisten tekijöiden välillä. Staattisen ryhmän sijaan asunnottomat muodostuvat yksilöistä ja kotitalouksista, jotka liikkuvat asunnottomuuteen ja siitä pois. Dynaamisen asunnottomuuspolkututkimuksen keskeisenä lähtökohtana on ymmärrys siitä, että yksilöt voivat liikkua asunnottomuuden, heikotasoisen asumisen ja laadukkaan asumisen välillä. Ymmärryksen syntyyn on vaikuttanut erityisesti USA:ssa tehty kvantitatiivinen pitkittäistutkimus, jonka tulosten perusteella asunnottomuus on ymmärrettävänä tilapäisenä tilana, jota kuvaa asumisen epävakaus enemmän kuin alati huononevan asumisen kierre, joka johtaa vääjäämättä asunnottomuuteen. (O'Sullivan, 2008; Buch-Geertsema, 2010.)

1.1

Tutkimuksen taustaa

Tutkimus on jatkoa aiemmalle rekisteritutkimukselle (Kostiainen & Laakso, 2012) Vailla vakinaista asuntoa – Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä, jossa tuotettiin määrällistä tietoa Helsingissä väestötietojärjestelmän mukaan vailla vakinaista asuntoa oleskelevista henkilöistä ja muuttoliikkeestä asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Rekisteriaineisto tarjosi erinomaisen mahdollisuuden tarkastella asunnottomuutta laaja-alaisesti ja paneutua ilmiön dynamiikkaan kattavalla aineistolla. Väestötietojärjestelmä kotipaikkatunnuksineen mahdollisti vailla vakinaista asuntoa olevien tutkimisen suhteessa sukupuoleen, ikään ja äidinkielen, sekä asunnottomuutta edeltävän ja sitä seuraavan asuinpaikan selvittämisen ja asuntokunnan koostumuksen määrittelyn. Muuttotietojen avulla voitiin selvittää myös vuoden aikana vailla vakinaista asuntoa olleiden kokonaismäärä.

Väestörekisteritietoihin liittyy kuitenkin epävarmuutta luotettavuudessa ja ajantasaisuudessa, sillä asunnosta poistumisilmoitusten tekeminen ei ole systemaattista. Vailla vakinaista asuntoa on rekisterikäsité, eikä henkilöiden todellista asumistilannetta voida tarkistaa. Aiemmassa tutkimuksessa saatiin paljon uutta tietoa asunnot-

tomuudesta, mutta jouduttiin hyväksymään vailla vakinaista asuntoa olevien rekisterikäsittelyn asettamat rajoitteet tutkimukselle. Asunnottomuuden tutkimista jatkettiin vailla vakinaista asuntoa jakson päättäneille helsinkiläisille suunnatulla kyselyllä, jonka avulla selvitettiin vailla vakinaista asuntoa olemisen ja asunnottomuuden välistä yhteyttä ja kartoitettiin asunnottomuuteen ja siitä pois johtaneita elämäntilanteita ja siihen vaikuttaneita tekijöitä, jonka tuloksia esitellään tässä raportissa.

Erityisen kiinnostuksen kohteena olivat asunnottomuutta kokeneet 18–29-vuotiaat nuoret aikuiset. Hallitusohjelmassa hallituksen asuntopolitiikan yhdeksi painopistealueeksi on kirjattu nuorten asunnottomuuden ja syrjäytymisen ehkäisy. Aiemman tutkimuksen mukaan suurin kymmenvuotiskäryhmä vailla vakinaista asuntoa olevista oli sekä naisilla että miehillä 20–29-vuotiaat. Kyselytutkimuksen avulla saatiin lisätietoa nuorten asunnottomuuden erityispiirteistä ja asunnottomuuspoluista; miten nuoret joutuvat asunnottomaksi, missä majoittuvat asunnottomuuden aikana ja miten asunnottomuuden päättävä asuminen lopulta järjestyy. Vailla vakinaista asuntoa olleiden kautta voidaan tavoittaa hyvin nuorille tyypillistä piiloasunnottomuutta, jolloin asutaan ystävien luona turvautumatta asunnottomien asumispalveluihin.

Tutkimusta ovat rahoittaneet Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA), ympäristöministeriö, Kuntaliitto ja Helsingin kaupunki.

1.2

Tutkimuksen toteutus

Tutkimusasetelmana oli postikysely helsinkiläisille, joiden vailla vakinaista asuntoa oleskelu oli päättynyt, eli jotka olivat väestötietojärjestelmässä siirtyneet VVA-kirjauksesta asuntoväestöön määritellyllä ajanjaksolla, yhdistettynä väestötietojärjestelmän tietoihin asumis- ja muuttohistoriasta. Väestötietojärjestelmän osoitetietojen avulla entiset VVA-kuntalaiset voitiin tavoittaa kattavasti.

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää henkilöiden asumistilannetta vailla vakinaista asuntoa oleskellun jakson aikana ja arvioida kyselytutkimuksen avulla sitä, kuinka suuri osa oli ollut VVA-jakson aikana asunnoton. Saadut vastaukset yhdistettiin henkilötasolla rekisteritietoihin luvan antaneiden osalta. Kyselyn avulla kartoitettiin VVA-jakson aikana asunnottomina olleiden asunnottomuuteen johtaneita elämäntilanteita, majoittumista ja elinolosuhteita asunnottomuuden aikana sekä asunnottomuudesta poistumisen mahdollistaneita tekijöitä. Kyselyssä kysyttiin lisäksi mm. tulotasoa, koulutustasoa, pääasiallista toimintaa (työllinen, työtön, opiskelija ym.) ja kotitalouden koostumusta. Samalla saatiin tarkempi kuva siitä, keitä ovat henkilöt, joiden VVA-kirjaus ei liity asunnottomuuteen. Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli selvittää vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen ja asunnottomuuden välistä yhteyttä.

Muodostettu tutkimusaineisto mahdollisti vaihtoehtoisten asumispolkutyyppeiden tunnistamisen ja analyysin. Asumispolkutyyppeiden muodostamisen menetelmänä käytettiin klusterianalyysia, jonka avulla kyselyyn vastanneet voitiin jakaa ryhmiin siten, että samaan ryhmään kuuluvat muistuttavat toisiaan asumispolkujensa suhteen. Muodostettujen ryhmien (klustereiden) piirteitä kuvattiin muuttujien tunnuslukujen avulla ja niitä analysoitiin eri taustatekijöiden suhteen. Muodostetut klusterit erosivat toisistaan ja voitiin erottaa selvästi ”parempia” klustereita, joissa asunnottomuudesta oli selvitty ystävien ja sukulaisten avulla, sekä ”heikompi” klustereita, joissa oli jouduttu turvautumaan asunnottomien palveluihin. Todennäköisyyttä kuulua asunnottomien palveluita tarvinneisiin klustereihin tarkasteltiin tilastollisen logitmallin avulla.

Luvussa 2 käydään läpi asunnottomuuspolkuja käsittelevää kirjallisuutta, tarkastellaan asunnottomuutta Helsingissä ja esitellään aiemman rekisteritutkimuksen tuloksia vailla vakinaista asuntoa olleista helsinkiläisistä. Tutkimusasetelma, aineisto

ja menetelmät esitellään luvussa 3. Luvussa 4 käydään läpi kyselyn tulokset VVA-kirjauksen syyn mukaan. Luvussa 5 tarkastellaan väestötietojärjestelmän rekisteritietoihin perustuvia muutto- ja asumishistoriatietoja koko VVA-väestön, tutkimuksen otoksen ja kyselyyn vastanneiden osalta. Luvussa 6 esitellään klusterianalyysillä muodostetut asunnottomuuspolut ja tilastollisen analyysin tulokset. Luvussa 7 vedetään yhteen keskeiset tulokset ja niistä tehdyt johtopäätökset sekä esitetään toimenpidesuosituksia.

2 Helsingiläisten asunnottomuus

2.1

Asunnottomuuden polkututkimus

Yleiseurooppalainen asunnottomuusjärjestöjen liitto FEANTSA on luonut operationaalisen ETHOS (European Typology on Homelessness and Housing Exclusion) -typologian asunnottomuuden määrittämisen haasteisiin, korostamaan ilmiön dynaamisuutta ja erilaisia polkuja asunnottomuuteen. Typologia lähtee liikkeelle kolmijakoisesta kodin käsitteestä, joka voidaan ymmärtää:

1. kunnolliseksi asumukseksi, joka kattaa henkilön ja hänen perheensä asumistarpeet ja jota he hallitsevat (fyysinen alue),
2. joka mahdollistaa yksityisyyden ja sosiaaliset suhteet (sosiaalinen alue) ja
3. jonka hallintaan on yksinomainen ja laillinen oikeus (laillinen sopimukseen perustuva vuokrasuhde) (legaalin alue),

joiden puuttuminen määrittelee asunnottomuutta. Tästä on johdettu asunnottomuustypologian neljä pääkategoriaa, joiden kautta asunnottomuus näyttäytyy jatkumona: kadulla asuvat, ilman asuntoa olevat, epävarmasti asuvat ja puutteellisesti asuvat. (Busch-Geertsema ym. 2010, 19–21.) ETHOS-määritelmä on luonteva lähtökohta asunnottomuustutkimukselle, jonka keskiössä ovat piiloasunnottomat, erityisesti tuttavien ja sukulaisten luona asuvat, joita vailla vakinaista asuntoa oleskelevien voidaan olettaa pääasiassa olevan.

Asunnottomuus nähdään tuloksena dynaamisesta vuorovaikutuksesta yksilön ominaisuuksien ja rakenteellisten tekijöiden välillä; rakenteelliset tekijät luovat olosuhteet, joiden puitteissa asunnottomuutta esiintyy, jolloin yksilöt, joilla on henkilökohtaisia ongelmia, ovat haavoittuvaisempia yhteiskunnan ja talouden epäsuotuisille kehityskuluille. Tästä ymmärryksestä käsin on noussut laaja käsitteellinen viitekehys, jonka puitteissa tutkitaan polkuja asunnottomuuteen ja siitä pois. Asunnottomuustypologian käsite yhtenä osana yksilön asumispolkua on nähty mahdollisuutena ylittää toiminnan ja rakenteen välinen kuilu (Clapham 2003, 120). (Busch-Geertsema ym. 2010, 10–13; Fitzpatrick 2005, 4; O’Sullivan 2008, 72–73.)

Asunnottomuuskirjallisuudessa on tunnistettu neljä laajaa riskitekijöiden kategoriaa, jotka lisäävät asunnottomuuden todennäköisyyttä: 1) rakenteelliset (taloudelliset prosessit: köyhyys, työttömyys; asuntomarkkinoiden toiminta; sosiaaliturva; maahanmuutto) 2) institutionaaliset (riittämättömät palvelut ja koordinaation puute; allokatiomekanismit; institutionaalinen asuminen, vankilat; institutionaaliset käytännöt: sisäänotto ja kotiuttaminen), 3) ihmissuhteisiin (perheasema; ihmissuhteen tilanne: väkivaltainen kumppani tai vanhemmat; ihmissuhteen päättymisen: kuolema, ero) ja 4) yksilöön (terveys; koulutus; riippuvuudet: alkoholi, huumeet, pelit) liittyvät tekijät. Lisäksi laukaisevat tekijät, tietyt tapahtumat, voivat johtaa suoraan asunnottomuusjaksoon tai lisääskeleeseen ‘uralla’, joka myöhemmin saattaa johtaa asunnottomuuteen (häätö, taloudellinen kriisi, ero). Lähes kaikki asunnottomat ovat pienituloisia, useat työttömiä tai alhaisen vaatimustason epävarmoissa töissä.

Häädöt ja parisuhteiden ja perheiden hajoamiset ovat yleisimpiä asunnottomuuden laukaisevia tapahtumia Euroopassa. Myös mielenterveysongelmista kärsivät ovat yliedustettuina asunnottomien joukossa lähes kaikkialla. (Edgar 2009, 6–7; Busch-Geertsema ym. 2010, 49–52, 55; Andersson & Tulloch 2000, 2–3.)

Asunnottomuuden polkututkimuksessa voidaan karkeasti erottaa kolme teoreettista suuntausta, joiden piirissä asunnottomuuspolkuja on tutkittu eri metodologisista lähtökohdista. Interaktionistinen suuntauksen piirissä asunnottomuuspolkuja tutkitaan laadullisin menetelmin, pääasiassa etnografisin metodein. Toisen suuntauksen teoreettiset lähtökohdat ovat postmodernismissä ja riskiyhteiskunnan synnyssä ja menetelminä käytetään lähinnä laadullisia haastattelumenetelmiä. Kolmannen suuntauksen piirissä asunnottomuutta tutkitaan kvantitatiivisiin menetelmin perustuen joko kyselytutkimuksiin tai laajoihin hallinnollisiin rekisteriaineistoihin. Erityisesti kvantitatiivinen pitkittäinen asunnottomuuspolkututkimus on tehnyt näkyväksi asunnottomuuden tilapäistä ja dynaamista luonnetta ja vienyt huomion reitteihin ulos asunnottomuudesta. Keskeisen on asunnottomien yömajojen rekistereihin perustuvan USA:laisen tutkimuksen (Kuhn & Culhane, 1998) mukaan yömajojen käyttäjät voitiin jakaa tilapäisesti asunnottomiin, jaksoittaisesti asunnottomiin sekä kroonisesti asunnottomiin. Valtaosan (80 %) todettiin kuuluvan ensimmäiseen ryhmään ja poistuvan asunnottomuudesta nopeasti palaamatta enää hätämajoitukseen. Jaksoittaisesti asunnottomat palasivat asunnottomien yömajaan toistuvasti ja viettivät välijaksot mahdollisesti kadulla ja muissa instituutioissa, kuten sairaaloissa. Kroonisesti asunnottomat asuivat hätämajoituksessa pitkiä aikoja pysyväisluonteisesti. (Kuhn & Culhane 1998, 226; Culhane & Metraux 2008, 113; O’Sullivan 2008, 74–83.)

Vaikka vastaavaa kattavaa tutkimusta asunnottomuuden dynamiikasta ei ole tehty Euroopassa, on olemassa viitteitä siitä, että myös Euroopassa pitkäaikaisasunnottomat ovat vähemmistönä asunnottomien palvelujen käyttäjissä. Palvelujen käyttöön perustuvia tutkimustuloksia tulkittaessa on kuitenkin muistettava, että palvelun käytön lopettaminen ei vielä tarkoita, että henkilö olisi lakannut olemasta asunnoton. Monet biografiset tutkimukset ovat osoittaneet, että usein asunnottomien palveluita käyttävien asunnottomien ‘virallista asunnottomuutta’ edeltää (tai sen keskeyttää) ‘piiloasunnottomuuden jaksot’, jolloin asutaan tilapäisesti ystävien ja sukulaisten luona ja yritetään löytää pysyvämpää asuntoa. Tämä epämuodollinen tilapäisen majoituksen strategia on yleinen nuorten keskuudessa, mutta ei rajoitu pelkästään nuoriin. Piiloasunnottomuuden on usein sanottu olevan vallitseva osa asunnottomien naisten asumisuria (Watson & Austerberry, 1986: ks. Busch-Geertsema ym. 2010, 52). Mm. biografisissa tutkimuksissa kuitenkin myös miesten on havaittu usein hyödyntävän epämuodollista väliaikaisasumista ystävien ja sukulaisten luona. (Busch-Geertsema ym. 2010, 52) Myös tanskalaisessa asunnottomien seurantatutkimuksessa majoittuminen sukulaisten ja tuttavien oli merkittävä reitti asunnottomien majoituspalveluiden asiakkaaksi mutta yleistä myös ‘virallisen’ asunnottomuuden jälkeen (Christensen & Koch-Nielsen 2005, 9–11).

Yksinkertaisimman määritelmän mukaan asunnottomuuspolku kuvaa henkilön tai kotitalouden reitin asunnottomaksi, asunnottomana vietetyn jakson ja reitin pois asunnottomuudesta pysyvään asumiseen. Anderssonin ja Tullochin (2000) sekä Claphamin (2003) mukaan asunnottomuuspolut pitää ymmärtää erityisenä osana henkilöiden koko elämänaikaista asumisuraa. Yksinkertaisin mahdollinen asumisura olisi asua yhdessä ja samassa asumuksessa koko elämän ajan. Todellisuudessa ihmiset kokevat monenlaisia asumistilanteita elämänsä aikana. Muutokset asumisessa liittyvät elämän tärkeisiin tapahtumiin ja taitekohtiin, kuten kotitalouden muodostamiseen ja sen hajoamiseen, työllistymiseen ja valintoihin liittyen asunnon sijaintiin, laatuun ja tyyppiin. Muutot ovat yksilön valinnan funktio, jota rajoittaa asumisjärjestelmä ja yksilön resurssit. Näiden tekijöiden lisäksi polut läpi asunnottomuuden voivat heijastaa yksilöiden vakavasti ongelmallisia elämän tapahtumia ja niihin

liittyviä tuki- ja hoitotarpeita. Nämä yhdistettynä köyhyyteen ja pienituloisuuteen ovat todennäköisesti tekijöitä, jotka erottavat asunnottomuusreitit asumisreiteistä. (Clapham 2003, 123; Andersson & Tulloch 2000, 2.)

Andersson & Tulloch (2000) pyrkivät tunnistamaan aiemman brittiläisen tutkimuksen perusteella erilaisia polkuja läpi asunnottomuuden ja kategorisoimaan niitä sukupuolen, iän, rodun ja muiden taustatekijöiden suhteen. Katsauksessa löydettiin yhteneväisiä polkuja asunnottomuuteen ja siitä pois, mutta yksinkertaisia reittejä läpi asunnottomuuden ei voitu kategorisoida olemassa olevan tutkimuksen perusteella, johtuen pitkittäistutkimusten puutteesta. Asunnottomuuteen johtavien polkujen tärkeimpiä määrittäjiä olivat köyhyys ja pienituloisuus sekä ikä. Kolme selvää asunnottomuuteen johtavaa polkua tunnistettiin, jotka osuivat yhteen elämänkulun tärkeisiin vaiheisiin: nuorten (15–24-vuotiaat) polut, aikuisten (25–50-vuotiaat) polut ja iäkkäiden (yli 50-vuotiaat) polut asunnottomuuteen. (Andersson & Tulloch 2000, 2–4; Anderson & Christian 2003, 112.)

Brittiläisen tutkimuksen perusteella nuorilla vahingolliset lapsuuden kokemukset, perheiden hajoamisista ja institutionaalisen hoivan kokemuksista vakaviin hyväksikäyttöihin ja pahoinpitelyihin, lisäävät asunnottomuusriskiä. Mahdollisuus palata lapsuudenkotiin näyttäisi olevan erottava tekijä asunnottomaksi päätyvien ja siltä välttyvien nuorten välillä. Aikuisilla asunnottomuus liittyy tavanomaisempiin kotitalouden muodostamisen ja muutoksen vaiheisiin. Rakenteelliset tekijät, erityisesti taloudellinen asema ja asema suhteessa sosiaalista asumista rajoittaviin säädöksiin määräävät, ketkä joutuvat asunnottomiksi asumisen muutosten hetkinä. Aikuisten polut asunnottomuudesta pois ovat selvästi kytköksissä kotitalouden tyyppiin (yhden hengen talous vai perhe) sekä asunnottomuuden lainsäädäntöön että sen käytännön soveltamiseen, sillä Iso-Britanniassa on suuri merkitys palveluiden saannille sillä, saako lakiin perustuvan virallisen asunnottoman statuksen. Vähiten tutkimusta löytyi myöhemmän iän asunnottomuudesta, mutta sen perusteella näytti siltä, että vanhempien ihmisten asunnottomuudessa yksilötason tekijöillä, kuten myöhään alkaneilla mielenterveysongelmilla, on suurempi vaikutus kuin rakenteellisilla tekijöillä. (Andersson & Tulloch 2000, 3–4; Anderson & Christian 2003, 113.)

Katsauksessa löydettiin yleisiä polkuja pois asunnottomuudesta, mutta niitä ei voitu yhdistää samalla tavalla ikäryhmiin kuin asunnottomuuteen johtavia polkuja. Näitä olivat itsenäinen asumisen järjestäminen ilman yhteydenottoa viranomaisiin tai vapaaehtoisjärjestöihin, itsenäinen asumisen järjestäminen kun ei ole saanut virallista asunnottoman statusta tai hakemuksen pois vetäminen, virallisen asunnottoman statuksen saaminen ja pääsy tavalliseen sosiaaliseen asumiseen, asuttaminen tuettuun asumiseen viranomaisten toimesta ja sen jälkeen pääsy tavalliseen sosiaaliseen asumiseen ja pysyvä asuttaminen viranomaisten toimesta tuettuun asumiseen. Polut pois asunnottomuudesta ovat läheisesti yhteydessä kotitalouden tyyppiin ja muutokset kotitalouden koostumuksessa puolestaan liittyvät asunnottomuusjaksoihin. Yhden vanhemman lapsiperheet ovat huomattavasti alttiimpia asunnottomuudelle kuin kahden vanhemman perheet. Kotitalouksien dynamiikan mukaan lapsiperheet kuitenkin muuntuvat yhden hengen talouksien ja kahden vanhemman lapsiperheiden välillä. Perheettömillä yksinasuvilla on suurin riski kokea asunnottomuuden äärimmäisiä muotoja, kuten ulkona nukkumista ja pitkäaikaisasunnottomuutta, johtuen yksinasuvien heikosta asemasta asuntomarkkinoilla ja sosiaalisessa asumisessa yhdistettynä yksilötason tekijöihin. (Andersson & Tulloch 2000, 4; Anderson & Christian 2003, 113.)

Suomessa Lehtonen ja Salonen (2008) ovat tutkineet polkuja asunnottomuuteen. Polkumallissa asunnottomuus voidaan käsittää epäonnistumiseksi elämän eri siirtymävaiheissa. Kriittisiä siirtymiä, joilla on merkitystä asunnottomaksi joutumisessa ja joihin yhteiskunnan interventioilla on mahdollista vaikuttaa, konstruointiin tutkimuksessa asiakkailta kerätyn empiirisen aineiston perusteella. Niitä ovat siirtymät

vanhempien luota omaan asuntoon, koulutukseen ja työelämään sekä laitoksesta itsenäiseen elämään. Vanhemmilla henkilöillä, jotka olivat selvinneet itsenäiseen elämään, perheenperustamiseen ja työelämään usein ilman koulutustakin, väliin tulevana muuttujana toimi avioero. Vaimon ja lasten muutettua pois mies saattaa jäädä asumaan yksin liian suureen ja kalliiseen asuntoon. Eroihin liittyy usein alkoholismi, ja jos se ei ole ollut eron suoranaista syytä, pahenee ongelma eron jälkeen. Päihdeongelma vie yleensä myös työpaikan. Myös sairastuminen, erityisesti psyykkiseen sairauteen, voi johtaa asunnottomuuteen. Vakavat mielenterveyden häiriöt alkavat usein nuorena, vanhemmilla puolestaan on usein kyse masennuksesta yhdistyneenä päihdeongelmaan. Sairastuminen saattaa pudottaa ihmisen ladulta missä vaiheessa hyvänsä, jonka seurauksena tulevat sairaalajaksot saattavat katkaista asumisuran. Hoitojaksojen pidentyessä asunnosta luopuminen on yleensä pakollista ja järkevääkin. Usein sairaus häiritsee asumista jo ennen hoitoon hakeutumista ja voi johtaa asunnon menettämiseen. Eräänlaisena sairastumisena voidaan nähdä myös päihdeongelman puhkeaminen. Psykiatrinen sairaala, vankila ja päihdelaitos ovat instituutioita, jotka ainakin vähäksi aikaa ratkaisevat asumisongelman, mutta joista vapautuessa ongelma on usein jälleen edessä. (Lehtonen & Salonen 2008, 105–108.)

Espoolaisia epävarmassa asumistilanteessa olevia lapsiperheitä koskevassa tutkimuksessa (Lehtonen ja Seppälä, 2013) tunnistettiin kahdenlaisia perheitä, joista toisella ryhmällä asumisen ongelmat alkoivat vasta myöhemmässä elämänvaiheessa kun toisella ryhmällä ongelmat alkoivat jo omassa lapsuudessa. Ensimmäisellä ryhmällä asumisen ongelmat olivat kytköksissä työttömyyteen, taloudellisiin ongelmiin, sairauksiin, perhedynamiikkaan, yllättäviin elämäntilanteisiin ja avun puutteeseen aikaisessa vaiheessa ongelmien ilmetessä, johon liittyi osalla myös vaikeus vastaanottaa apua viranomaisilta ja vahva omillaan pärjäämisen ihanne. Toisella ryhmällä ongelmat olivat alkaneet jo omassa lapsuudenperheessä, joihin liittyi kokemuksia juurettomuudesta ja perusturvallisuuden puutetta. Usein lapsuudenkodista oli lähdetty nuorena, jopa alaikäisenä, ja pakon sanelemana. Koulutustaso oli perheissä alhainen, usein pelkän peruskoulun varassa. Tyypillistä oli työhistorian puuttuminen kokonaan ja siitä aiheutunut pitkäaikainen talouden epävakaisuus ja aiemmat ongelmat ihmissuhteissa. Monilla oli paljon aikaisempia asumisen ongelmia, useita muuttoa, toistuvia vuokravelkoja ja asunnottomuusjaksoja. (Lehtonen & Seppälä 2013, 97–99.)

Katiskon (2013) tutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaisten perheiden asunnottomuuden taustalla ei useinkaan ole helposti kuvattavissa oleva polku tai jatkumo, vaan asunnottomuuteen johtaa monimutkainen ja toisiinsa kytkeytyvien tapahtumien muodostama prosessi, kielteinen kehä, jossa erilaiset vaikeat elämäntilanteet, olosuhteet ja tilanteet ruokkivat toinen toisiaan. Yleensä taustalla on perheen sisäiset ongelmat, usein avioero tai muu kriisi, yhdistettynä työttömyydestä johtuviin taloudellisiin vaikeuksiin. Mielenterveysongelmat ja sosiaalisten verkostojen puute ovat vakava ongelma yksinelävien maahanmuuttajien asunnottomuuden taustalla. Myös tiedon ja kielitaidon puute vaikeuttaa asunnonhakua. Katiskon tutkimusaineiston valossa asunnoton on usein koulutus- ja työelämään siirtyvä maahanmuuttajataustainen nuori. Nuorilla yksilötason ongelmat tarkoittavat ristiriitoja vanhempien ja sukulaisten kanssa. Erityisen vaikeassa asemassa ovat Katiskon mukaan Suomeen pakolaisena ilman vanhempiaan saapuneet nuoret, jotka ovat asuneet vastaanotto-keskuksissa ja myöhemmin lähisukulaisten luona; täysi-ikäisyyden saavutettuaan he jäävät tyhjän päälle ilman suvun ja viranomaisten tukea. (Katisko 2013, 120, 126–127.)

Josefsonin (2007) tutkimuksen 18–25-vuotiaiden tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona asuvien, toimeentulotukea hakeneiden asunnottomien sosiaalipalveluiden asiakkaana olleiden helsinkiläisnuorten irtautuminen lapsuudenkodista tai sijaiskodista oli tapahtunut tavallisimmin muuttamalla kaverin luokse epävirallisesti asumaan, virallisesti oltiin asunnottomia. Muutamalla muuton syytä olivat perheen sisäiset ristiriidat, muuttamalla muutto tapahtui halusta palata synnyinseudulle Hel-

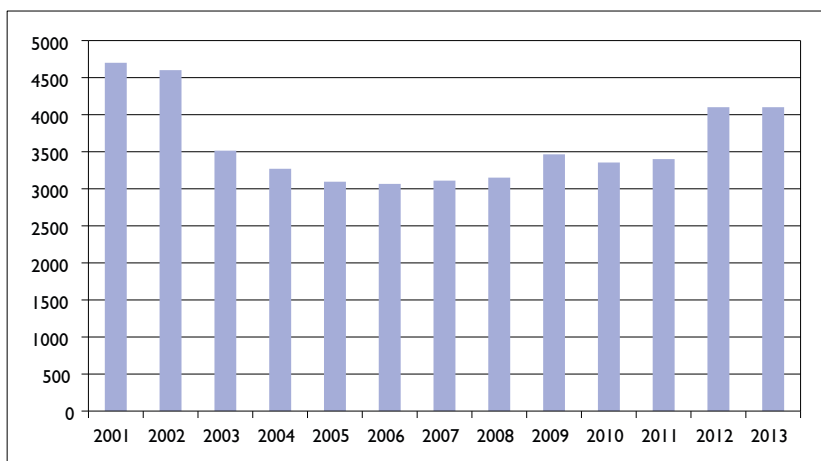
sinkii muun perheen jäädessä toiselle paikkakunnalle. Useammalla nuorella äiti oli toivonut täysi-ikäisen nuoren muuttavan pois kotoa, joko nuoren päihteiden käytön takia tai äidin muuttaessa pienempään asuntoon. Tavallinen tapa nuoren itsenäistymisprosessissa oli muuttaa asumaan vuokralle opiskelija-asuntoon, alivuokralaiseksi, lastensuojelun tukiasuntoon tai muuhun vuokra-asuntoon. Nuorista 55 prosentilla oli ehtinyt olla vuokra-asunto ennen asunnottomaksi joutumistaan, mutta 41 prosenttia oli siirtynyt asunnottomaksi lapsuudenkodista tai sijaiskodista. Asunnottomuuden aikana oli asuttu pääasiassa kavereiden nurkissa, vain 13 prosenttia oli asunut lyhyen aikaa asuntolassa. Neljäsosalle oli kertynyt vuokravelkaa aiemmasta asumisestaan, joista yli puolella se oli johtanut hädään, loppujen ehtiessä irtisanoutua ennen hädää. Neljäsosa nuorista oli saanut hädän vuokra-asunnosta tai joutunut muuttamaan lapsuudenkodista häiritsevän elämän vuoksi. (Josefson 2007, 81–95.)

Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaita käsittelevän tutkimuksen (Erkkilä & Stenius-Ayoade, 2009) mukaan asunnottomuuden taustalla oli useita toisiinsa kietoutuneita syitä, jossa päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, arjen hallitsemattomuus, ihmissuhdeongelmat, sosiaalisen verkoston ja tuen puuttuminen sekä köyhyys nivoutuivat yhteen. Rekistereihin merkityn pääsyyyn mukaan yleisimmät syyt asunnottomuuteen olivat asumiseen liittyvä häiritsevä elämä ja maksamattomat vuokrat. Asunnottomuuteen liittyi usein asunnottomuuskierte ja häiriöiden tai maksamattomien vuokrien toistuminen: 40 prosenttia oli asunnottomana toistuvasti. Vastaanottoyksiköiden Helsingiläisistä asiakkaista (n=89) 28 % oli viimeksi asunut pysyväisluontoisesti kunnan tai yleishyödyllisen vuokranantajan asunnossa, 17 % oli joutunut asunnottomaksi yksityisestä vuokra-asunnosta ja 15 % sosiaalitoimiston osoittamasta asunnosta tai tukiasunnosta. Helsingin asunnottomista 14 % oli muuttanut ulkomailta tai toiselta paikkakunnalta, 6 % kolmannen sektorin tuetusta asumismuodosta, 3 % omistusasunnosta ja 18 % muusta asumismuodosta. (Erkkilä & Stenius-Ayoade 2009, 25–29.)

2.2

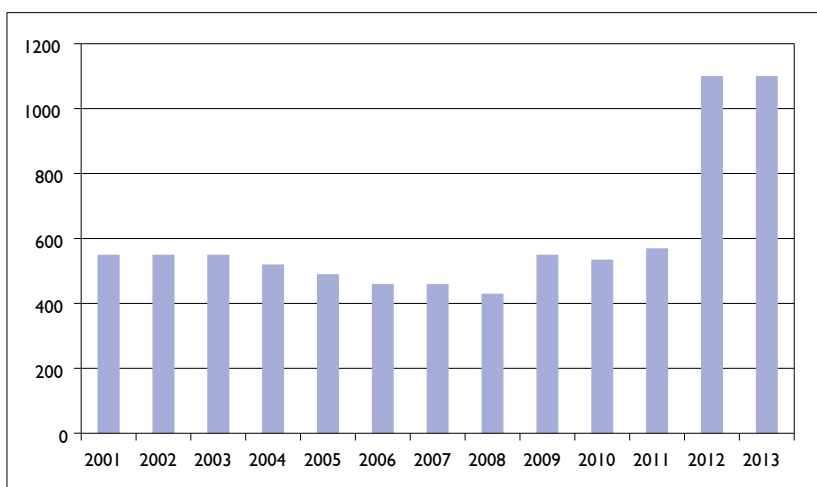
Asunnottomat Helsingissä

ARAN kuntakyselyn mukaan vuoden 2013 marraskuussa yksinäisiä asunnottomia oli Helsingissä 4 100. Määrä pysyi samalla tasolla kuin edellisvuonna. Yksinäisten asunnottomien määrä vähentyi vuodesta 2001 alkaen vuoteen 2006 asti, mutta kääntyi jälleen kasvuun vuonna 2007. Erityisen suurta kasvu oli vuonna 2012, jolloin yksinäisten asunnottomien määrä kasvoi viidenneksellä. Valtaosa (83 %) asui tilapäisesti sukulaisten ja tuttavien luona. Nuorten alle 25-vuotiaiden (27 %), naisten (28 %) ja erityisesti maahanmuuttajien (39 %) osuus yksinäisistä asunnottomista on kasvanut viime vuosina. Asunnottomia perheitä oli vuoden 2013 syksyllä 300. Määrä pysyi edellisvuoden tasolla, mutta sitä ennen suunta on ollut kasvava vuodesta 2009 alkaen.

Kuvio 1. Yksinäiset asunnottomat Helsingissä. (Lähde: ARA)

ARAN tietojen mukaan Helsingissä oli 1 100 alle 25-vuotiasta yksinäistä asunnottomaa marraskuussa 2013. Nuorten asunnottomien määrä pysyi pitkään melko samansuuruisena 2000-luvulla ja laski vuoteen 2008 saakka, jolloin luku oli alhaisimmillaan 430. Määrä lähes kaksinkertaistui vuonna 2012, mutta pysyi vuonna 2013 ennallaan. Nuorten osuus kaikista yksinäisistä asunnottomista oli 27 prosenttia vuonna 2013. Osuus on kasvanut huomasti 2000-luvulla, vuonna 2001 se oli vielä 12 prosenttia. (Asunnottomat 2001–2013).

Kuvio 2. Nuoret alle 25-vuotiaat asunnottomat Helsingissä. (Lähde: ARA)

2.3

Vailla vakinaista asuntoa olevat

Asunnottomuutta lähestytään tässä tutkimuksessa väestötietojärjestelmään vailla vakinaista asuntoa oleviksi kirjautuneiden helsinkiläisten kautta. Vailla vakinaista asuntoa olevien ryhmä kuvaa asunnottomuutta laajassa merkityksessään, joka kattaa osittain myös epävarman asumisen. Se on rekisterikäsitem, joka perustuu henkilöiden omaan ilmoitukseen, eikä henkilöiden todellista asumistilannetta voida tarkistaa. Oletettavasti suurin ryhmä vailla vakituista asuntoa olevista koostuu sukulaisten ja

tuttavien luona asuvista asunnottomista. Lisäksi vailla vakinaista asuntoa olevien ryhmään kuuluu sekä ulkona asuvia että vastaanottokeskuksissa yö kerrallaan asuvia asunnottomia. Piiloasunnottomuuden on arvioitu koskettavan erityisesti nuoria, maahanmuuttajia ja jossain määrin naisia. Ryhmä sisältää myös henkilöitä, joiden VVA-kirjaus ei johdu asunnonpuutteesta, mutta toisaalta osa asunnottomien ydinryhmästä jää sen ulkopuolella. Muuttoilmoitusten tekemisen säännönmukaisuuteen voivat mahdollisesti vaikuttaa mm. muutos yleisessä suhtautumisessa viranomaisiin, tietämättömyyden lisääntyminen lakisääteisistä velvollisuuksista, laskelmoivuuden lisääntyminen yhteiskunnassa ja liikkuvan elämäntavan yleistyminen.

Ilmoituksen vailla vakinaista asuntoa olemisesta tekee henkilö itse muuttaessaan pois asunnosta ja jäädessään vaille vakinaista asuntoa. Postiosoitteeksi voi ilmoittaa jonkun muun henkilön osoitteen, jonne haluaa ohjata postinsa, tai poste restante tai postilokero-osoitteen. Helsingissä jo kirjoilla oleva voi tehdä kotikuntalain nojalla sähköisen ilmoituksen paitsi muuttaessaan uuteen asuinosoitteeseen, myös muuttaessaan asunnosta pois ja jäädessään vaille vakinaista asuntoa. Toisesta kunnasta Helsinkiin vaille vakinaista asuntoa muuttavat käyvät Helsingin maistraatissa paikan päällä tekemässä muuttoilmoituksen ja selvittämässä asumisen tosiasiallisuuden niissä tapauksissa, joissa henkilöllä ei ole ilmoittaa asuinsoitetta väestötietojärjestelmään merkittäväksi. On olemassa erilaisia kannustimia ilmoittaa olevansa vailla vakinaista asuntoa, vaikka varsinainen asumistilanne olisi vakaa. Toisaalta, ilman osoitetta on vaikea pärjätä yhteiskunnassa, jolloin on kannuste kirjautua asuntoväestöön, vaikka tosiasiallinen asumistilanne vastaisi asunnottomuutta.

Asuntoloissa asuvat ovat kirjautuneina asuntoloihin ja kuuluvat siten asuntoväestöön, eivätkä vailla vakinaista asuntoa oleviin. Asuntoloissa asuvien määrä on kuitenkin vähentynyt jatkuvasti kun valtaosasta asuntoloita on luovuttu ja siirrytty PAAVO-ohjelmien myötä Asunto ensin -tyyppisiin asumisyksiköihin, joissa asuminen perustuu omaan asuntoon ja vuokrasopimukseen. Myös laitoksissa ja sairaaloissa asunnon puutteen vuoksi asuvat jäävät tutkimuksen ulkopuolelle. Jos henkilö ei ole tehnyt muuttoilmoitusta ja ilmoituksen asunnosta poistumisesta tekee uusi asukas tai asunnon omistaja, kirjataan henkilö tietymättömissä olevaksi, mikäli tätä ei tavoiteta. Näin ollen osa asunnottomista on kirjattu tietymättömissä olevaksi. Osa tosiasiallisesti asunnottomina elävistä voi myös olla kirjautuneena johonkin osoitteeseen, jossa ei kuitenkaan syystä tai toisesta asu. Tällainen voi olla tilanne, jossa toisesta kunnasta muuttava henkilö haluaa kirjoille Helsinkiin tai tilanne, jossa nuori ei enää voi asua lapsuudenkodissaan, ja kiertele tuttavien luona. Muualta maasta tulevilla maahanmuuttajilla majoittuminen ensin tuttavien sukulaisten luokse on yleistä. Monissa tapauksissa vakituinen osoite on välttämätön, mm. työnhaussa, jolloin on kannuste kirjautua johonkin osoitteeseen, vaikka olisikin asunnoton.

Vailla vakinaista asuntoa olevien joukko sisältää myös henkilöitä, joilla tila ei johdu asunnon puutteesta. Vailla vakinaista asuntoa -kirjauksella on väestötietojärjestelmässä jonkin verran henkilöitä, jotka ovat tosiasiallisesti muuttaneet ulkomaille, mutta eivät ole tehneet maastamuuttoilmoitusta. Erityisesti Suomessa asuneita ulkomaalaisia on todennäköisesti muuttanut pois maasta. Osa henkilöistä, erityisesti nuorista, voi olla pidemmällä matkoilla, jonka ajaksi ovat irtisanoneet asuntonsa. Jonkin verran voi olla myös ulkomailla kuolleita, joiden kuolemasta ei ole tullut maistraatille tietoa. Jonkin verran esiintyy myös viivettä laitoksiin otettujen kirjauksissa. Vailla vakinaista asuntoa -ryhmästä poistuu viimeistään kuolleeksi julistamismenettelyn kautta, jolloin väestötietojärjestelmästä poistetaan yli 100-vuotiaat, joiden elossa olosta ei ole tietoa.

Myös viranomaisten harhauttamista esiintyy. Osa vailla vakinaista asuntoa olevista, jotka ovat ilmoittaneet postiosoitteen, voi asua ilmoittamassaan osoitteessa, mutta ei halua kirjautua osoitteeseen esim. sosiaalietuuksien menettämisen takia. Esimerkiksi vanhempiensa luona asuva aikuinen työssäkäyvä lapsi, joka ei tosiasia-

pyri muuttamaan pois, voi olla kirjautuneena vailla vakinaista asuntoa olevaksi, jotta vanhempien asumistuki ei vaarantuisi. Samasta syystä pariskunta voi päätyä asumuseroon paperilla, vaikka käytännössä asuvat yhteisessä kodissa. Myös velkojen välttely voi olla syy käyttää poste restante- osoitetta. Välivuokraaminen on yleistä maahanmuuttajien asuntomarkkinoilla, jolloin vuokranantaja ei salli kirjausta asuntoon, koska on itse asunnossa kirjoilla, ja asuu jossain muualla. Muita tapauksia, jotka eivät liity epävarmaan asumiseen, voivat olla asuminen muuhun kuin vakinaiseen asumiseen kaavoitetulla alueella, esim. entisissä teollisuus- tai toimistokiinteistöissä, tai vapaa-ajanasunnossa toisessa kunnassa, johon maistraatti ei hyväksy kirjautumista. Jotkut saattavat turvautua poste restante -osoitteeseen turvattomuuden ja väkivallan uhan vuoksi.

Yksi kyselytutkimuksen tavoitteista on selvittää VVA-kirjauksen ja asunnottomuuden välistä yhteyttä kysymällä kirjauksen syytä ja jakson aikaisia asumisolosuhteita.

2.4

Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä

Aiemman rekisteritutkimuksen (Kostiainen & Laakso 2012) mukaan vailla vakinaista asuntoa olevien määrä Helsingissä oli kasvanut vuosittain. Myös pitkäaikaisesti vailla vakinaista asuntoa olevien määrä oli kasvanut. Ilmiön dynaamisesta luonteesta huolimatta vaille vakinaista asuntoa joutui vuosittain useampi kuin asunnottomuudesta poistui. Määrää kasvattivat pääasiassa Helsingin asuntoväestöstä tulevat. (Kostiainen & Laakso 2012, 89.)

Helsingin asukkaista oli 1.1.2011 vailla vakinaista asuntoa 6 190 henkilöä. Heistä suurin osa oli miehiä (74 %). Vailla vakinaista asuntoa olleista 1 784 henkilöä (29 %) oli vieraskielisiä. Vuoden alussa kunnassa vailla vakinaista asuntoa olevien määrä oli kasvanut vuosittain, 42 prosenttia vuodesta 2005 vuoteen 2011 mennessä. Kasvu oli ollut naisilla (67 %) miehiä (35 %) nopeampaa ajanjaksolla 2005–2011. Vieraskielisten määrä oli kasvanut rajusti (138 %) verrattuna kotimaisia kieliä puhuviin (22 %). Iän mukaan tarkasteltuna asunnottomuus painottuu nuoriin ja keski-ikäisiin aikuisiin. Sekä naisilla että miehillä suurin VVA-ikäryhmä vuonna 2011 oli 20–29-vuotiaat. Koko väestöstä 1,1 prosenttia oli kunnassa vailla vakituista asuntoa vuoden 2011 alussa, naisista 0,5 prosenttia ja miehistä 1,7 prosenttia. VVA-asunnottomuus kohdistui kotimaisia kieliä puhuvia (0,8 %) enemmän vieraskieliseen väestöön (2,8 %). (Kostiainen & Laakso 2012, 46–47, 89.)

Vuosittain asuntoväestöstä vailla vakinaista asuntoa olevaksi tulevien määrä oli asuntoväestöön siirtyvien määrää korkeampi. Näiden välinen erotus oli kasvanut jonkin verran tutkimusjaksolla. Vailla vakinaista asuntoa olevien määrää kasvattivat oman kunnan asuntoväestöstä tulevat. Vaikka kunnan ulkopuolelta kirjautui vuosittain Helsinkiin suuri määrä vaille vakinaista asuntoa, 500–600 henkilöä, poistuu samansuuruinen joukko vailla vakinaista asuntoa olevia kunnasta vuosittain. Kunnan ulkopuolelta tulevien ja kunnasta poistuvien välinen erotus oli useana vuonna jopa negatiivinen. (Kostiainen & Laakso 2012, 89.)

Asuntokannasta tultiin vaille vakinaista asuntoa tasaisemmin eri suurpiireistä, mutta sijoittuminen on keskittyneempää. Ainoastaan Keskiseen suurpiiriin sijoittui enemmän asunnottomia, kuin sieltä joutui asunnottomaksi. Eniten jouduttiin vaille vakinaista asuntoa Itäisestä suurpiiristä, sijoittuminen keskittyi Keskiseen ja Itäiseen suurpiiriin. Vailla vakinaista asuntoa vietettyjen jaksojen jälkeen sijoituttiin yleensä pienempään asuntokuntaan kuin mistä jouduttiin asunnottomaksi. Selvästi suurempi osuus asui

asunnottomuuden jälkeen yksin (36 %) kuin sitä ennen (28 %). Asuntoloihin ja vastaaviin asumisyksiköihin sijoitettiin useammin VVA-jakson jälkeen (10 %) kuin niistä jouduttiin vailla vakinaista asuntoa (4 %). (Kostiainen & Laakso 2012, 85–86.)

Avio- ja avoerojen on aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan merkittävä asunnottomuuteen johtava polku (ks. esim. Lehtonen & Salonen 2008). Tämä näkyi myös vailla vakinaista asuntoa olleiden tilanteissa: Vailla vakinaista asuntoa oleskeltujen jaksojen jälkeen asuntokuntien koko pieneni niitä edeltäviin verrattuna. Kahden aikuisen lapsiperheistä vaille vakinaista asuntoa tulevien osuus on suurempi kuin niihin asunnottomuusjaksojen jälkeen sijoittuvien osuus. Erityisesti miehillä ydinperheen hajoaminen voi johtaa jäämiseen vaille vakinaista asuntoa: Miehillä lapsiperheistä tulevien osuudet olivat suhteellisen korkeita, korkeampia kuin naisilla, ja ydinperheisiin sijoittuvien osuudet selvästi alempia. Naisilla taas yhden aikuisen ja lasten asuntokunnasta tulevien ja niihin sijoittuvien osuudet olivat miehiä korkeampia ja niihin sijoittuvien osuus niistä tulevia korkeampi. Kotimaisia kieliä puhuvista lapsista lähes 70 % sijoittui asunnottomuusjakson jälkeen yhden aikuisen ja lasten muodostamaan asuntokuntaan, mikä viittaa siihen, että lapsiperheiden asunnottomuuden taustalla on usein vanhempien ero. (Kostiainen & Laakso 2012, 93.)

Nuorilla asunnottomuuden on todettu liittyvän mm. epäonnistumisiin itsenäistymisprosessissa (ks. Lehtonen & Salonen 2008). Nuorilla 20–29-vuotiailla on suuri riski joutua vaille vakinaista asuntoa; ikäluokka muodosti suurimman VVA-kuntalaisten ryhmän sekä miehillä että naisilla, vieraskielisillä ja kotimaisia kieliä puhuvilla. Erityisesti naisilla asunnottomuus on yleisintä nuorilla aikuisilla, miehillä VVA-kuntalaisten väestöosuus on suurin 40–49-vuotiailla. Nuorten asunnottomuusjaksot ovat kuitenkin pääasiassa lyhyitä, keskimäärin kahdeksan kuukauden pituisia. Valtaosalla nuorista vailla vakinaista asuntoa oleskelu liittyyneekin vaikeuteen löytää kohtuuhintaista vuokra-asuntoa ja heikkoon kilpailuasemaan kiristyneillä vuokra-asuntomarkkinoilla, eikä välttämättä ole merkki varsinaisesta syrjäytymisestä. Linkki nuorten syrjäytymisen ja asunnottomuuden välillä on kuitenkin todettu tutkimuksissa (ks. Josefson 2007; Myrskylä 2012). Valtaosa 20–29-vuotiaista nuorista aikuisista päätyi kuitenkin vaille vakinaista asuntoa asuttuaan itsenäisesti, yhden hengen tai kahden hengen pienen ikäeron asuntokunnasta. (Kostiainen & Laakso 2012, 46–47, 89.)

3 Tutkimusasetelma, menetelmät ja aineistot

3.1

Tutkimusasetelma

Tutkimuksen tutkimusasetelmana oli postikysely yhdistettynä väestötietojärjestelmän rekisteriaineistoon henkilöiden asumishistoriasta ja taustatiedoista.

Postikyselyn kohderyhmänä olivat helsinkiläiset, joiden vailla vakinaista asuntoa oleskelu oli päättynyt, eli jotka olivat väestötietojärjestelmässä siirtyneet VVA-kirjauksesta asuntoväestöön ajanjaksolla 14.10.2012–13.10.2013. Tarkoituksena oli saada mukaan mahdollisimman tuoreet vailla vakinaista asuntoa vietetyt jaksot, jolloin kyselyyn vastaaminen olisi mielekästä. Helsingin väestötietojärjestelmässä lokakuun 2013 poikkileikkaushetkellä oli 3 501 ko. henkilöä, joista poimittiin otokseen joka toinen (1 750), joista 1 515:lle löytyi kotimainen osoite Väestörekisterikeskuksesta (muilla luovutuskielto, tuntematon osoite, kuollut, ulkomailla).

Kyselylomake lähetettiin postissa 1 515 otokseen poimitulle henkilölle joulukuussa 2013. Lomake käännettiin englanniksi, somaliksi, venäjäksi, kurdiksi ja arabiaksi. Kyselyyn oli lisäksi mahdollista vastata netissä suomeksi ja englanniksi saatekirjeessä annetun linkin kautta. Vastaajille luvattiin palkkioksi 5 € lahjakortti.

Karhukierros järjestettiin helmikuussa 2014, ja sen avulla haluttiin paitsi kasvattaa vastaajien määrää, myös korjata ensimmäisen kierroksen vastausvinoamaa. Lomake lähetettiin uudelleen kaikille vieraskielisille vastaamattomille ja suomen- ja ruotsinkielisille miehille sekä joka toiselle suomen- ja ruotsinkieliselle naiselle.

3.2

Aineisto

Tutkimuksen aineisto muodostettiin kyselyvastauksista sekä rekisteriaineistosta yhdistämisluvan antaneiden osalta. Vastanneista 82 % antoi luvan yhdistää kyselyvastaukset rekisteritietoihin.

Vastauksia palautui yhteensä 252 kappaletta, joista suomenkielisiä oli 212, englanninkielisiä 24, venäjänkielisiä 10, arabiankielisiä 4 ja somalinkielisiä 1. Kurdinkielisiä lomakkeita ei palautunut lainkaan. Nettivastauksia saatiin 38 ja paperilomakkeita 214 kappaletta. Vastausprosentti oli 16,6 ja koko perusjoukosta vastaajien osuus oli 7 %. Vastauksista 48 % (120 kpl) oli nuorilta 18–29-vuotiailta. Nuorten vastausprosentti oli 16.

Vastaajien joukko oli otokseen nähden selvästi vinoutunut sukupuolen osalta ja jossain määrin äidinkielen osalta. Vastaajista puolet oli naisia, kun heidän osuutensa otoksessa oli vain 36 %. Nuorilla vastaajilla sukupuolen vinouma oli vielä suurempi; otoksessa miehiä oli 57 % mutta vastaajissa vain 36 %. Naiset tunnetusti vastaavat kyselyihin miehiä innokkaammin. Vastaajissa oli enemmän suomen- ja ruotsinkielisiä (73 %) kuin otoksessa (64 %), nuorilla osuudet olivat lähes samat. Muunkielisiä oli

vastaajissa selvästi vähemmän kuten myös somalin, kurdin ja arabiankielisiä. Venäjänkielisten osuus oli vastaajissa hieman korkeampi kuin otoksessa. Ikäjakautuman suhteen vastaajien joukko sen sijaan on melko edustava. Nuoria ja kolmekymppisiä oli vastaajissa vain hieman vähemmän kuin otoksessa ja vastaavasti vanhempia ikäryhmiä hieman enemmän kuin otoksessa. Myös asumishistorian suhteen vastaajajoukko oli kohtalaisen edustava (ks. lisää luku 5).

Rekisteriaineisto käsitti Helsingin väestötietojärjestelmän vuodenvaihteen poikkeileikkausaineistot henkilötasolla vuosittain jaksolta 1.1.2005 – 1.1.2013, sekä kolmen neljänneksen tilanteen neljännesvuosittain päivittyvästä järjestelmästä (kevät, kesä ja syksy). Tiedot henkilöiden liikkumisesta asuntokannan ja asunnottomuuden välillä perustuivat henkilön kotipaikkatunnukseen ja edelliseen kotipaikkatunnukseen. Lisäksi käytettiin henkilön perustietoja demografisten taustatietojen määrittelyyn. Asuntoväestön kotipaikkatunnuksiin liitettiin vastaavat rakennustiedot asunnottomuutta edeltävän ja seuraavan asuintalon ominaisuuksien määrittämiseksi.

Taulukko 1. Otoksen ja vastaajien vertailu, koko aineisto ja nuoret 18–29-vuotiaat (%).

Kaikki	Otos (%)	Vastaajat (%)	Nuoret	Otos (%)	Vastaajat (%)
Sukupuoli			Sukupuoli		
Miehiä	64	50	Miehiä	57	36
Naisia	36	50	Naisia	43	63
Äidinkieli			Äidinkieli		
Suomi ja ruotsi	64	73	Suomi ja ruotsi	65	73
Somali	6	3	Somali	7	3
Venäjä	5	7	Venäjä	5	5
Kurdi	3	2	Kurdi	4	2
Arabia	3	2	Arabia	2	1
Muut kielet	19	13	Muut kielet	19	16
Ikä			Yhteensä	100	100
18–29-v.	50	48	N	751	120
30–39-v.	23	19			
40–49-v.	13	15			
50–59-v.	10	12			
60–v +.	4	6			
Yhteensä	100	100			
N	1 515	252			

Kyselyn keskeinen kysymys siitä, mistä vailta vakinaista asuntoa kirjaus johtui, jossain määrin epäonnistui. Vastausvaihtoehtoina olivat asunnottomuus, vakinaisen asunnon puute tai vaikeus löytää asuntoa ja muu syy. Moni jätti vastaamatta kysymykseen (17 %) ja osittain se tuotti vastauksia, jotka olivat tutkijoiden tarkoitteiden vastaisia; selkeästi asunnottomina olleet vastasivat kirjauksen johtuneen muusta syystä (esim. nykyinen asuminen asunnottomien asumispalveluyksikössä) ja tosinpäin, esimerkiksi omistusasunnon vaihdosta aiheutuneesta väliaikaisesta tilasta johtuen kirjauksen tehneet valitsivat ensimmäisen kohdan. Osittain epäonnistumisen taustalla on asunnottomuuden käsitteen määrittelyn vaikeus ja kokemuksen subjektiivisuus, osittain kysymyksen epäonnistunut muotoilu ja ohjeistus. Vastaamattomat luokiteltiin muiden vastausten perusteella ja osa vastanneista luokiteltiin uudelleen.

Luokitusta muutettiin 12 %:lla vastaajista. Tärkein kriteeri asunnottomuussyylle oli asumisen päättymisen edellisessä paikassa ilman tietoa tulevasta asunnosta. Tästä syystä tehtiin muutamia vastanneiden uudelleen luokituksia puolin ja toisin. Jos asuminen päättyi, mutta tiedossa oli jo uusi asunto, jonka vapautumista / valmistumista piti odottaa, tuli syyksi muu syy. Samoin esimerkiksi eron takia ystävien luona asuneet, uutta asuntoa etsivät siirrettiin asunnottomuussyystä kirjauksen tehneisiin, vaikka eivät itse katsoneetkaan olleensa asunnottomia. Uudelleenluokittelu vähensi jossain määrin hyödynnettävien vastausten määrää, sillä lomake jakautui kahteen osaan kirjauksen syyn mukaan. Tätä kuitenkin jossain määrin vähensi se, että osa vastaajista vastasi ohjeiden vastaisesti kaikkiin kysymyksiin. Kyselylomake on nähtävissä liitteessä 2.

3.3

Menetelmät

Kyselyvastaukset yhdistettiin väestötietojärjestelmän rekisteritietoihin henkilötasolla niiden vastanneiden osalta, jotka antoivat luvan yhdistämiseen. Rekisteritiedot mahdollistavat asumis- ja muuttohistorian tarkastelun ja vertailun koko VVA-västön, otoksen ja luvan antaneiden vastaajien välillä. Kyselyn tuloksia käydään läpi esittelemällä jakaumia kirjauksen syyn mukaan luvussa 4, vastaajien asumis- ja muuttohistoriaa esitellään vertailukuvioin luvussa 5.

Klusterianalyysin avulla tyypiteltiin kyselyyn vastanneiden asunnottomuuspolkuja, joilla vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen syyksi määrittyi asunnottomuus, vakinaisen asunnon puute tai vaikeus löytää asuntoa. Klusterianalyysi on kvantitatiivinen tilastollinen menetelmä, jonka avulla tutkimusaineiston tapaukset – kyselyyn vastaajat – voidaan jakaa ryhmiin siten, että samaan ryhmään kuuluvat muistuttavat toisiaan asumispolkujensa suhteen. Ryhmittely perustuu valittujen järjestysasteikollisten muuttujien perusteella määriteltyihin tutkimushenkilöiden etäisyyksiin suhteessa kaikkiin muihin tutkimushenkilöihin. Menetelmä liittyy toisiaan lähellä olevat tapaukset samaan ryhmään. Tutkijan tulee kuitenkin käyttää omaa harkintaa asettaessaan klustereiden määrän.

Klusterianalyysissä asunnottomuuspolku määrittyi neljän muuttujan avulla: asumismuoto ennen VVA-jaksoa, majoittuminen VVA-jakson aikana, VVA-jakson päättymisen ja vastaushetken asuinpaikka, jotka oli järjestetty tutkijoiden toimesta ”paremmuusjärjestykseen”. Kysymykseen majoittumisesta VVA-jakson aikana saattoi vastata useamman vaihtoehdon. Klusterianalyysiä varten muodostettiin muuttuja, johon valittiin tutkimushenkilön huonoin majoittuminen jakson aikana. Näin ollen esim. julkisissa tiloissa majoilleet ovat saattaneet asua osan jaksosta ystävien ja sukulaisten luona. Muuttujien arvojen järjestys on nähtävissä liitteessä 2. Järjestyksen kriteereinä on käytetty mm. asumisen itsenäisyyttä ja siihen liittyvää stigmaa.

Diskreetin valinnan logit-malliin perustuvan analyysin avulla tarkasteltiin todennäköisyyttä kuulua klustereihin, joissa oli jouduttu turvautumaan asunnottomien palveluihin. Malliin otettiin selittäviksi muuttujiksi kaksiluokkaisiksi dummy-muuttujiksi muokatut ikää, sukupuolta, äidinkieltä, tulotaso, edellistä asuinkuntaa ja asumishistoriaa selittävät muuttujat. Lisäksi malliin lisättiin elämäntilanteeseen vaikuttaneita seikkoja kuvaavia muuttujia, asunnon saamista vaikeuttaneita seikkoja kuvaavia muuttujia sekä VVA-jakson ongelmien kumuloitumista kuvaavia muuttujia patteristo kerrallaan. Klusterianalyysin ja logit-mallin tuloksia esitellään luvussa kuusi ja mallien tulostaulukko on nähtävissä liitteessä 3.

4 Kyselyn tulokset

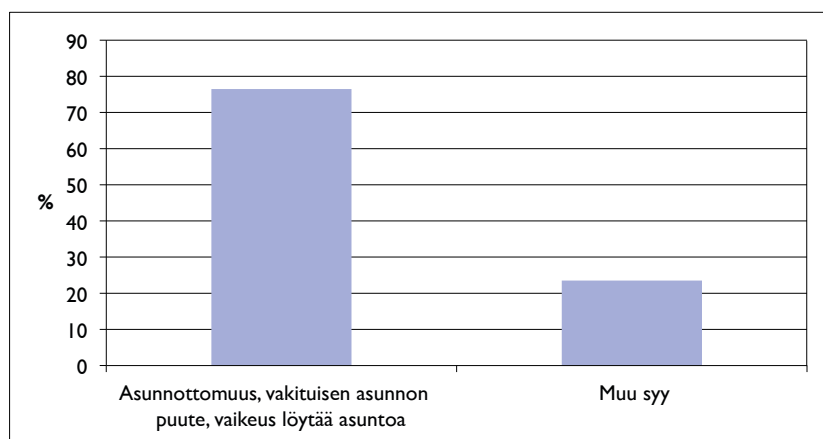
Tässä luvussa esitellään kyselyyn saatuja vastauksia. Ensin käydään läpi vastaajien taustatiedot ja sitten vastaukset vailla vakinaista asuntoa vietettyä jaksoa koskeviin kysymyksiin kirjauksen syyn mukaan. Kaiken kaikkiaan vastauksia palautui 252, joista 120 oli alle 30-vuotiailta vastaajilta. Vastaajista 16 henkilöä (6 %) ei oman käsityksensä mukaan ollut ollut kirjautuneena vailla vakinaista asuntoa olevana, heistä kahdeksan oli alle 30-vuotiaita. Lisäksi kaksi vastaajaa palautti kyselyn, mutta ei vastannut kysymyksiin. Nämä vastaajat eivät ole mukana vastausten tarkastelussa.

Kuten aiemmin todettiin, kyselyn keskeinen kysymys VVA-kirjauksen syystä jossain määrin epäonnistui. Vastaajista vajaa viidennes, 43 henkilöä, jätti vastaamatta kysymykseen VVA-kirjauksen syystä. Näistä muiden vastausten perusteella 33 koodattiin asunnottomuudesta ym. syistä johtuneiksi ja 10 muusta syystä johtuneiksi. Seitsemän asunnottomuuden syyksi vastanneen vastaus muutettiin muusta syystä johtuneeksi avoimien vastausten perusteella ja 22 muusta syystä -kohdan valinneiden vastaus muutettiin asunnottomuudesta ym. johtuneeksi (ks. uudelleen koodauksen periaatteet luku 3.2).

Vastaajista 76,5 %:lla (179 henkilöllä) VVA-kirjauksen taustalla katsottiin olleen asunnottomuus, vakinaisen asunnon puute tai asunnon löytämisen vaikeus. Vastaavasti 23,5 %:lla (55:lla henkilöllä) kirjaukseen oli jokin muu syy.

Suomen- ja ruotsinkielisillä asunnottomuussyy oli kirjauksen taustalla hieman useammin (79 %:lla) kuin vieraskielisillä (70 %).

Nuorten jakauma VVA-kirjauksen syyn suhteen oli sama kuin koko aineistolla. Nuorista 18–29-vuotiaista vastaajista 77 % (86 henkilöä) oli tehnyt kirjauksen asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen tai asunnon löytämisen vaikeuden takia. Vastaavasti 23 %:lla (26 henkilöllä) kirjaukseen oli jokin muu syy. Nuorista vastaajista 17 jätti vastaamatta kysymykseen, näistä muiden vastausten perusteella 12 koodattiin asunnottomuudesta ym. syistä johtuneiksi ja viisi muusta syystä johtuneiksi. Viiden

Kuvio 3. VVA-kirjauksen syy.

asunnottomuuden syyksi vastanneen vastaus muutettiin muusta syystä johtuneeksi avoimien vastausten perusteella ja kuuden muusta syystä -kohdan valinneiden vastaus muutettiin asunnottomuudesta ym. johtuneeksi.

4.1

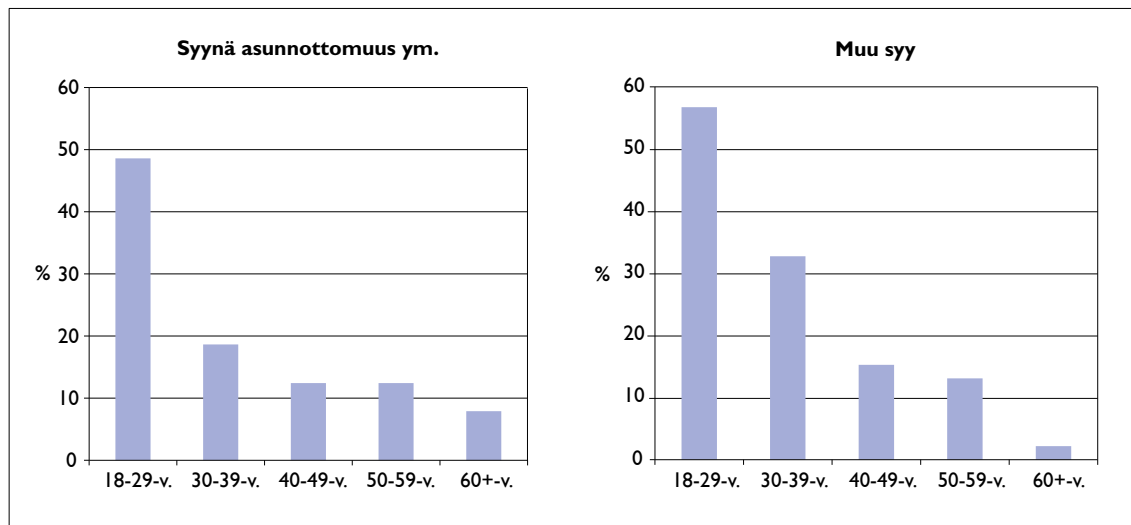
Vastaajien taustatiedot

4.1.1

Ikä

Vajaa puolet vastaajista oli alle 30-vuotiaita nuoria. Asunnottomuuteen verrattavien syiden takia kirjauksen tehneissä alle 30-vuotiaita nuoria oli 49 %, muusta syystä VVA:ksi kirjautuneissa 47 %. Vajaa viidesosa asunnottomuuden ym. takia kirjauksen tehneistä oli 30–39-vuotiaita ja 12 % 40–49-vuotiaita ja yhtä suuri osuus 50–59-vuotiaita. 60 vuotta täyttäneitä oli tässä ryhmässä 8 %. Muusta syystä kirjauksen tehneissä oli suurempi osuus 30–39-vuotiaita, vajaa kolmasosa, 40–49-vuotiaiden ja 50–59-vuotiaiden osuus oli lähes samalla tasolla kuin asunnottomuuden ym. takia kirjauksen tehneillä, 13 % ja 11 %, mutta 60 vuotta täyttäneitä oli selvästi vähemmän, vain kaksi prosenttia.

Alle 30-vuotiaissa oli kummassakin ryhmässä eniten 20–25-vuotiaita, mutta asunnottomuussyyn takia kirjauksen tehneisiin luokitelluissa hieman suurempi osuus.

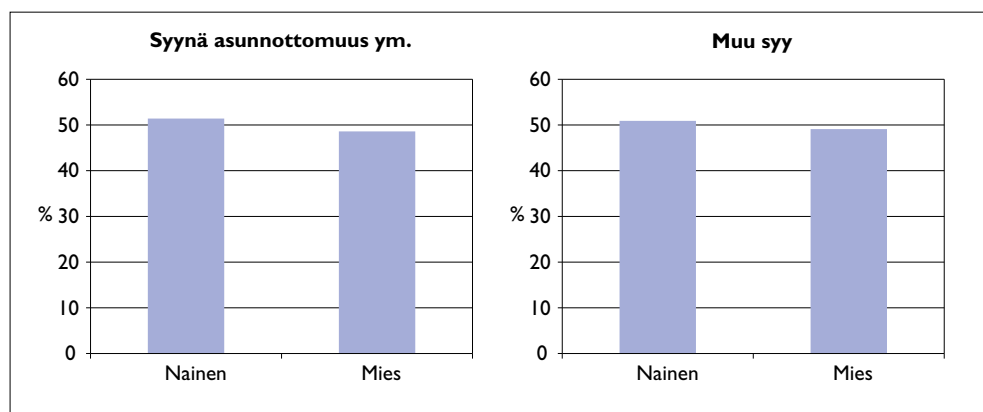
Kuvio 4. Vastaajien ikäjakauma.

4.1.2

Sukupuoli

Asunnottomuuden takia kirjauksen tekeminen oli koko aineistossa yhtä yleistä naisilla ja miehillä. Sekä asunnottomuuden ja siihen verrattavissa olevien syiden takia että muun syyn takia kirjauksen tehneissä sukupuolten osuudet olivat samat: naisia oli hieman miehiä enemmän, 51 %.

Nuorilla naisten osuus oli koko aineistoa suurempi molemmissa ryhmissä, sillä naisvastaajia oli selvästi miehiä enemmän. Asunnottomuuden ym. syiden takia kirjauksen tehneiden keskuudessa naisten osuus oli kuitenkin selvästi suurempi (66 %) kuin muusta syystä kirjauksen tehneillä (58 %).

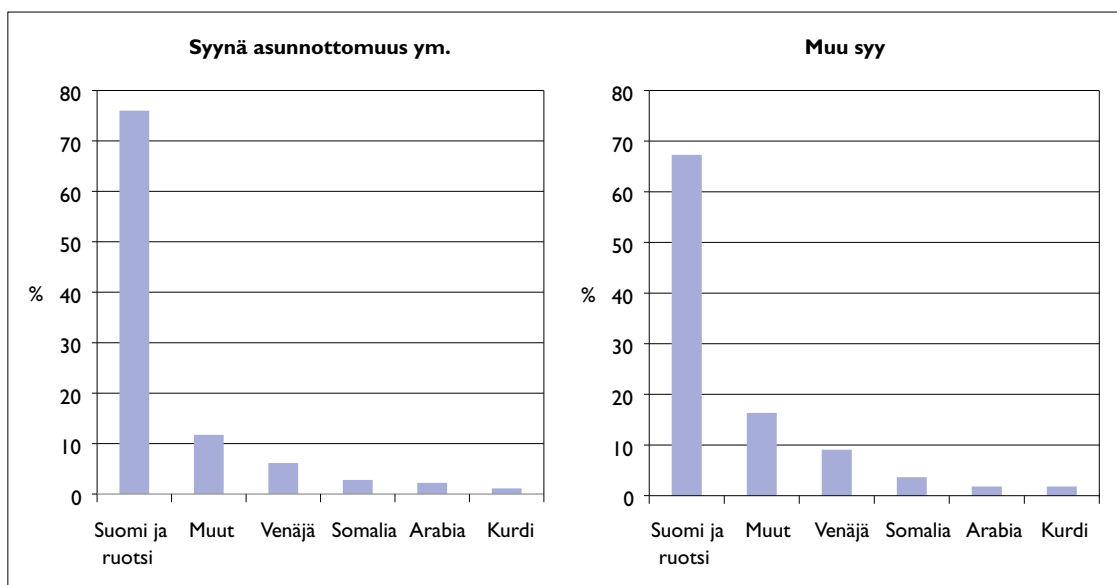
Kuvio 5. Vastaajien sukupuolijakauma.

4.1.3

Äidinkieli

Suomen- ja ruotsinkielisten osuus oli asunnottomuuden ym. syiden takia kirjauksen tehneissä korkeampi, 76 %, kuin muista syistä kirjauksen tehneissä, 67 %. Vastaavasti vieraskielisten osuus oli muusta syystä kirjauksen tehneissä selvästi korkeampi, kolmannes, kun se asunnottomuussyistä kirjauksen tehneissä oli vajaa neljäsosa. Muihin kieliryhmiin kuuluvien ja venäjänkielisten osuus oli muusta syystä kirjauksen tehneissä korkeampi kuin asunnottomuuteen verrattavista syistä kirjauksen tehneissä. Avovastausten perusteella Suomeen muuttavilla opiskelijoilla ja töihin tulevilla kirjauksia vailla vakinaista asuntoa oleviksi tulee oleskelun alussa mm. tapauksissa, joissa asunnon vuokrasopimus alkaa vasta hieman myöhemmin maahantulosta, tai kun kirjaudutaan Helsinkiin jo ennen saapumista asioiden hoitamista varten, mm. oleskelulupaa tai sosiaaliturvatunnusta varten.

Nuorilla kotimaisia kieliä puhuvien osuudet olivat lähes yhtä suuret molemmissa ryhmissä. Alle 30-vuotiaissa vastaajissa asunnottomuuden ym. syiden takia kirjauksen tehneistä suomen- ja ruotsinkielisten osuus oli yhtä suuri kuin koko aineistossa ja

Kuvio 6. Vastaajien kielijakauma.

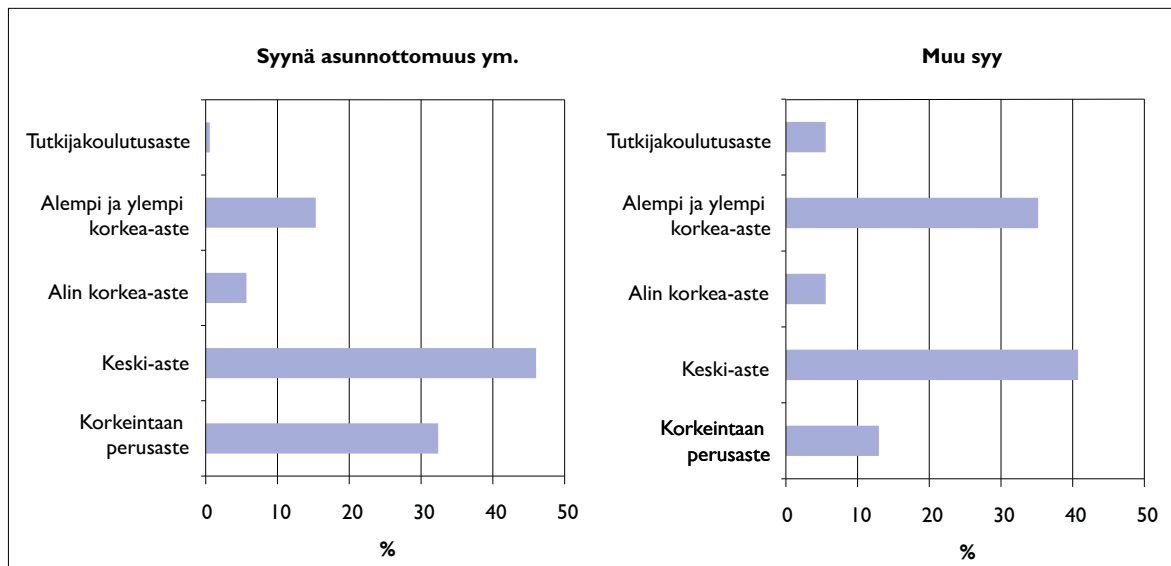
jakauma muuten samanlainen, mutta arabiankieliset olivat nuorissa vastaajissa pienin kieliryhmä. Muun syyn takia kirjauksen tehneissä suomen- ja ruotsinkielisten osuus oli koko aineistoa suurempi, 77 %, eikä nuorten vastaajien joukossa ollut lainkaan arabiaa tai kurdia äidinkielenään puhuvia.

4.1.4

Koulutustaso

Asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen ja asunnon löytämisen vaikeuden takia kirjauksen tehneiden koulutustaso oli selvästi alempi kuin muusta syystä kirjauksen tehneillä. Vajaalla kolmasosalla oli korkeintaan perusasteen koulutus ja 46 %:lla keskiasteen tutkinto. Alimman korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut 6 %, alemman ja ylemmän korkea-asteen tutkinnon 15 % ja tutkijakoulutusasteen alle prosentti. Muusta syystä kirjauksen tehneillä korkeintaan perusasteen suorittaneiden osuus oli 13 %, keski-asteen suorittaneiden 41 % ja alimman korkea-asteen suorittaneiden 6 %. Alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon oli suorittanut 35 %, mikä on suurempi osuus kuin Helsingissä keskimäärin (28 % 2012). Tutkijakoulutusasteen oli suorittanut 6 %.

Myös VVA-kirjauksen asunnottomuuden tai siihen verrattavissa olevan syyn takia tehneiden alle 30-vuotiaiden koulutustaso oli alempi kuin muusta syystä kirjauksen tehneillä nuorilla. Yli puolella oli keskiasteen koulutus, kun muusta syystä kirjauksen tehneillä osuus oli 46 %. Korkeintaan perusasteen koulutus oli 36 %:lla, kun muun syyn takia kirjauksen tehneillä osuus oli 19 %. Alin korkea-asteen tutkinto oli vain 4 %:lla, osuus oli sama myös muusta syystä kirjauksen tehneillä. Sen sijaan alemman ja ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuudessa oli selvä ero asunnottomuuden ym. ja muun syyn takia kirjauksen tehneiden välillä: 9 % ja 31 %. Alle 30-vuotiaat vastaajat eivät olleet suorittaneet tutkijakoulutustason tutkintoja.

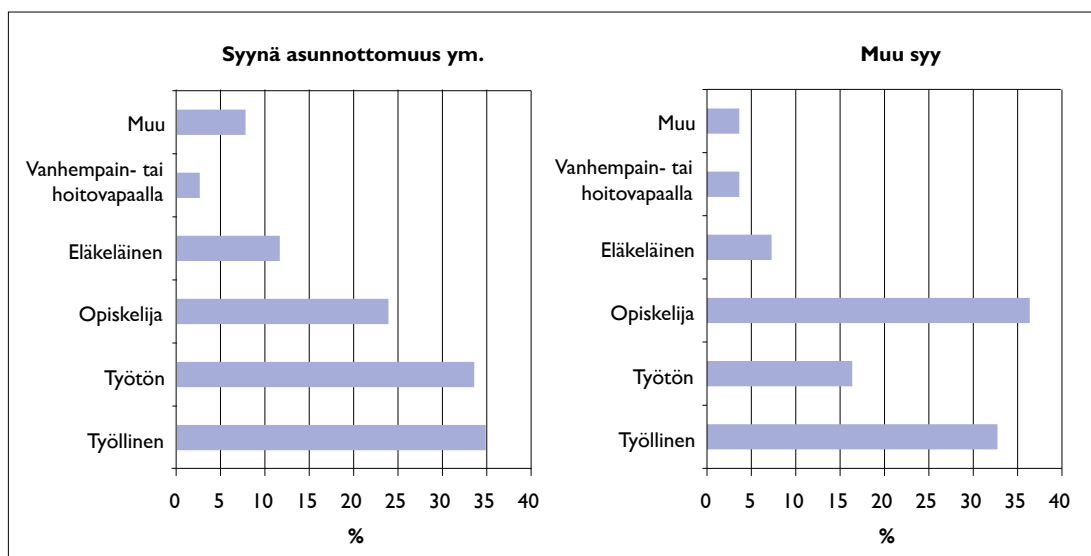
Kuvio 7. Vastaajien koulutustaso.

4.1.5

Pääasiallinen toiminta

Asunnottomuuden ja vastaavien syiden takia VVA-kirjauksen tehneistä 31 % oli työllisiä ja lähes saman verran työttömiä (29 %). Opiskelijoita oli vastaajissa runsas viidennes, eläkeläisiä kymmenys. Vanhempain- tai hoitovapaalla oli 2 %, muussa tilanteessa olevia 7 %. Muusta syystä kirjauksen tehneissä erityisesti opiskelijoiden osuus oli korkeampi, 36 %, ja työllisten osuus hieman korkeampi, 33 %, kuin asunnottomuuteen verrattavista syistä kirjauksen tehneillä ja vastaavasti työttömien ja eläkeläisten osuudet olivat alempia, 16 % ja 7 %.

Kaikilla nuorilla kyselyyn vastaajilla yleisin pääasiallisen toiminnan muoto oli opiskelu. Muusta syystä kirjauksen tehneissä opiskelijoita oli kuitenkin huomattavasti enemmän, 69 %, kun asunnottomuuden tai vastaavan syyn takia kirjauksen tehneillä osuus oli 40 %. Kolmannes kirjauksen asunnottomuuden ym. takia tehneistä oli vastaushetkellä työllinen, kun osuus muun syyn takia kirjauksen tehneillä oli 12 %. Työttöminä oli vastaavasti 18 % ja 15 %. Vanhempain- tai hoitovapaalla oli 2 % asunnottomuuden ym. takia kirjauksen tehneistä, mutta muun syyn takia kirjauksen tehneissä ei ollut vanhempainvapaalla olevia. 6 %:lla asunnottomuuden takia kirjauksen tehneistä pääasiallinen toiminta sijoittui luokkaan muu, muun syyn takia kirjauksen tehneistä nuorista 4 %:lla.

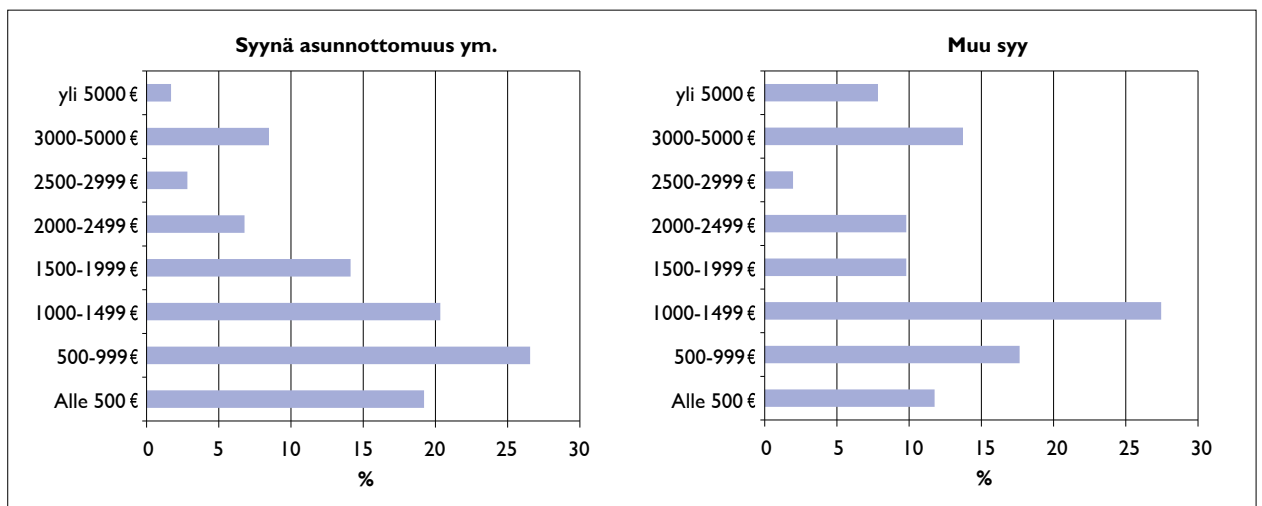

Kuvio 8. Vastaajien pääasiallinen toiminta.

4.1.6

Kotitalouksien tulotaso

Molempien vastaajaryhmien kotitalouksien tulotaso oli vastaushetkellä verrattain alhainen. Asunnottomuuden ym. syiden takia kirjauksen tehneissä vajaalla puolella tulot olivat alle 1 000 euroa kuukaudessa: 19 % ansaitsi alle 500 euroa kuussa ja 27 % 500–1000 euroa kuussa. Viidenneksellä kotitalouden tulot olivat 1000–1499 euroa kuussa. Muissa tuloryhmissä osuudet jäivät alle kymmenykseen. Muusta syystä kirjauksen tehneiden tulotaso oli korkeampi, mutta mm. opiskelijoiden ja nuorten suuri määrä laski ryhmän tulotasoa. Alle kolmasosalla tulot jäivät alle 1 000 euroon kuussa.

Kuvio 9. Vastaajien tulotaso.

Suurimman ryhmän muodostivat 1000–1499 euroa kuussa ansaitsevien kotitaloudet, joita oli vajaa kolmannes ryhmän vastaajista. 3000–5000 euroa ansaitsevia oli 14 % ja 1500–1999 ja 2000–2499 euroa ansaitsevia oli kumpiakin 10 %.

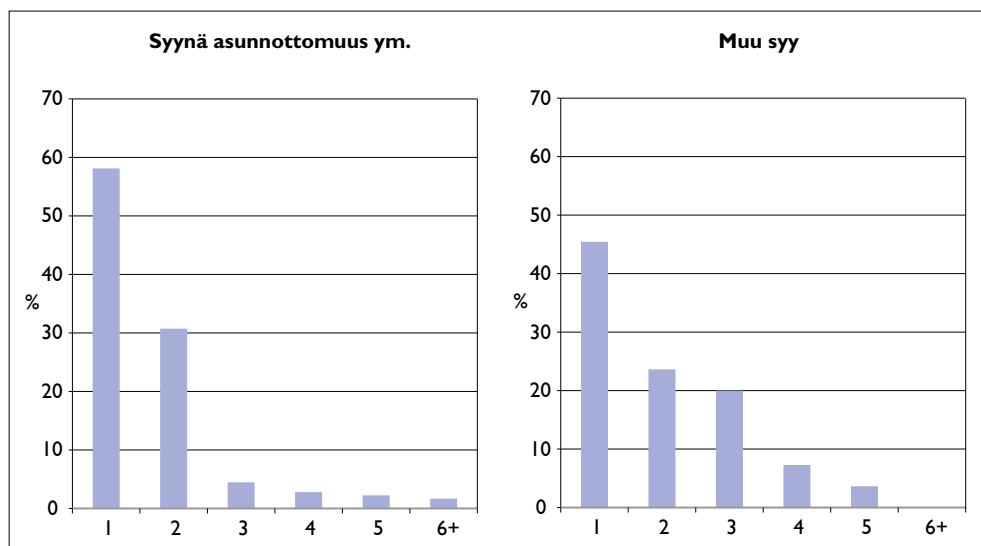
Sekä asunnottomuuden yms. syyn että muun syyn takia VVA-kirjauksen tehneillä nuorilla tulotaso oli vastaushetkellä matala: molemmissa ryhmissä vajaa puolet kuului kahteen alimpaan tuloryhmään. Tätä selittää mm. opiskelijoiden korkea osuus. Asunnottomuuden ym. takia kirjauksen tehneillä suurin tuloryhmä oli 500–999 euroa kuukaudessa tuloja saavat kotitaloudet, joita oli runsas neljännes. Seuraavaksi suurin ryhmä oli alle 500 euroa kuussa tuloja saavat, joita oli reilu viidennes. 1000–1499 euroa ansaitsevia oli vajaa viidesosa sekä 1500–1999 euroa ansaitsevia 16 %. Tätä suuremmissa tuloryhmissä oli alle kymmenys 2000–2499 euroa ja 3000–5000 euroa ansaitsevista ja vain prosentti 2500–2999 euroa ja yli 5 000 euroa ansaitsevista. Myös muusta syystä kirjauksen tehneillä suurin tuloryhmä olivat 500–999 euroa tienaat, joita oli reilu neljännes. Alle 500 euroa ja 1000–1499 euroa tienaavia oli runsas viidennes. 1 500–1 999 euroa ansaitsevia oli 13 % ja 2000–2499 euroa ja 3000–5000 euroa tienaavia vajaa kymmenys kumpiakin.

4.1.7

Kotitalouden koko

Asunnottomuuden ja vastaavien syiden takia vailla vakinaista asuntoa oleviksi kirjautuneista suuremmalla osalla kotitalous oli yhden ja kahden hengen muodostama, kuin muista sysistä kirjauksen tehneillä: 58 % asui yhden hengen kotitaloudessa ja 31 % kahden hengen kotitaloudessa. Kolmen hengen kotitalouksia oli 4 %, tätä suurempien kotitalouksien osuudet olivat alhaisia. Muusta syystä kirjauksen tehneistä vajaa puolet asui yhden hengen kotitaloudessa ja vajaa neljäsosa kahden hengen kotitaloudessa. Kolmen hengen kotitalouksien osuus oli 20 % ja neljän hengen 7 %.

Kaikilla nuorilla vastaajilla kotitaloudet olivat pääasiassa pieniä, yhden tai kahden hengen muodostamia. Asunnottomuuden ym. takia kirjauksen tehneissä kotitalouden koko oli keskimäärin hieman pienempi kuin muusta syystä kirjauksen tehneillä. Kirjauksen asunnottomuuden takia tehneistä 56 % asui vastaushetkellä yksin ja reilu kolmannes kahden hengen kotitaloudessa. Tätä suurempia kotitalouksia oli yhteensä 9 %. Muusta kirjauksen tehneistä 42 % oli yhden hengen kotitalouksia ja 38 % kahden hengen muodostamia, kolmen hengen kotitalouksia oli 12 %.

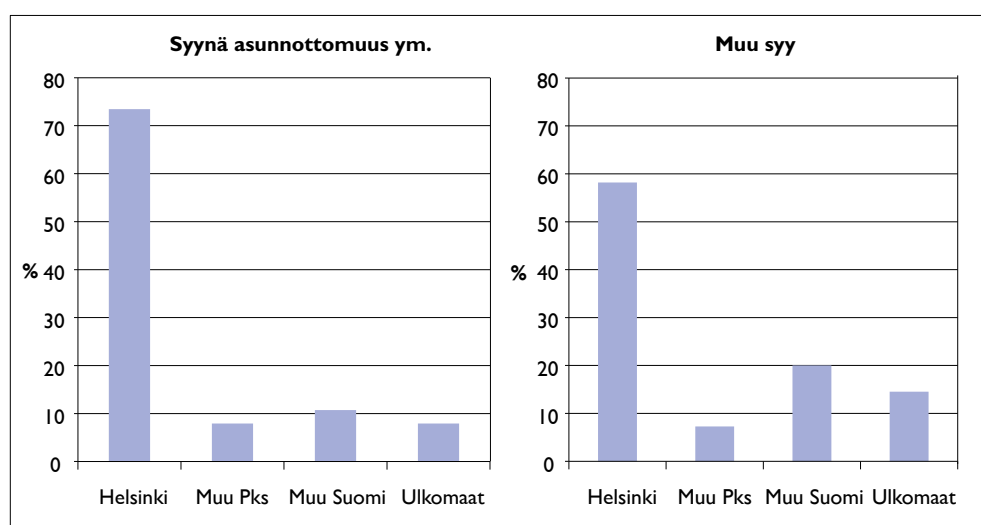
Kuvio 10. Vastaajien kotitalouden koko.

4.1.8

Edellinen asuinpaikka

Asunnottomuuden ym. syiden takia VVA-kirjauksen tehneistä lähes kolme neljästä oli asunut ennen VVA-jaksoa Helsingissä, kun muun syyn takia kirjauksen tehneistä 58 % oli asunut ennen jaksoa Helsingissä. Muulla Suomessa oli ennen VVA-jaksoa asunut 11 %, ulkomailla 8 % ja muualla pääkaupunkiseudulla 8 % asunnottomuussyistä kirjauksen tehneistä. Muusta syystä kirjauksen tehneistä 42 % tuli Helsinkiin vaille vakinaista asuntoa muualta: viidennes pääkaupunkiseudun ulkopuolelta Suomesta, 15 % ulkomailta ja 7 % muualta pääkaupunkiseudulta.

Muualta Suomesta (63 %) ja ulkomailta tulleilla (64 %) vastaajilla oli VVA-kirjauksen taustalla harvemmin asunnottomuus kuin Pääkaupunkiseudulla (78 %) ja Helsingissä (80 %) ennen VVA-jaksoa asuneilla.

Kuvio 11. Vastaajien VVA-jaksoa edeltävä asuinpaikka.

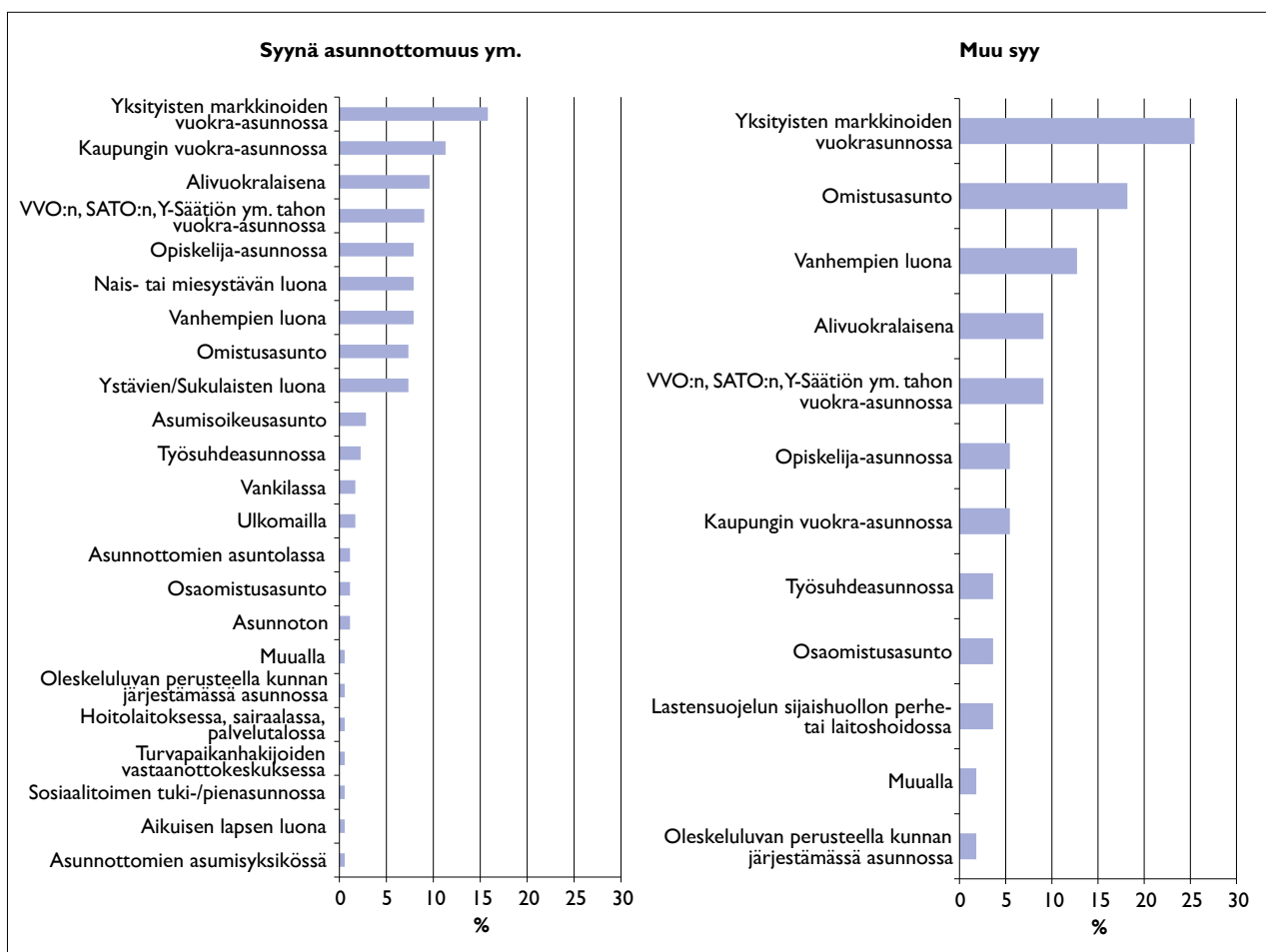

Nuorista suurempi osuus kuin koko aineistosta oli asunut aiemmin muualla kuin Helsingissä. Asunnottomuuteen verrattavista syistä kirjauksen tehneiden nuorten edellinen asuinkunta oli muista syistä kirjauksen tehneitä useammin Helsinki: 67 % oli asunut ennen VVA-jaksoa Helsingissä, kun muusta syystä kirjauksen tehneillä osuus oli 50 %. Asunnottomuuden takia kirjauksen tehneistä 14 % tuli muualta maasta pääkaupunkiseudun ulkopuolelta, 10 % ulkomailta ja 8 % muualta pääkaupunkiseudulta. Muusta syystä kirjauksen tehneistä vajaa kolmannes tuli muusta kunnasta pääkaupunkiseudun ulkopuolelta, 15 % ulkomailta ja 4 % muista pääkaupunkiseudun kunnista.

4.1.9

VVA-jaksoa edeltävä asumismuoto

Yleisin asumismuoto ennen VVA-jaksoa oli molemmilla vastaajaryhmillä yksityisten markkinoiden vuokra-asunto. Asunnottomuuden ym. syyn takia kirjauksen tehneistä 16 % oli asunut ennen jaksoa yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa, 11 % kaupungin vuokra-asunnossa, 10 % alivuokralaisena ja 9 % VVO:n, SATO:n, Y-Säätiön ym. suuren vuokranantajatahon vuokra-asunnossa. Opiskelija-asunnosta sekä ilman vuokra-sopimusta nais- tai miesystävän luota ja vanhempien luota tuli VVA:ksi kustakin 8 % ryhmän vastaajista. Omistusasunnosta tuli 7 % ja samoin ystävien ja sukulaisten luota. Muutama vastaaja kirjautui VVA:ksi asuttuaan asunnottomien asumisyksikössä, asuntolassa tai sosiaalitoimen tuki- tai pienasunnossa. Muusta syystä kirjauksen tehneistä neljäsosa oli asunut ennen VVA-jaksoa yksityisten

Kuvio 12. Vastaajien VVA-jaksoa edeltävä asumismuoto.

markkinoiden vuokra-asunnossa, 18 % omistusasunnossa ja 13 % vanhempien luona. Ryhmän vastaajista 9 % oli ollut alivuokralaisen ja yhtä suuri osuus vuokralaisena VVO:lla, Sato:lla tai vastaavalla suurella vuokranantajalla, 5 % opiskelija-asunnossa ja saman verran kaupungin vuokra-asunnossa.

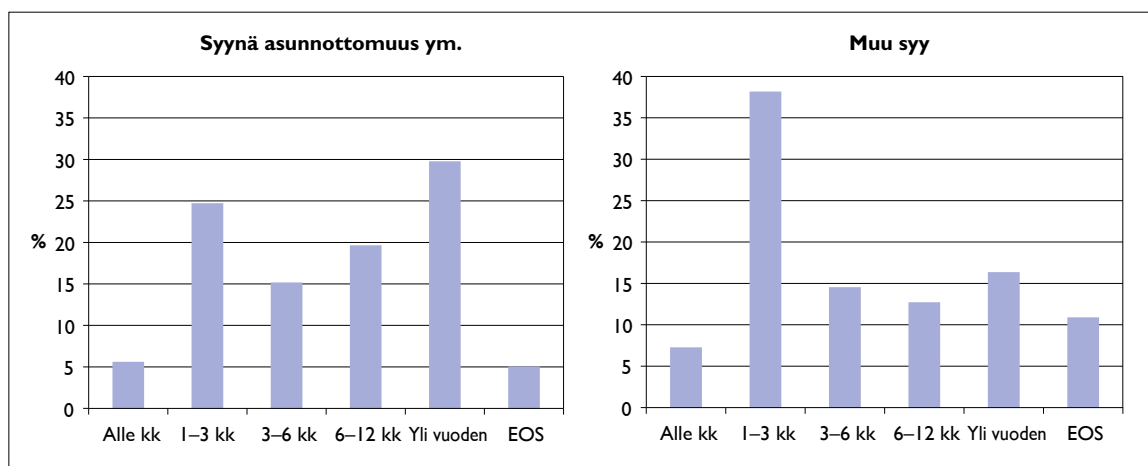
Myös nuorilla vastaajilla yksityisten markkinoiden vuokra-asunto oli yleisin ennen VVA-jaksoa. Asunnottomuuden ym. takia kirjausten tehneistä nuorista suurin ryhmä oli yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa aiemmin asuneet, joita oli 15 %. Nuorista 14 % oli asunut ennen kirjausta VVO:n, SATO:n, Y-Säätiön tai vastaavan tahon vuokra-asunnossa ja yhtä suuri osuus opiskelija-asunnossa sekä vanhempien luona. Alivuokralaisena oli ennen kirjausta asunut 11 %. Ilman vuokrasopimusta nais- tai miesystävän luona oli asunut 7 %, ystävien ja sukulaisten luona 6 %. Kaupungin vuokra-asunnossa oli asunut niin ikään 6 %, selvästi pienempi osuus kuin aineiston asunnottomista. Muista asumismuodoista VVA:ksi tulneiden osuudet olivat alle 5 %. Myös muusta syystä kirjausten tehneillä yleisin edeltävä asumismuoto oli yksityisten markkinoiden vuokra-asunto, josta tuli 42 % vastaajista. Vajaa viidesosa oli asunut aiemmin vanhempien luona, 12 % alivuokralaisena, 8 % VVO:n, SATO:n ym. vastaavan tahon vuokra-asunnossa ja 8 % opiskelija-asunnossa.

4.1.10

VVA-jakson kesto

Asunnottomuuden ja vastaavan syyn takia kirjausten tehneillä vailla vakinaista asuntoa vietetty jakso oli pidempi kuin muusta syystä kirjausten tehneillä. Yleisin jakson pituus oli yli vuoden, joka oli jakson pituus lähes kolmasosalla. Neljäsosalla jakso oli kestänyt 1-3 kuukautta ja viidesosalla 6-12 kuukautta. 15 %:lla jakso oli kestänyt 3-6 kuukautta, 6 %:lla alle kuukauden. Muusta syystä kirjausten tehneistä 38 % oli ollut vailla vakinaista asuntoa 3-6 kuukautta. Jakso oli kestänyt yli vuoden 16 %:lla, 6-12 kuukautta 13 %:lla ja 3-6 kuukautta 15 %:lla. Alle kuukauden jakso kesti 7 %:lla. 11 % ei osannut sanoa kuinka pitkään jakso oli kestänyt; osalle vastaajista selvisi vasta kyselyn myötä tulleen kirjatuksi väestötietojärjestelmään vailla vakinaista asuntoa olevana.

Nuorilla asunnottomana olleilla jaksot olivat lyhyempiä kuin koko aineistolla. Asunnottomuuden ym. syyn takia kirjausten tehneillä nuorilla yleisin vailla vakinaista asuntoa vietetyn jakson pituus oli 1-3 kuukautta, vajaalla kolmasosalla. Vajaalla neljäsosalla jakso oli kestänyt 6-12 kuukautta, 17 %:lla 3-6 kuukautta ja 16 %:lla yli vuoden.

Kuvio 13. Vastaajien VVA-jakson kesto.

8 %:lla jakso oli kestänyt alle kuukauden. Myös muusta syystä kuin asunnottomuuden takia kirjauksen tehneillä 31 %:lla jakso oli kestänyt 1–3 kuukautta ja 23 %:lla 6–12 kuukautta. 15 %:lla jakso oli kestänyt 3–6 kuukautta ja 12 %:lla alle kuukauden. 12 % ei osannut määritellä jakson kestoa, osa vastanneista ei ollut tietoinen olleensa kirjautuneena VVA:na ennen kyselyä. 8 % oli ollut vailla vakinaista asuntoa yli vuoden.

4.2

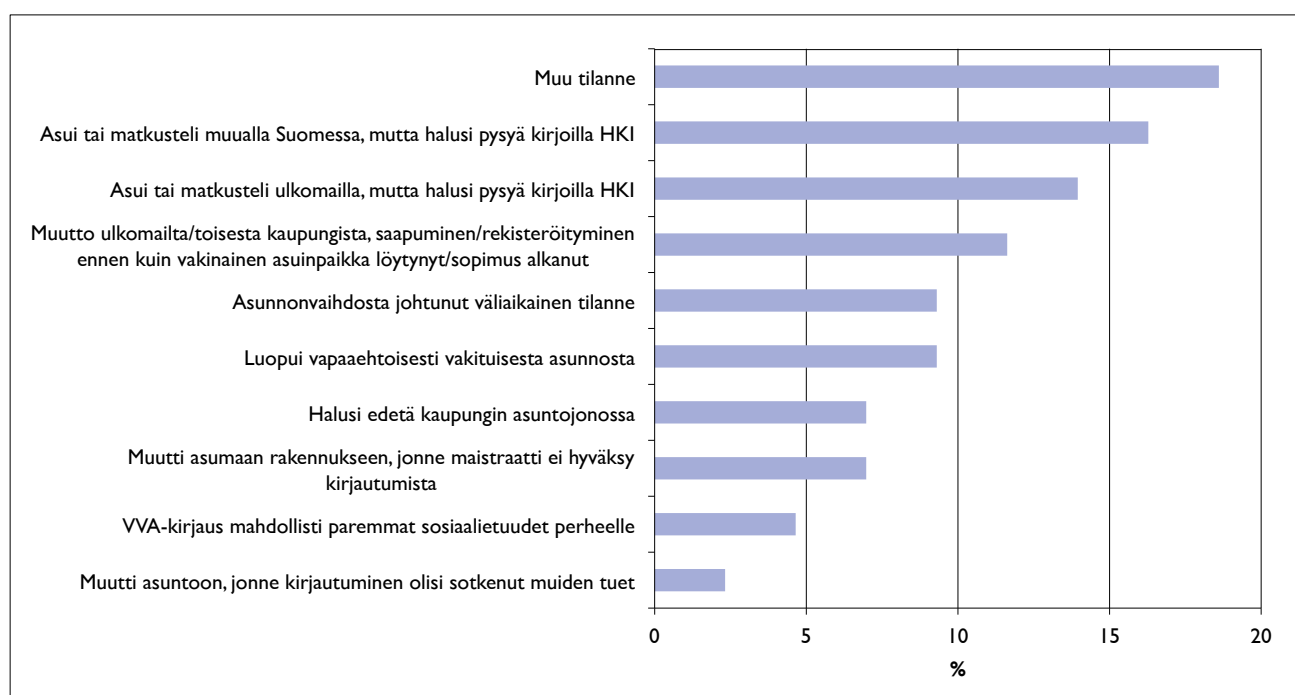
VVA-jakson kulku, kun taustalla muu syy kuin asunnottomuus

Seuraavaksi tarkastellaan VVA-jakson kulkua vastaajilla (n=55), joilla kirjaus johtui muusta syystä kuin asunnottomuudesta.

4.2.1

VVA-kirjaukseen johtanut tilanne

Muun syyn kuin asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen tai asunnon löytämisen vaikeuden takia vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen tehneillä kirjaukseen oli yleisimmin johtanut asuminen tai matkustelu muualla Suomessa (16 % kysymykseen vastanneista) tai ulkomailla (14 %) kun samalla oli haluttu pysyä kirjoilla Helsingissä. Vastanneista 12 % muutti Helsinkiin ulkomailta tai toisesta kunnasta, joko ennen kuin vuokrasopimus alkoi, tai sitten rekisteröityi Helsingin asukkaaksi ennen varsinaista muuttoa, mm. oleskelulupaa tai sosiaaliturvatunnusta varten. Vastanneista 9 %:lla VVA-kirjauksen aiheutti asunnonvaihtoon liittyvä väliaikainen tilanne, jossa uuteen asuntoon ei päästy heti muuttamaan kun vanhasta piti luopua, mutta uusi asunto oli kuitenkin jo tiedossa. Samansuuruinen osuus luopui asunnostaan vapaaehtoisesti esim. säästääkseen. Muutama vastaaja teki kirjauksen edistääkseen etenemistään

Kuvio 14. VVA-kirjaukseen johtanut tilanne.

kaupungin vuokra-asuntojonossa, muutama muutti asumaan rakennukseen johon ei voinut virallisesti kirjautua ja muutamalla kirjaus mahdollisti paremmat sosiaali-tuudet perheelle. Yhdellä vastaajalla virallinen kirjautuminen asuntoon olisi sotkenut muiden asukkaiden tuet.

Nuorilla muun syyn kuin asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen tai asunnon löytämisen vaikeudesta johtuvasta syystä VVA-kirjauksen tehneillä eniten mainintoja kirjaukseen johtaneena tilanteena sai asuminen tai matkustelu ulkomail-la samalla kun on halunnut pysyä kirjoilla Helsingissä, joka oli taustalla reilulla viidesosalla nuorista vastaajista. Myös muutto ulkomailta tai muualta Suomesta on aiheuttanut muutamalle tilanteen, jossa on saavuttu ennen kuin vuokrasopimus on alkanut tai jouduttu muusta syystä kirjautumaan Helsinkiin ennen todellista saa-pumista. Muutama vastaaja oli luopunut vapaaehtoisesti vakituudesta asunnostaan esim. säästääkseen ja muutama oli muuttanut asumaan muuhun kuin asumiseen kaavoitetulle alueelle, johon maistraatti ei hyväksy kirjautumista.

Muusta syystä kirjauksen tehneet antoivat seuraavanlaisia vastauksia kysymykseen ”Kuvaile vapaasti vailla vakinaista asuntoa -kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi”:

”Asuin liikehuoneistossa, joka oli remontoitu asuinkäyttöön, maksoin vuokran pimeänä.”

”Edellinen vuokra-asunto myytiin ja seuraavan / tulevan asunnon löysin jo ennen kuin jouduin muuttamaan mutta vuokrasopimus alkoi 1 kk myöhemmin sen jälkeen kuin muutin”

”Halusin kokeilla sen vaikutusta kaupungin vuokra-asunnon saamiseen, joiden hinta on yli 50 % halvempi kuin nykyisen vuokranantajan asunnot.”

”Sain asuntotarjouksen opiskelija-asuntoon, mutta sopimus alkoi vasta kaksi viikkoa saapumiseni jälkeen”

”Johtuu tukijärjestelmästä. Isäni ei olisi saanut mitään tukea. ”

”Koska olin muuttamassa Helsinkiin, asuin ja olin vuokralla vielä Vaasassa, mut-ta paperini piti saada siirrettyä Helsinkiin, jotta kaikki asiat järjestyisivät ennen koulun alkua.”

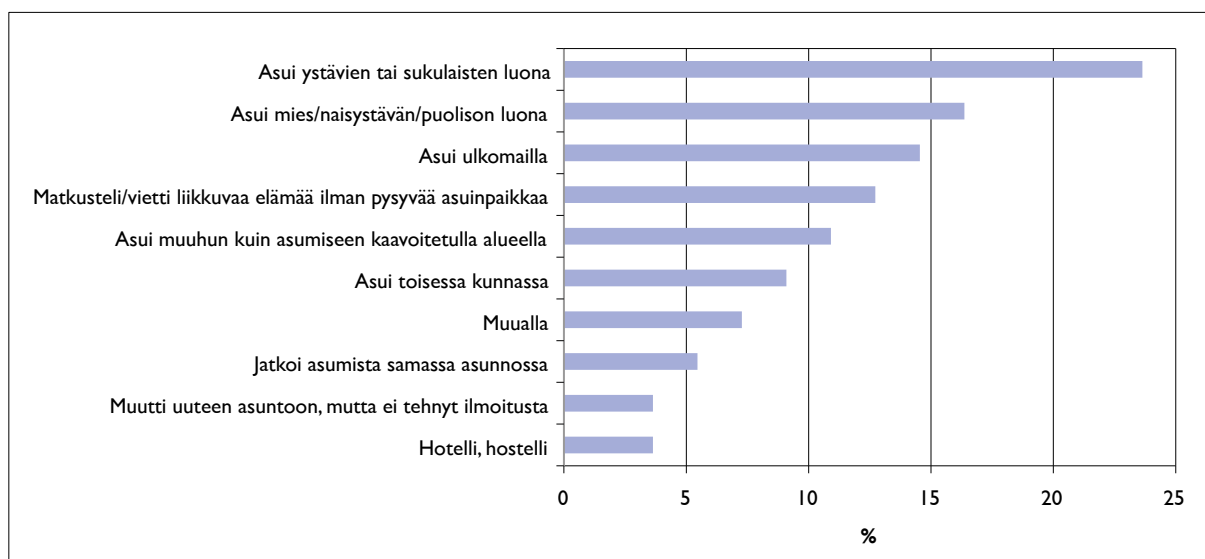
”Lähdin opiskelemaan ulkomaille, ja jouduin luopumaan vuokra-asunnostani ennen lähtöä.”

”Minulla oli 2 kuukauden kesäloma työstäni (työ Helsingissä), ja vietin suu-rimman osan siitä ajasta matkustaen ympäri Suomea. Muutin kirjani ystäväni luokse siksi ajaksi. Tällä tavoin säästin 2 kk vuokran (=1300 €) sekä samalla etsin halvempaa asuntoa.”

4.2.2

Asuminen VVA-jakson aikana

Reilu viidesosa kirjauksen muista syistä tehneistä oli asunut jakson aikana ainakin jonkin aikaa ystävien tai sukulaisten ja 16 % mies- tai naisystävän luona. Vastauk-sessa oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Vastaajista 15 % oli asunut jakson aikana ulkomailla ja 13 % oli matkustellut tai viettänyt muuten liikkuva elämä

Kuvio 15. Asuminen VVA-jakson aikana (% vastaajista).

ilman pysyvää asuinpaikkaa. 11 % oli asunut jakson aikana muuhun kuin asumiseen kaavoitetulla alueella asunnossa, johon ei voinut virallisesti kirjautua. Vastaajista 9 % oli asunut kirjauksen aikana toisessa kunnassa. Muutama vastaaja jatkoi asumista samassa asunnossa kuin ennen VVA-jaksoa ja muutama muutti uuteen asuntoon, mutta ei siirtänyt kirjojaan sinne. Muutama oli majoittunut jakson aikana hotellissa tai hostellissa.

Muusta syystä VVA-kirjauksen tehneistä nuorista reilu viidesosa oli asunut jakson aikana ystävien tai sukulaisten luona. Vajaa viidesosa oli asunut jakson aikana ulkomailla ja 15 % viettänyt jakson matkustellen ilman pysyvää asuinpaikkaa. Nuorista vastaajista 15 % asui muuhun kuin asumiseen kaavoitetulla alueella.

Muusta syystä kirjauksen tehneet antoivat seuraavanlaisia vastauksia kysymykseen ”Kuvaile vapaasti vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen aikaista asumis- ja elämäntilannettasi”:

”1 kk matkalaukkuelämää lapsieni kanssa minun äitini kotona. Onneksi oli kesä, eli ei koulua tai päiväkotia ja vietimme siis samalla kesälomaa.”

”Asuimme mieheni kotimaassa, hoidimme hänen lastensa asioita, sekä autoimme hänen vanhempia.”

”Asuimme yhden vuoden kukkakaupparamme ikkunattomassa, wc:ttömässä ja liedettömässä varastossa. Käytössämme oli vain yhden hengen sohva. Asuintilaa minulla, miehelläni ja kahdella kissallamme oli enintään 10 neliometriä.”

”Asuin Itävallassa vuoden eri kimppa-asunnoissa”

”Asuin miesystävän luona, opiskelin ja kävin töissä”

”Asuin opiskelija-asuntolassa Barcelonassa. Tiesin VVA-jakson olevan vain väliaikainen sillä muuttaisin uuteen asuntoon palattuani Helsinkiin. Hain HOAS:n asuntoa jo ulkomailla ollessani. Isäni haki postini säännöllisesti Helsingin pääpostista.”

”Mahtavaa! Asuin ystäväni luona Espoossa ja se oli tosi hauskaa!”

”Asuin omakotitalossa (omistus) Ruostissa. Heti kun se myytiin, muutin Helsinkiin vuokra-asuntoon”

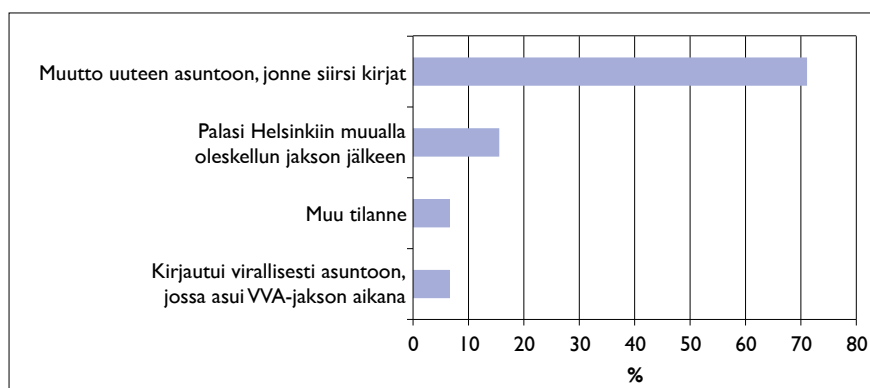
”Koska minulla on lapsi, oli asumisjärjestely haastava. Asuimme ei-asunnoksi-luokitellussa kiinteistössä, joten piti olla tarkkana, ettei ’narahda’ siellä asumisesta. Kiinteistö muuten oli aivan mainio asunto ja kävin normaalisti töissä ja lapsi päiväkodissa”

4.2.3

Jakson päättyminen

Valtaosalla (71 % kysymykseen vastanneista) VVA-jakso päättyi muuttoon uuteen asuntoon, jonne myös kirjautui virallisesti asumaan. 16 % vastanneista palasi Helsinkiin muualla vietetyn jakson jälkeen. Muutama vastaaja kirjautui virallisesti asuntoon, jossa oli asunut myös VVA-jakson aikana.

Valtaosalla nuorista (75 %) kirjaus päättyi muuttoon uuteen asuntoon, jonne myös kirjautui. Neljäsosa vastanneista palasi Helsinkiin muualla vietetyn jakson jälkeen. Yksikään alle 30-vuotias vastaaja ei ilmoittanut kirjautuneensa asuntoon, jossa oli asunut jo VVA-jakson aikana.

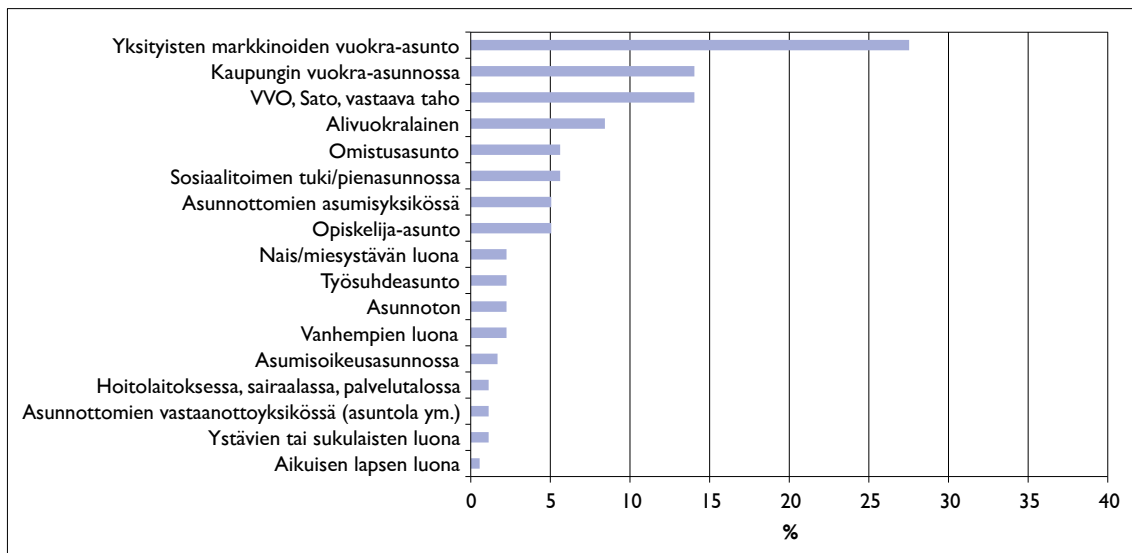
Kuvio 16. VVA-jakson päättyminen.

4.2.4

Nykyinen asumismuoto

Vastaajista 36 % asui vastaushetkellä yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa. Omistusasunnossa asui 15 % vastaajista. Opiskelija-asunnossa asui reilu kymmenesosa vastaajista, ja vajaa kymmenesosa asui VVO:n, SATO:n tai vastaavan suuren vuokranantajan vuokra-asunnossa. Kaupungin vuokra-asunnossa asui 5 % ja nais- tai miesystävän luona ilman vuokrasopimusta samoin 5 % vastaajista.

Yli puolet VVA-kirjauksen muusta syystä kuin asunnottomuudesta yms. takia tehneistä nuorista asui vastaushetkellä yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa. Opiskelija-asunnossa asui vajaa neljäsosa. Loput asuivat alivuokralaisena, kaupungin vuokra-asunnossa, isojen, osittain yleishyödyllisten vuokranantajien asunnossa, omistusasunnossa ja nais- tai miesystävän luona.

Kuvio 17. Nykyinen asumismuoto (% vastaajista).

Muusta syystä kirjauksen tehneet antoivat seuraavanlaisia vastauksia kysymykseen "Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen johtaneita olosuhteita":

"Asuimme vielä Turussa, mutta kouluni alkoi Helsingissä viikkoa ennen kuin saimme muuttaa Helsingin asuntoomme. Tämän vuoksi asuin hostellissa viikon ennen kuin saimme muuttaa uuteen asuntoon uudella paikkakunnalla."

"Asunto/toimisto oli pakko luovuttaa, muutin tyttöystäväni kanssa yhteen."

"En ymmärrä kysymystä. Minä vain rekisteröidyin, mitä en ollut tullut ajatelleeksi aikaisemmin."

"En ymmärtänyt erilaisista palveluista tai niiden työntekijöistä mitään, en tuntenut Suomen lakeja."

"Kesäloman päättymisen jälkeen palasin vakituisesti takaisin Helsinkiin ja muutin yhteen avopuolisoni kanssa."

"Kolmen vuoden jonotus tuotti tulosta"

"Kuulin, että henkilötunnusta varten ja jotta pystyisi ylipäättään aloittamaan elämän Suomessa, oli rekisteröidyttävä."

"Muutimme uuteen asuntoon, jonka olimme ostaneet 3 kk aikaisemmin. "

"Muutin tyttöystäväni kanssa yhteen, hänen asuntoonsa (jossa hän on vuokralla). Muutin sinne myös kirjani ja teimme vuokranantajan kanssa yhteisen vuokrasopimuksen."

"Vuokrasopimukseni alkoi ja pääsin muuttamaan uuteen vuokra-asuntooni."

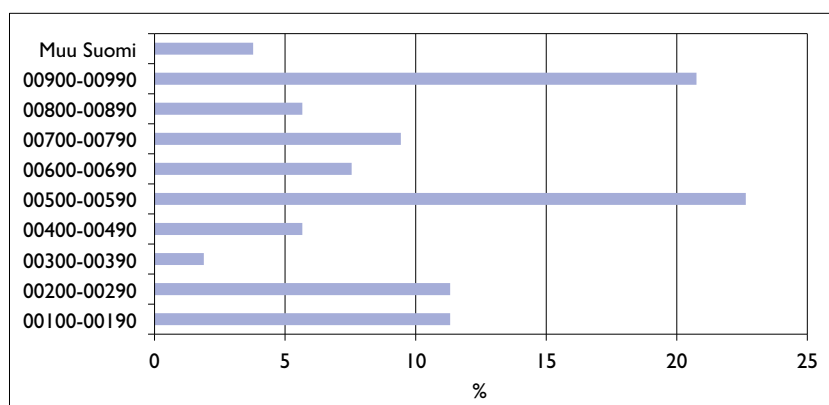
"Olosuhteiden pakosta. Halusin juuri ko. asunnon joten VVA oli periaatteessa vapaaehtoista. Elämäntilanteeni oli vakaa ja olisin varmasti saanut asunnon jonka vuoksi en olisi joutunut lojumaan muiden nurkissa kuukautta."

4.2.5

Nykyisen asuinpaikan postinumero

Vajaa neljäsosa postinumeronsa kertoneista asui 005-alkuisella postinumeroalueella, joka kattaa alueita mm. Kalliossa, Vallilassa ja Itä-Pasilassa. Seuraavaksi suurimman osuuden, viidenneksen vastaajista, keräsi 009-alkuinen postinumeroalue, joka kattaa alueita Itä- ja Koillis-Helsingissä. Yli kymmenys vastaajista oli sijoittunut eteläiseen kantakaupunkiin 001-alueille sekä läntiseen Helsinkiin 002-alueille.

Nuorilla vastaajilla keskittyminen 005- ja 009-alueille oli vielä hieman voimakkaampaa. Nuorista vastaajista hieman yli neljännes sijoittui 005-alueille ja vajaa neljännes 009-alueille. Nuoria ei sijoittunut lankaan 003- ja 007-postinumeroalueille, eikä Helsingin ulkopuolelle.

Kuvio 18. Nykyisen asuinpaikan postinumero.

4.3

VVA-jakson kulku, kun kirjauksen syynä asunnottomuus

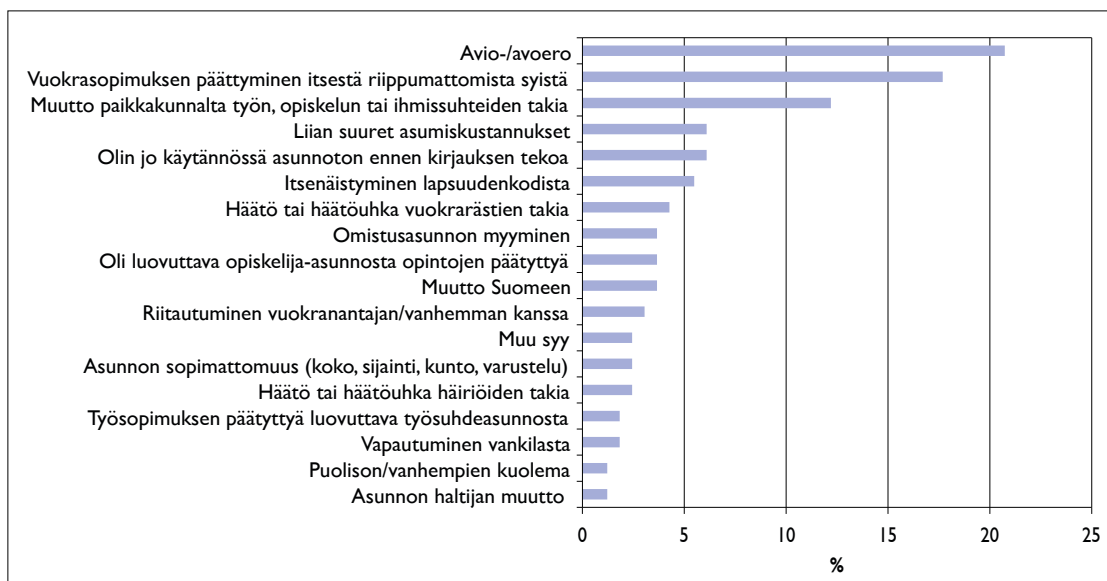
Seuraavaksi tarkastellaan asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen tai asunnon löytämisen vaikeuden takia VVA-kirjauksen tehneiden (n=179) jakson kulkua.

4.3.1

Asumisen päättymisen edellisessä asunnossa

Vastaajilla, jotka olivat tehneet kirjauksen asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen tai asunnon löytämisen vaikeuden takia yleisin syy asumisen päättymiseen jaksoa edeltävässä asunnossa oli avio- ja avoero, mikä oli tilanteen taustalla reilulla viidesosalla kysymykseen vastanneista. Vajaalla viidesosalla asuminen oli loppunut vuokrasopimuksen päättymiseen itsestä riippumattomista syistä, kuten määräaikaisen vuokrasopimuksen päättymiseen tai vuokrasopimuksen irtisanomiseen. Vastanneista 12 % oli muuttanut aiemmalta paikkakunnalta työn, opiskelun tai ihmissuhteen vuoksi. Vastanneista 6 %:lla asuminen päättyi liian suurten asumiskustannusten takia ja yhtä suuri osuus oli ollut käytännössä asunnoton jo ennen kirjauksen tekoa. Vastanneista 5 %:lla asuminen päättyi itsenäistymiseen lapsuuden kodista. Yhteensä 7 %:lla taustalla oli häätö tai häätöuhka, joko maksamattomien vuokrien tai häiriöiden takia. Muutama vastaaja oli vapautunut vankilasta ennen jakson alkua.

Kuvio 19. Syitä asumisen päättymiselle VVA-jaksoa edeltävässä asunnossa.

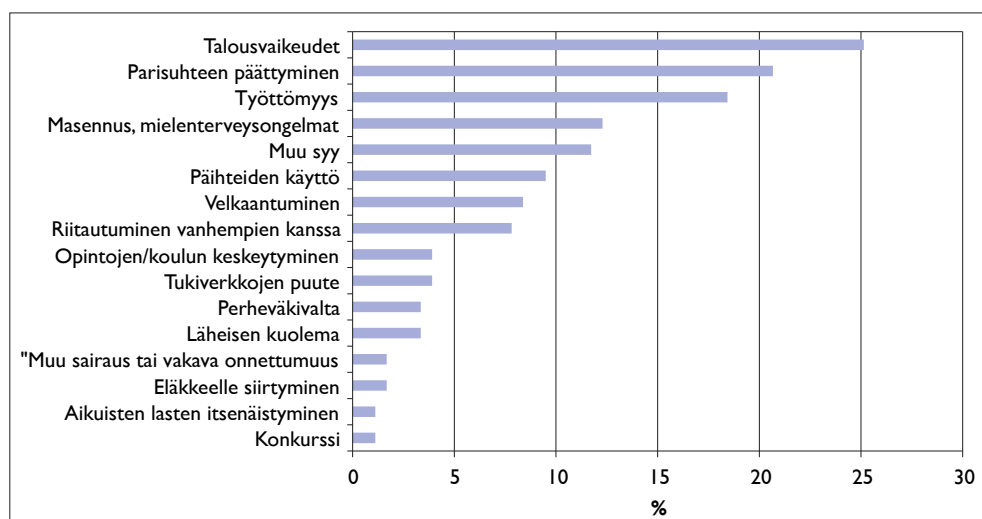
Nuorilla yleisin syy asumisen päättymiseen VVA-jaksoa edeltävässä asunnossa oli vuokrasopimuksen päättyminen itsestä riippumattomista syistä, joka oli tilanteen taustalla vajaalla viidesosalla asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen tai asunnon löytämisen vaikeuden takia kirjauksen tehneistä nuorista. Nuorilla vastanneilla 14 %:lla asumisen päättymisen taustalla oli avio- tai avoero, 13 %:lla asuminen edellisessä asunnossa päättyi paikkakunnan vaihtoon työn, opiskelun tai ihmissuhteiden vuoksi. 12 %:lla asuminen päättyi liian suurten asumiskustannusten vuoksi, 9 %:lla itsenäistymiseen lapsuuden kodista. Vastanneista 6 % oli ollut jo käytännössä asunnoton ennen kirjauksen tekoa, ja 6 % joutui luopumaan opiskelija-asunnosta opintojen päätyttyä. Muutto Suomeen ulkomailta sekä riitautuminen vuokrantajan tai vanhemman kanssa sai myös muutamia mainintoja.

4.3.2

VVA-kirjaukseen johtaneen elämäntilanteen taustalla vaikuttaneet seikat

Yleisin VVA-kirjaukseen johtaneen elämäntilanteen taustalla vaikuttanut asia olivat talousvaikeudet. Ne mainitsi neljäsosa kaikista vastaajista, jotka olivat tehneet kirjauksen asunnottomuuteen verrattavista syistä. Vastauksessa oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja. Parisuhteen päättymisen oli elämäntilanteen taustalla viidesosalla, työttömyys vajaalla viidesosalla. Masennuksen tai mielenterveysongelmat nosti esiin 12 % vastaajista. Vastaajista 10 %:lla päihteiden käyttö oli osasyynä kirjaukseen johtaneeseen tilanteeseen, 8 %:lla velkaantuminen ja samansuuruisella joukolla riitautuminen vanhempien kanssa.

Reilulla viidesosalla nuorista alle 30-vuotiaista asunnottomuuden yms. takia VVA-kirjauksen tehneistä kirjaukseen johtaneeseen elämäntilanteeseen liittyi talousvaikeuksia. Parisuhteen päättymisen oli taustalla 14 %:lla nuorista vastaajista. Masennus tai mielenterveysongelmat vaikuttivat elämäntilanteeseen 12 %:lla, 11 % oli riitautunut vanhempien kanssa. Työttömyys (9 %), velkaantuminen (8 %) ja opintojen tai koulun keskeytyminen (7 %) oli elämäntilanteeseen vaikuttaneita seikkoja useammalla nuorella vastaajalla.

Kuvio 20. VVA-kirjaukseen johtaneen elämäntilanteen taustalla vaikuttaneet seikat (% vastaajista).

4.3.3

Syitä miksi uutta asuntoa ei järjestynyt

Yleisimmin mainittu syy sille, miksi uutta asuntoa ei järjestynyt, oli se, että sopivan hintaista asuntoa ei löytynyt. Tämä oli syynä 43 %:lla vastaajista. Vastaukseen oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Neljäsosalla häiriömerkintä luottotiedoissa oli vaikeuttanut uuden asunnon saamista ja vajaalla neljäsosalla ei ollut ollut varaa vuokratakuuseen. 16 % vastaajista ei ollut löytänyt tarpeisiinsa sopivaa asuntoa. Reilu kymmenys koki tulleen syrjityksi työttömyyden vuoksi ja 8 % etnisen taustan vuoksi. Vastaajista 6 % ei saanut asuntotarjouksia, vaikka hakemuksia oli vireillä, 6 % ei ollut etsinyt uutta asuntoa esim. päihteiden käytön tai muun elämäntapaan liittyvän syyn takia. Vuokravelka oli syynä 5 %:lla vastaajista. Vastaajista 4 % mainitsi syyksi vuokramarkkinoiden kovan kilpailutilanteen. Aiempi häätö vaikutti taustalla vain muutamalla vastaajalla.

Keskeisin syy myös nuorilla vastaajille sille, miksi uutta asuntoa ei ollut järjestynyt, oli se, että sopivan hintaista asuntoa ei ollut löytynyt. Tämä oli syynä yli puolilla nuorista vastaajista, suuremmalla osalla kuin kaikilla vastaajilla. Vuokratakuu oli esteenä asunnon järjestymiselle reilulla viidesosalla nuorista vastaajista, ja lähes samansuuruinen osa vastaajista ei ollut löytänyt tarpeisiinsa sopivaa asuntoa. Nuorista 17 %:lla häiriömerkintä luottotiedoissa vaikeutti uuden asunnon löytymistä, mikä oli alhaisempi osuus kuin kaikilla vastaajilla. Reilu kymmenesosa ei saanut asuntoa, vaikka hakemuksia oli vireillä mm. kaupungin asuntoihin tai HOAS:ille. Nuorista vastaajista 8 % koki tulleen syrjityksi asunnonhaussa työttömyyden takia ja samansuuruinen osuus etnisen taustan takia. Omat vaatimuksen asunnon laadulle ja sijainnille olivat korkeat 8 %:lla nuorista. Aiempi vuokravelka vaikeutti asunnon saamista 5 %:lla, mutta aiempi häätö oli vaikeuksien taustalla vain yhdellä nuorella vastaajalla.

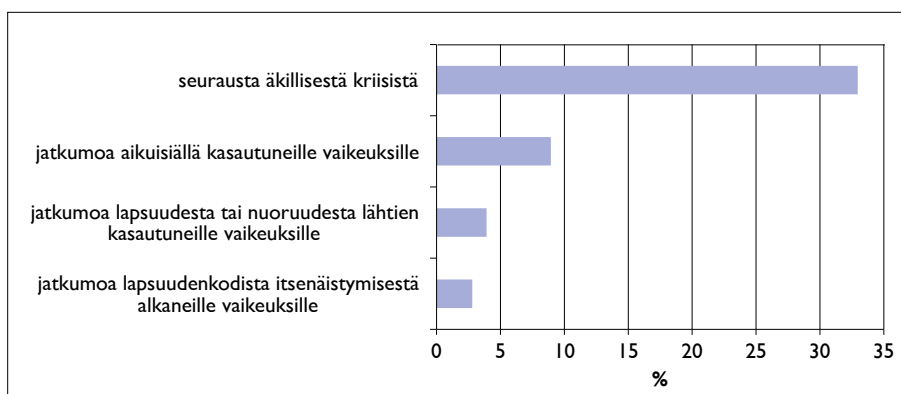
Kuvio 21. Syitä miksi uutta asuntoa ei järjestynyt (% vastaajista).

4.3.4

VVA-kirjauksen tausta

Vastaajista kolmanneksella, joilla se johtui asunnottomuudesta, vailla vakinaista asuntoa -kirjaus oli seurausta äkillisestä kriisistä tai ennakoimattomista vaikeuksista. Vain 16 %:lla se oli jatkumoa aiemmillä vaikeuksille: 9 %:lla kirjaus oli seurausta aikuisiällä kasautuneille vaikeuksille, 4 %:lla jatkumoa lapsuudessa tai nuoruudessa alkaneille vaikeuksille ja 3 %:lla lapsuudenkodista itsenäistymisestä alkaneille vaikeuksille. Vastaajista reilu kolmannes ei osannut vastata kysymykseen, mitä voidaan jossain määrin pitää merkinä siitä, että kirjaus ei johtunut omaan elämään liittyvistä vaikeuksista. Vajaa viidennes ei vastannut kysymykseen.

Nuorista vastaajista hieman useampi kuin koko aineistosta, 36 %, katsoi VVA-kirjauksen olleen seurausta äkillisestä kriisistä. 15 % nuorista vastaajista katsoi kirjauksen olleen jatkumoa aiemmillä vaikeuksille: 7 % aikuisiällä kasautuneille, 5 % lapsuudesta tai nuoruudesta lähtien kasautuneille ja 3 % lapsuudenkodista itsenäistymisestä alkaneille vaikeuksille. Vastaajista 36 % ei osannut vastata, jolloin todennäköisesti suurella osalla kirjaukseen ei liittynyt kriisiä tai aiempia vaikeuksia. Nuorista 16 % ei vastannut kysymykseen.

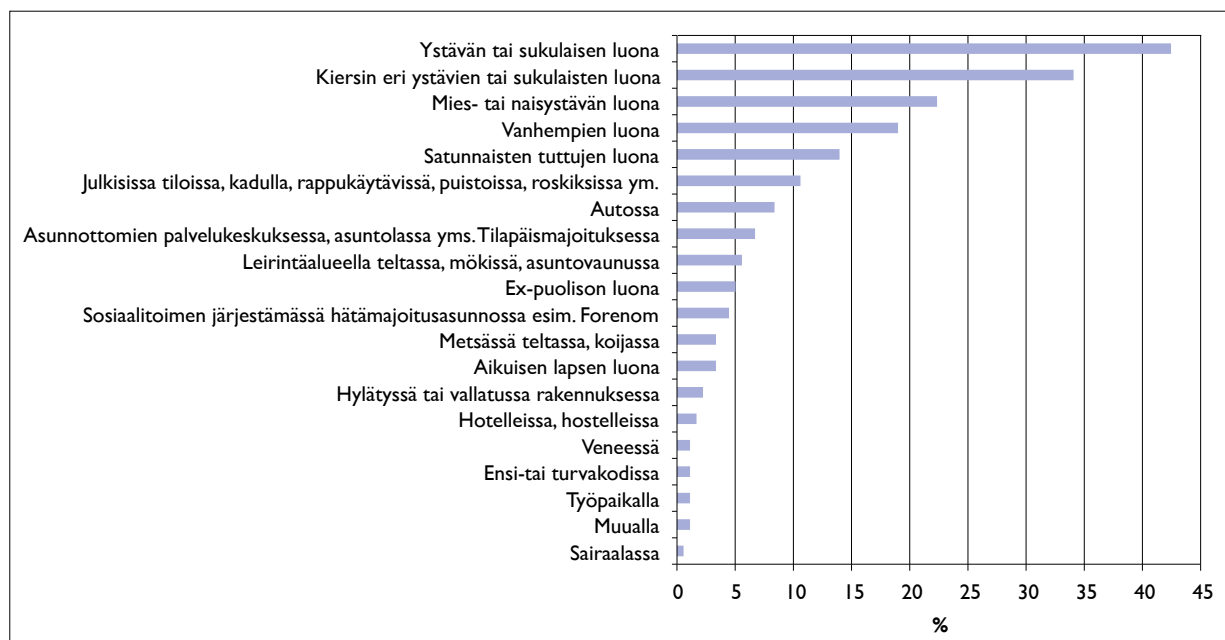

Kuvio 22. VVA-kirjauksen tausta: kirjaus oli... (% vastaajista).

Majoittuminen VVA-jakson aikana

Vastaajilla saattoi olla vailla vakinaista asuntoa vietetyn jakson aikana useampi majoituspaikka, joten kysymykseen oli mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto. Asunnottomuussyistä kirjauksen tehneistä vastaajista 43 % oli majoittunut jakson aikana ainakin osan aikaa ystävän tai sukulaisen luona, kolmannes vastaajista oli kierrellyt eri sukulaisten luona. Reilu viidesosa oli majoittunut mies- tai naisystävän luona. Vajaa viidesosa oli asunut jakson aikana vanhempiensa luona. Satunnaisten tuttujen luona oli majoittunut 14 % vastaajista, julkisissa tiloissa, kadulla tai rappukäytävissä ym. oli majoittunut 11 %, autossa 8 % ja asunnottomien majoituspalveluissa 7 % vastaajista. Leirintäalueella mökissä, teltassa tai asuntoautossa oli asunut 6 %, ex-puolison luona oli majoittunut 5 % vastaajista, sosiaalitoimen kriisimajoituksessa 5 % ja metsässä teltassa tai kojassa 3 % vastaajista.

Nuorista suuremmat osuudet kuin kaikista vastaajista oli majoittunut jakson aikana erilaisten ystävien ja sukulaisten luona. Lähes puolet, 47 %, VVA-kirjauksen asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen tai asunnon saamisen vaikeuden takia tehneistä oli majoittunut kirjauksen aikana ainakin osan aikaa ystävän tai sukulaisen luona. 37 % oli kiertänyt eri sukulaisten ja ystävien luona. Vanhempien luona oli asunut 27 %. Yli viidennes oli majoittunut nais- tai miesystävän luona. Vastaavasti pienemmät osuudet nuorista kuin koko vastaajajoukosta oli joutunut majoittumaan jakson aikana epämääräisissä olosuhteissa tai turvautumaan asunnottomien palveluihin. Nuorista 9 % oli majoittunut satunnaisten tuttujen luona, 5 % oli joutunut nukkumaan julkisissa tiloissa, rappukäytävissä tai puistoissa, yhtä suuri osuus oli majoittunut ex-puolison luona sekä autossa. Vain muutama alle 30-vuotias vastaaja oli majoittunut asunnottomien palveluissa tai kriisimajoituksessa VVA-jakson aikana.

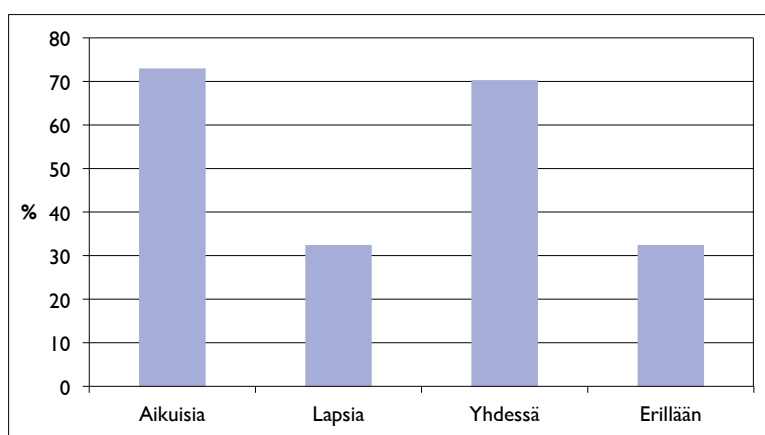
Kuvio 23. Majoittuminen VVA-kirjauksen aikana (% vastaajista).

4.3.6

VVA-jakson vaikutus muihin perheen- tai kotitalouden jäseniin

Valtaosalla VVA-kirjaus ei koskenut muita perheenjäseniä. 21 %:lla asunnottomuussyyn takia kirjauksen tehneistä vastaajista kirjaus koski vastaajan lisäksi muita perheen- tai kotitalouden jäseniä. Heistä lähes kolmella neljästä kirjaus koski aikuisia ja vajaalla kolmasosalla lapsia. Suurin osa asui kirjauksen aikana yhdessä, mutta vajaa kolmasosa erillään.

Valtaosalla nuorista vastaajista VVA-jakso ei koskenut muita perheenjäseniä vastaajan lisäksi. Vain 12 %:lla nuorista asunnottomuussyystä kirjauksen tehneillä vastaajilla jakso kosketi myös muita perheenjäseniä, heistä vajaalla kolmasosalla lapsia. Valtaosa oli asunut jakson aikana yhdessä.

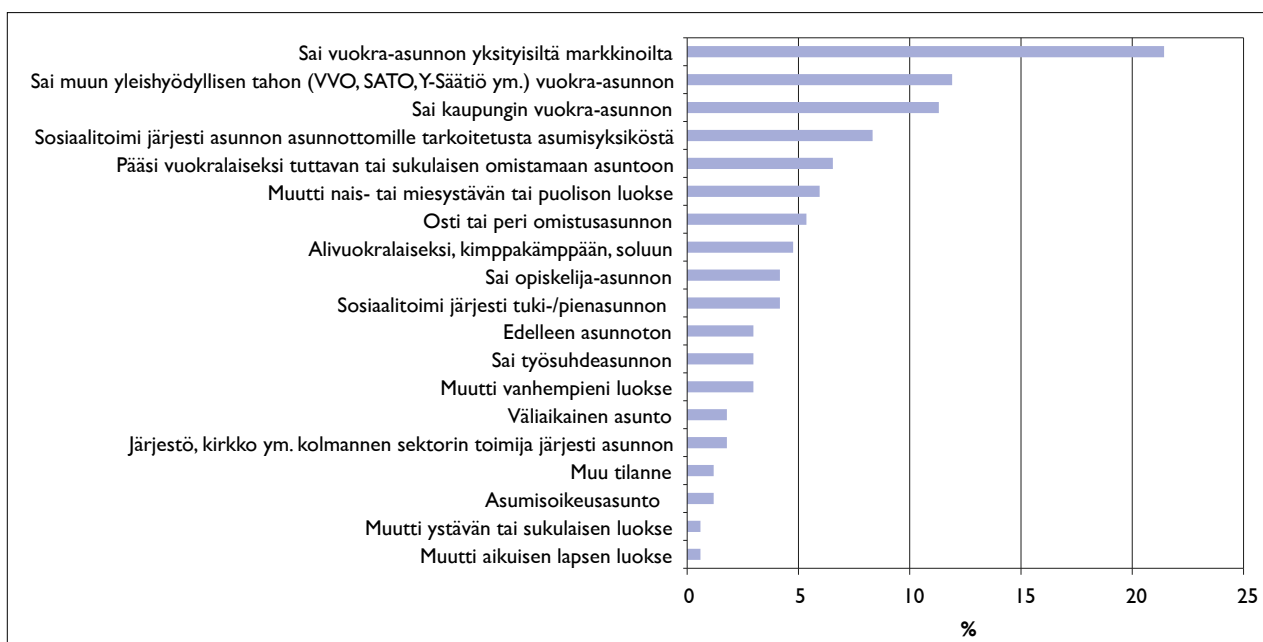
Kuvio 24. Taloudet, joissa oli lapsia ja aikuisia, ja jotka asuivat yhdessä ja erillään, joilla VVA-kirjaus oli koskenut muita perheen- tai kotitalouden jäseniä (% vastaajista).

4.3.7

VVA-jakson päättyminen

Yleisimmin VVA-jakso päättyi asunnon saamiseen yksityisiltä markkinoilta: kysymykseen vastanneista yli viidesosalla jakso päättyi asunnon saamiseen yksityisiltä vuokramarkkinoilta. Vastanneista 12 % oli saanut asunnon VVO:lta, SATO:lta, Y-Säätiöltä tai vastavalta suurelta tai yleishyödylliseltä vuokranantajalta. Vastanneista 11 % oli saanut kaupungin vuokra-asunnon. 8 %:lla jakso päättyi sosiaalitoimiston järjestämään asuntoon asunnottomien asumisyksikköön. 7 % pääsi vuokralaiseksi tuttavien tai sukulaisen omistamaan asuntoon ja 6 % muutti nais- tai miesystävän luokse. Vastanneista 5 % osti tai peri omistusasunnon, ja yhtä suuri osuus päättyi alivuokralaiseksi, kimppakämppään tai soluun. 4 % sai opiskelija-asunnon ja yhtä suuri osuus pääsi sosiaalitoimen tuki- tai pienasuntoon. Viisi vastaajaa oli edelleen asunnottomana.

Yleisimmin VVA-jakso oli päättynyt nuorillakin asunnon saamiseen yksityisiltä vuokramarkkinoilta (27 %:lla kysymykseen vastanneista). Seuraavaksi yleisimmin (17 %) vastaajat olivat saaneet suuren yleishyödyllisen vuokranantajan vuokra-asunnon. Kaupungin vuokra-asunnon saamiseen VVA-jakso oli päättynyt 12 %:lla. Vastanneista 9 % oli saanut opiskelija-asunnon ja 8 % oli päässyt vuokralaiseksi tuttavien tai sukulaisen omistamaan asuntoon. Yhteensä 5 %:lla jakso päättyi sosiaalitoimen järjestämään tuki- tai pienasuntoon tai asunnottomien asumisyksikköön. Yksi nuori oli edelleen asunnottomana.

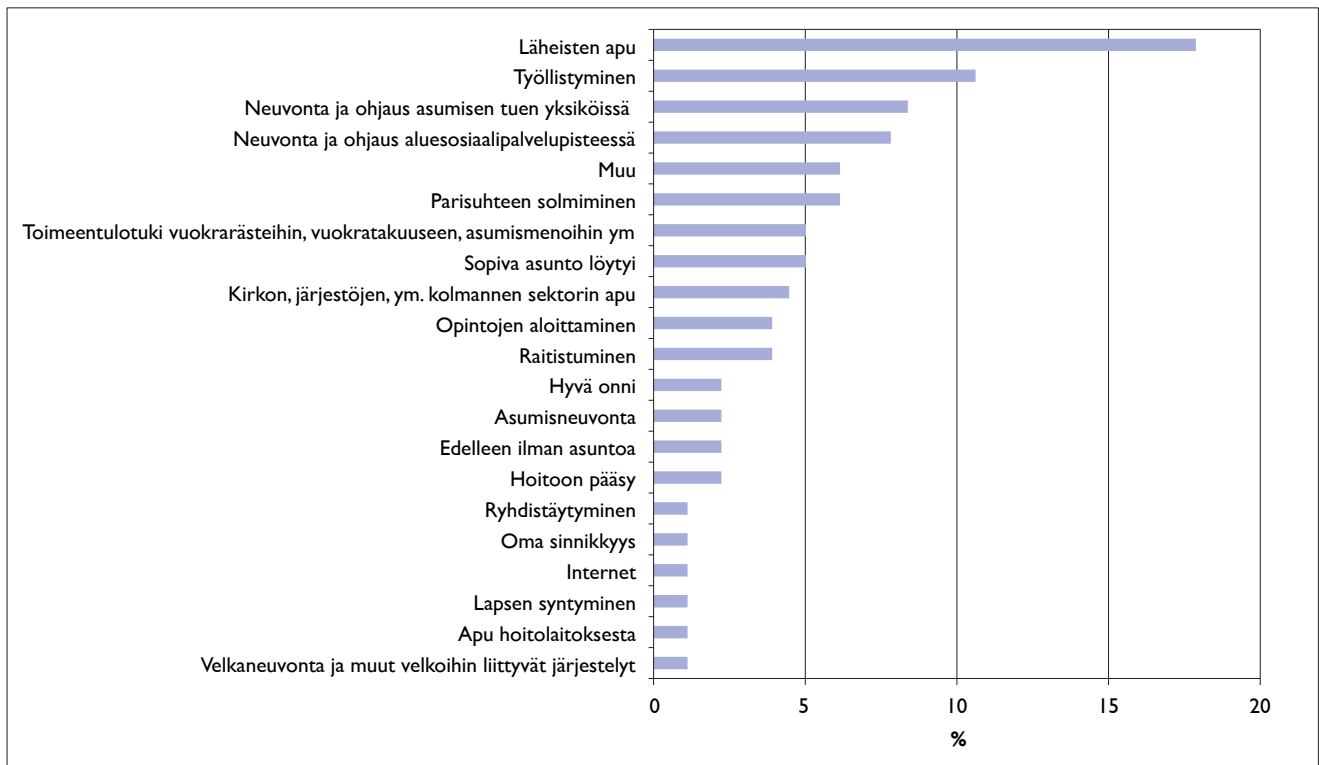
Kuvio 25. VVA-jakson päättymistavat.

4.3.8

VVA-jakson päättymiseen vaikuttaneet tekijät

Moni jätti vastaamatta kysymykseen kirjaukseen päättymiseen vaikuttaneista tekijöistä. Yleisimmäksi vaikuttavaksi tekijäksi nousi läheisten apu, joka oli VVA-kirjauksen päättymisen taustalla vajaalla viidesosalla asunnottomuussyyn takia kirjauksen tehneistä vastaajista. Kymmenesosalla tilanteeseen vaikutti työllistyminen, 8 % oli saanut neuvontaa ja ohjausta sosiaalitoimen asumisen tuesta ja yhtä suuri osuus aluesosiaalipalvelupisteestä. Vastaajista 6 %:lla tilanteeseen oli vaikuttanut parisuhteen solmiminen ja 5 %:lla toimeentulotuki vuokratästeihin, takuuvuokraan ym. asumismenoihin.

Tärkeimmäksi kirjaukseen päättymiseen vaikuttaneista tekijöistä nousi myös nuorilla läheisten apu, jonka mainitsi 17 % vastaajista, jotka olivat tehneet kirjauksen asunnottomuuteen verrattavista syistä. Työllistymisen nosti esiin 14 % nuorista vastaajista. Parisuhteen solmiminen sekä opintojen aloittaminen oli 6 %:lla vastaajista vaikuttanut VVA-jakson päättymiseen. Muutama vastaaja oli saanut apua sosiaalitoimen aluesosiaalipalvelupisteestä, asumisen tuen yksiköstä ja saanut toimeentulotukea vuokratästeihin, vuokratakuuseen tai asumismenoihin.

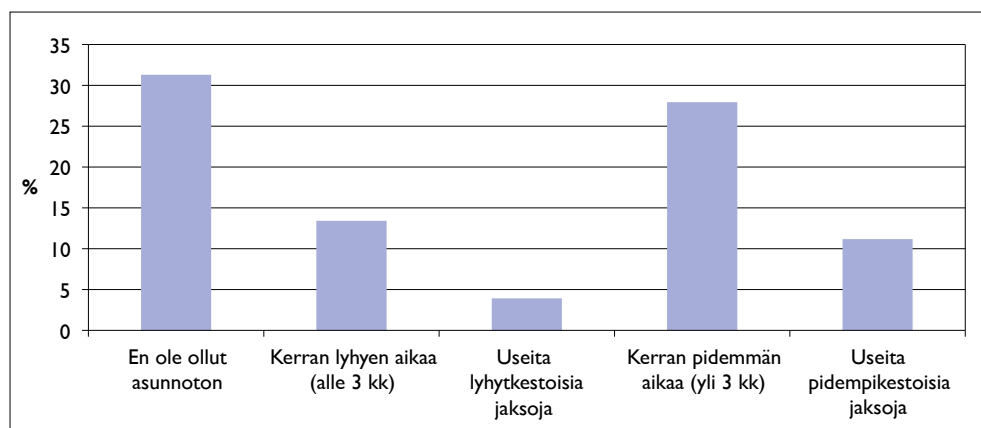

Kuvio 26. VVA-jakson päättymiseen vaikuttaneita tekijöitä (% vastaajista).

4.3.9

Asunnottomuus elämän aikana

Asunnottomuussyistä kirjauksen tehneistä vastaajista valtaosa, 56 % katsoi olleensa joskus elämänsä aikana asunnoton, kun vastaavasti vajaa kolmannes ei katsonut olleensa asunnoton. Vajaa kolmannes oli ollut asunnoton kerran yli kolme kuukautta. Vastaajista 13 % oli ollut asunnoton kerran lyhyemmän aikaa, alle kolme kuukautta. Useita pidempikestoisia jaksoja oli ollut 11 %:lla vastaajista, mutta useita lyhytkestoisia jaksoja vain 4 %:lla. Vastaajista 12 % ei vastannut kysymykseen.

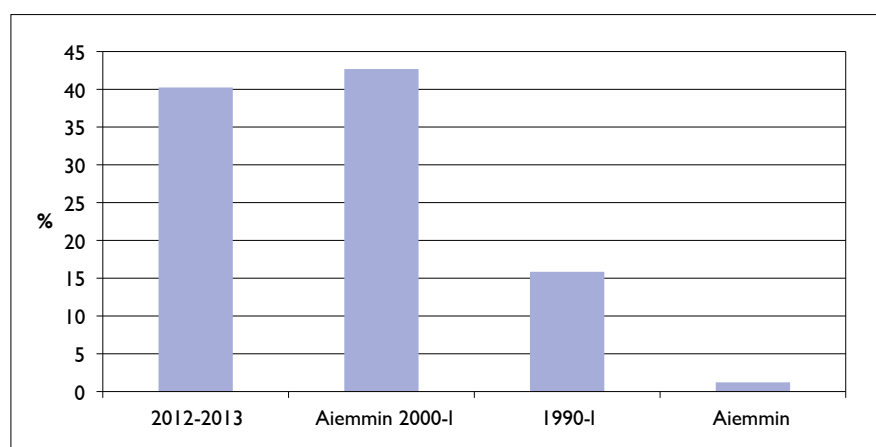

Kuvio 27. Onko ollut elämän aikana asunnoton (% vastaajista).

Vajaa kolmasosa asunnottomuussyistä kirjauksen tehneistä nuorista vastaajista ei katsonut olleensa elämänsä aikana asunnoton, 60 % puolestaan oli ollut omasta mielestään elämänsä aikana asunnoton. Vajaa kolmasosa vastanneista oli ollut asunnoton kerran yli kolme kuukautta ja reilu viidesosa kerran alle kolme kuukautta. Useita pidempikestoisia jaksoja oli ollut 6 %:lla nuorista vastaajista ja useita lyhytkestoisia jaksoja 3 %:lla. Nuorista 9 % ei vastannut kysymykseen.

Asunnottomina olleista 81 % vastasi kysymykseen siitä minä vuonna oli ollut ensimmäisen kerran asunnoton. Vastanneista vain yksi oli ollut ensimmäistä kertaa asunnoton jo ennen 1990-lukua, 16 % 1990-luvulla. Suurin osuus, 43 %, oli ollut ensimmäistä kertaa asunnoton 2000-luvulla ennen vuotta 2012. Suhteellisen suuri osa, 40 %, oli ollut ensimmäistä kertaa asunnoton 2012–2013, jolloin tutkimuksen kohteena ollut VVA-jakso oli todennäköisesti myös ensimmäinen asunnottomuusjakso.

Nuorten asunnottomuuskokemukset olivat enimmäkseen tuoreita ja ajoittuivat tutkimuksen kohteena olleisiin VVA-jaksoihin. Nuorista vastanneista 61 % ensimmäisen asunnottomuusjaksonsa alkamisvuoden ilmoittaneista oli ollut ensimmäisen kerran asunnoton vuosina 2012–2013. Vajaa kolmasosa oli ollut asunnoton ensimmäisen kerran vuosina 2006–2011. Vastanneista alle 30-vuotiaista 8 % oli ollut ensimmäisen kerran asunnoton jo vuosina 2001–2005.

Kuvio 28. Ensimmäisen asunnottomuuskerran vuosi.

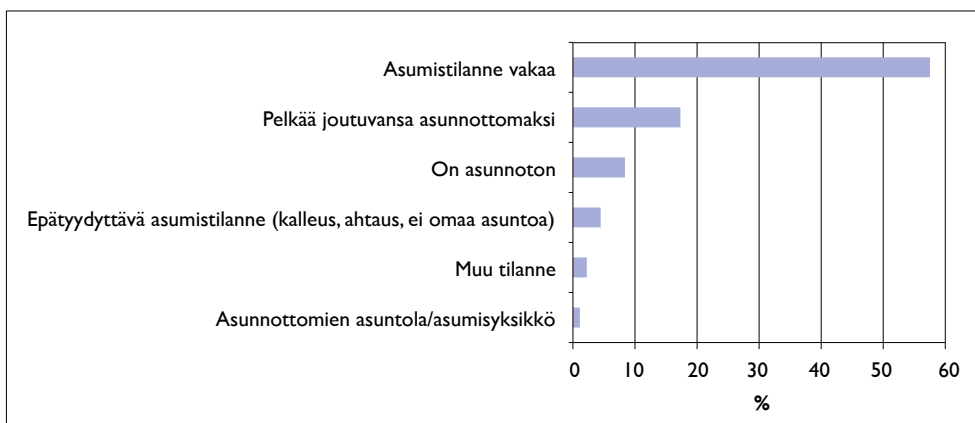
4.3.10

Vastaushetken asumistilanne

Valtaosalla asunnottomuussyyn takia kirjauksen tehneillä vastaajilla, 58 %:lla, asumistilanne oli vakaa, eikä asunnottomuudesta koettu uhkaa. Vastaajista 17 % pelkäsi kuitenkin joutuvansa asunnottomaksi ja osalla asumisen päättymisen ajankohta oli jo tiedossa. Vastaajista 8 % oli vastaushetkellä asunnoton ja epätydyttävä asumistilanne oli 5 %:lla. Vastaajista 9 % ei vastannut kysymykseen.

Valtaosalla nuorista vastaajista, 65 %:lla, vastaushetken asumistilanne oli vakaa. Osuus oli suurempi kuin kaikilla vastaajilla. Nuorista vastaajista 15 % kuitenkin pelkäsi joutuvansa asunnottomaksi. Vastaajista 5 %:lla asumistilanne oli jollain tapaa epätydyttävä, asuminen oli liian ahdasta, kallista tai omaa asuntoa ei ollut. Yksi alle 30-vuotias vastaaja oli edelleen asunnoton. Nuorista 10 % ei vastannut kysymykseen.

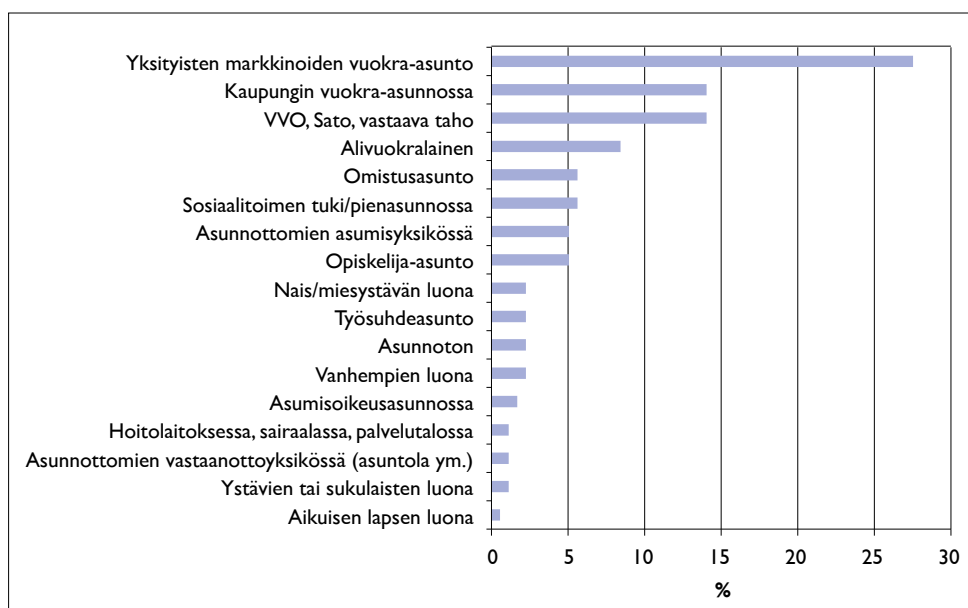

Kuvio 29. Kyselyhetken asumistilanne (% vastaajista).

4.3.11

Nykyinen asumismuoto

Suurin ryhmä vastaajista, 28 %, asui vastaushetkellä yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa. Vastaajista 14 % asui kaupungin vuokra-asunnossa ja vastaava osuus muiden isojen, pääasiassa yleishyödyllisten vuokranantajien vuokra-asunnossa. Vastaushetkellä 8 % asui alivuokralaisena ja 6 % omistusasunnossa. Sosiaalitoimen tuki- tai pienasunnossa asui 6 % vastaajista, 5 % asui asunnottomien asumisyksikössä ja 5 % opiskelija-asunnossa. Yhteensä 6 % asui läheisten luona ilman vuokrasopimusta (nais- tai miesystävä, vanhemmat, aikuinen lapsi, ystävät tai sukulaiset). Neljä vastaajaa oli vastaushetkellä asunnottomia ja kaksi asui asunnottomien vastaanottoyksikössä (asuntola tms.). Vain yhden vastaajan asuinpaikka vastaushetkellä jäi tuntemattomaksi.

Kuvio 30. Nykyinen asumismuoto.

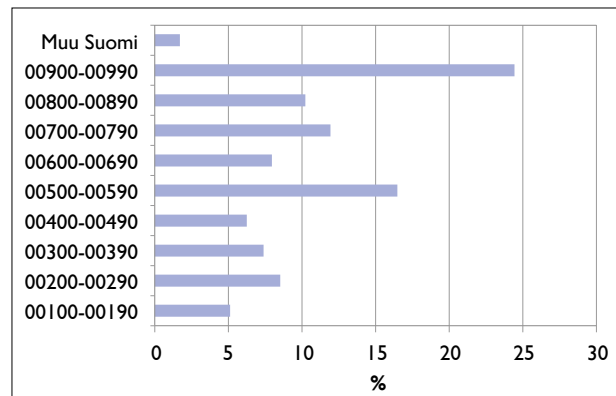
Kolmasosa VVA-kirjauksen asunnottomuuden tai vastaavan syyn takia tehneistä nuorista asui vastaushetkellä yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa. Seuraavaksi yleisintä oli asua VVO:n, SATO:n tai vastaavan suuren vuokranantajan vuokra-asunnossa, jossa asui 18 % vastaajista. Kaupungin vuokra-asunnossa asui 15 %, opiskelija-asunnossa 11 % ja alivuokralaisena 7 % vastanneista. Nuorista vastaajista yhteensä 5 % asui sosiaalitoimen tuki-/pienasunnossa tai asunnottomien asumisyksikössä.

4.3.12

Nykyisen asuinpaikan postinumero

Vajaa neljäsosa vastaushetken asuinpaikkansa postinumeron ilmoittaneista asui 009-alkuisella postinumeroalueella, joka kattaa alueita Itä- ja Koillis-Helsingissä. Seuraavaksi suurimman osuuden vastaajista keräsi 005-alkuiset postinumeroalueet, jotka kattavat alueita mm. Kalliossa, Vallilassa ja Itä-Pasilassa. Yli kymmenen vastanneista sijoittui myös 007-alueille Koillis-Helsinkiin ja 008-alueille Itä-Helsinkiin. Vähiten vastaajia sijoittui eteläiseen kantakaupunkiin. Kolme vastaajaa asui Helsingin ulkopuolella.

Vajaa neljäsosa nuorista vastanneista asui vastaushetkellä 009-alkuisella postinumeroalueella, joka kattaa alueita Itä- ja Koillis-Helsingissä. Viidennes vastanneista asui 005-alkuisella postinumeroalueella, joka kattaa alueet mm. Kalliossa, Vallilassa ja Itä-Pasilassa. Yli kymmenen nuorista vastanneista sijoittui myös 007-alueille Koillis-Helsinkiin ja 004-alueille Länsi-Helsinkiin sekä 008-alueille Itä-Helsinkiin. Vähiten vastaajia sijoittui 006-alueille Pohjois-Helsinkiin. Alle 30-vuotiaita ei asunut Helsingin ulkopuolella.

Kuvio 31. Nykyisen asuinpaikan postinumero.

5 Helsingiläisten muutto- ja asumishistoria

Tutkimushenkilöiden muutto- ja asumishistoriaa selvitettiin myös rekisteripohjaisesti käyttäen aineistoina Helsingin väestötietojärjestelmän vuodenvaihteen poikkileikkaus-aineistoja vuodenvaihteesta 2004/05 alkaen vuodenvaihteeseen 2012/13. Väestötietojärjestelmän tietojen avulla voitiin verrata kyselyyn vastanneiden muuttohistorian ja asumishistorian jakaumia vastaaviin jakaumiin alkuperäisessä otosjoukossa (joka toinen VVA-kirjauksesta 14.10.2012–13.10.2013 asuntokantaan siirtynyt helsingiläinen), Helsingin koko aikuisväestössä sekä Helsingin VVA-väestössä (kaikki 18 vuotta täyttäneet helsingiläiset, jotka olivat vailla vakinaista asuntoa lokakuussa 2013).

Muuttohistorian jakauma-analyysiä varten henkilöt jaettiin 4 ryhmään:

- Helsinkiin vuoden 2013 aikana (tammi-lokakuussa) muuttaneet
- Helsinkiin vuosina 2009–2012 muuttaneet
- Helsinkiin vuosina 2005–2008 muuttaneet
- Helsingissä vähintään vuodesta 2004 alkaen asuneet.

Asumishistorian jakauma-analyysi rajattiin Helsingissä vähintään vuodesta 2008 alkaen asuneisiin. Asumisen osalta henkilöt jaettiin 4 ryhmään:

- jatkuvasti VVA
- asuminen sisältää sekä VVA- että asuntojaksoja
- asumista useassa asunnossa, ei VVA
- asuminen koko jakson ajan samassa asunnossa.

Samat tarkastelut on tehty myös 18–29-vuotiaiden osalta väestön, otoksen, VVA-väestön ja vastaajien osalta nuorten tilanteen kartoittamiseksi.

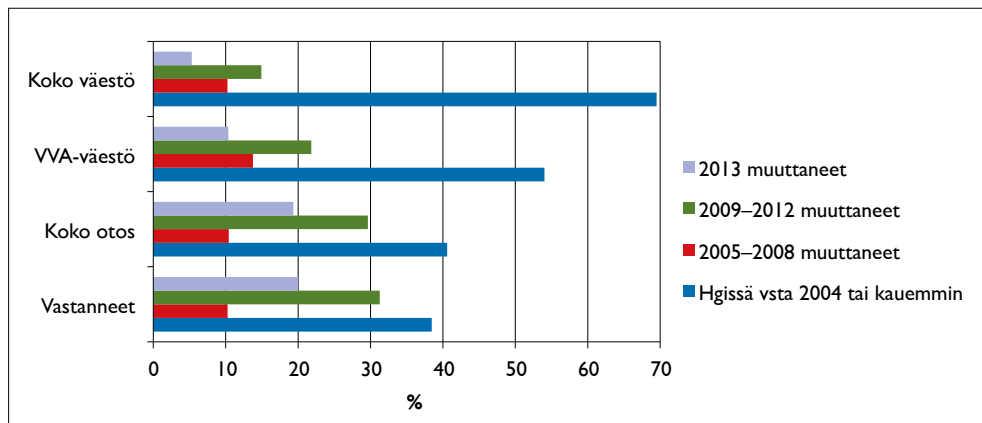
5.1

Muutto- ja asumishistorian vertailu

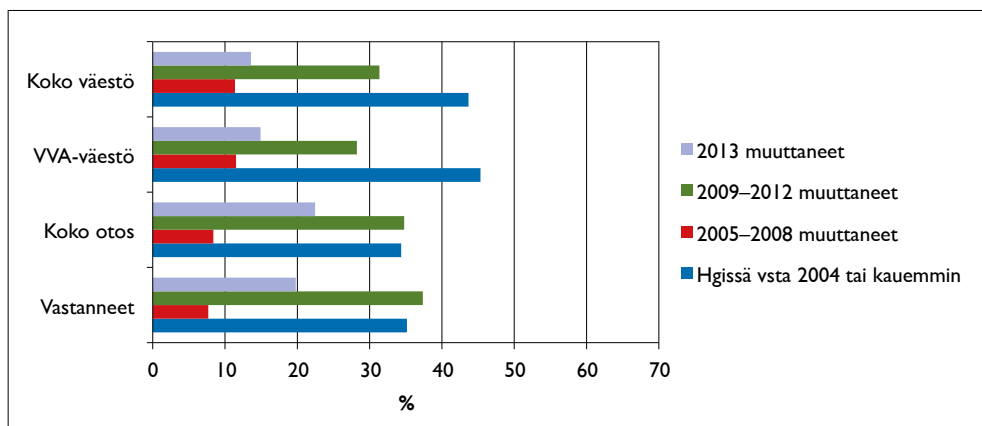
Tutkimushenkilöt painottuvat koko väestöä ja VVA-väestöä enemmän vähän aikaa sitten Helsinkiin muuttaneisiin, sillä sekä vastanneiden että otosväestön joukossa viidennes oli muuttanut vuonna 2013 ja lähes kolmannes vuosina 2009–2012. Koko väestön 18 vuotta täyttäneistä vain 5 % oli muuttanut Helsinkiin vuonna 2013 ja VVA-väestöstä 10 % ja vuosina 2009–2012 muuttaneiden osuudet olivat vastaavasti 15 % ja 22 %. Kyselyyn vastanneiden jakauma ei poikkea oleellisesti koko otoksen jakaumasta. Tutkimushenkilöiden ja koko väestön ja VVA-väestön välinen ero jakaumassa selittyy osin ikärakenteella, sillä tutkimushenkilöt ovat keskimäärin nuorempia, ja nuorten aikuisten keskuudessa suuri osuus väestöstä on hiljattain kaupunkiin muuttaneita.

Myös nuoret alle 30-vuotiaat tutkimushenkilöt painottuvat koko nuorta väestöä ja nuorta VVA-väestöä enemmän vähän aikaa sitten Helsinkiin muuttaneisiin, mutta

erot ryhmien välillä eivät olleet niin suuret kuin aikuisväestön ryhmien vertailussa, sillä hiljattain Helsinkiin muuttaneiden osuus oli korkea kaikissa nuorten ryhmissä. Nuorista vastaajista viidennes ja otosväestöstä reilu viidennes oli muuttanut vuonna 2013 ja 37 % ja 34 % vuosina 2009–2012. Kyselyyn vastanneiden nuorten jakauma ei poikkea oleellisesti koko otoksen jakaumasta, mutta erot ovat hieman suuremmat kuin kaikkien vastaajien ja koko otoksen välillä. Tutkimushenkilöiden ja koko väestön ja VVA-väestön välinen ero jakaumassa selittyy osin sillä, että tutkimushenkilöiden nuorten aikuisten keskuudessa suuri osuus väestöstä on hiljattain kaupunkiin muuttaneita. Tämä viittaa siihen, että muualta tulevien VVA-jaksot päättyvät useammin asuntokantaan, eli heillä asunnottomuus on väliaikaisempaa, kuin pitkään Helsingissä asuneilla.

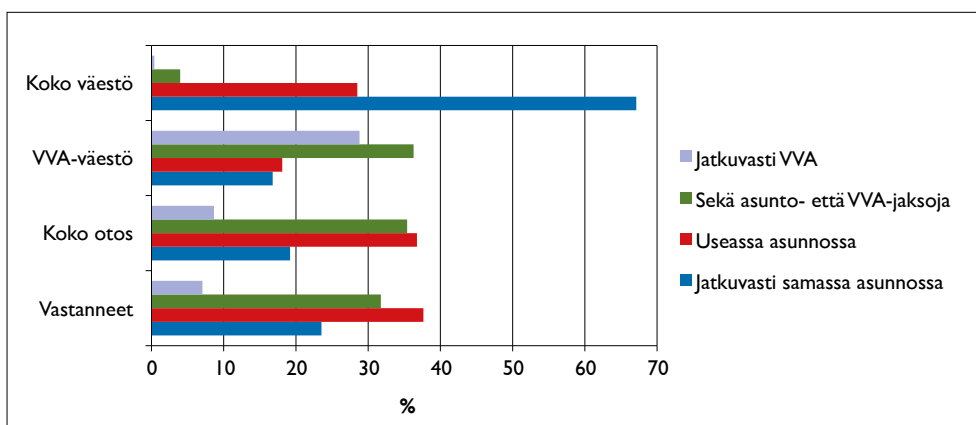
Kuvio 32. Muuttohistoria: kaikki 18 vuotta täyttäneet.

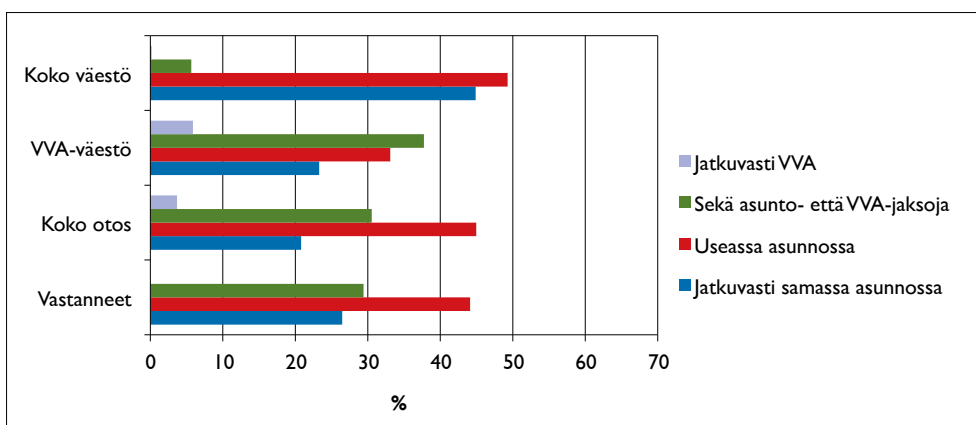
Kuvio 33. Muuttohistoria: 18–29-vuotiaat.

Sekä vastanneista että koko otoksen henkilöistä selvästi pienempi osuus oli ollut jatkuvasti vailla vakituista asuntoa kuin kaikista VVA-väestöön kuuluvista. Tämä on sikäli odotettua, että tutkimuksen kohteena ovat asuntokantaan siirtyneet aiemmin VVA:na olleet helsinkiläiset. Sekä asumis- että VVA-jaksoja oli ollut suunnilleen yhtä suurella osalla tutkimushenkilöistä kuin VVA-väestöstä. Koko väestön jakauma poikkeaa sekä VVA-väestöstä että tutkimushenkilöiden jakaumasta huomattavasti, sillä heistä kaksi kolmesta on asunut jatkuvasti samassa asunnossa ja VVA:na olleiden osuus on marginaalinen.

Kyselyyn vastanneista nuorista kukaan ei ollut ollut jatkuvasti vailla vakituista asuntoa vuodenvaihteen väestötiedoissa vuodesta 2008 alkaen. Myös koko otoksen alle 30-vuotiaista selvästi pienempi osuus oli ollut jatkuvasti vailla vakituista asuntoa kuin kaikista VVA-väestöön kuuluvista nuorista. Nuorilla jatkuvat VVA-jaksot olivat kaikissa ryhmissä harvinaisempia kuin kaikkien yli 18 vuotta täyttäneiden tarkasteluissa. Sekä asumis- että VVA-jaksoja oli ollut hieman pienemmällä osalla nuorista tutkimushenkilöistä kuin nuorten VVA-väestöstä. Nuorten koko väestön jakauma poikkeaa sekä VVA-väestöstä että tutkimushenkilöiden jakaumasta huomattavasti, sillä heistä 45 % oli asunut jatkuvasti samassa asunnossa ja VVA:na olleiden osuus on pieni. Nuorista 18–29-vuotiaista VVA-väestöön kuuluvista 6 % oli ollut toistuvasti vailla vakinaista asuntoa vuoden vaihteessa vuosina 2008–2013, kun koko VVA-väestöllä osuus oli 28 %.

Kuvio 34. Asumishistoria, vuodesta 2008 Helsingissä asuneet (18 vuotta täyttäneet).

Kuvio 35. Asumishistoria, vuodesta 2008 Helsingissä asuneet (18–29-vuotiaat).

5.2

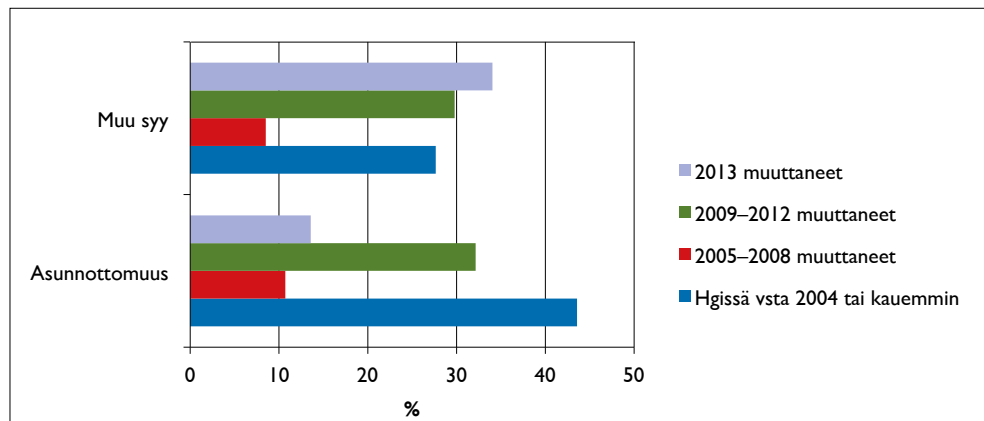
Kyselyyn vastanneiden muutto- ja asumishistoria

5.2.1

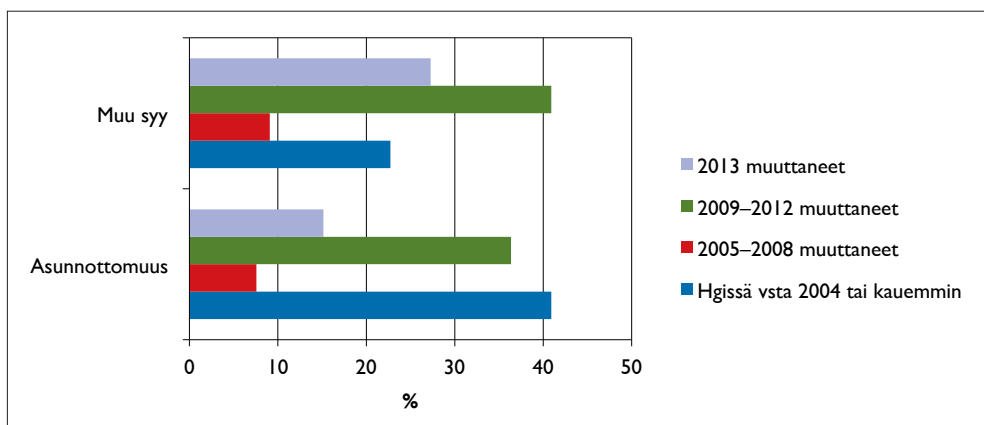
Muutto- ja asumishistoria VVA-kirjauksen synn mukaan

Kyselyyn vastanneiden muuttohistoria on erilainen asunnottomuuden ja muun syyn vuoksi VVA:na olleilla. Muun syyn kuin asunnottomuuden vuoksi VVA:na olleista huomattavasti suurempi osuus, 34 %, oli muuttanut Helsinkiin vuonna 2013, kuin asunnottomuussyistä kirjauksen tehneissä osuus oli 14 %. Muualta Helsinkiin muuttaneilla VVA-jaksoihin näyttäisi liittyvän enemmän muuttamiseen liittyvää kitka-asunnottomuutta. Vastaavasti pitkään Helsingissä asuneita on heidän joukossaan vähemmän, reilu neljännes, kun osuus oli asunnottomuussyistä kirjauksen tehneillä 44 %.

Kyselyyn vastanneiden muuttohistoria poikkeaa myös asunnottomuuden ja muun syyn vuoksi VVA:na olleilla nuorilla. Muun syyn kuin asunnottomuuden vuoksi VVA:na olleista huomattavasti suurempi osuus oli muuttanut Helsinkiin vuonna 2013. Osuus oli kuitenkin alempi kuin kaikilla vastaajilla yhteensä, nuorilla suurin ryhmä oli vuosina 2009–2012 Helsinkiin muuttaneet. Vastaavasti pitkään Helsingissä asuneita on heidän joukossaan vähemmän.

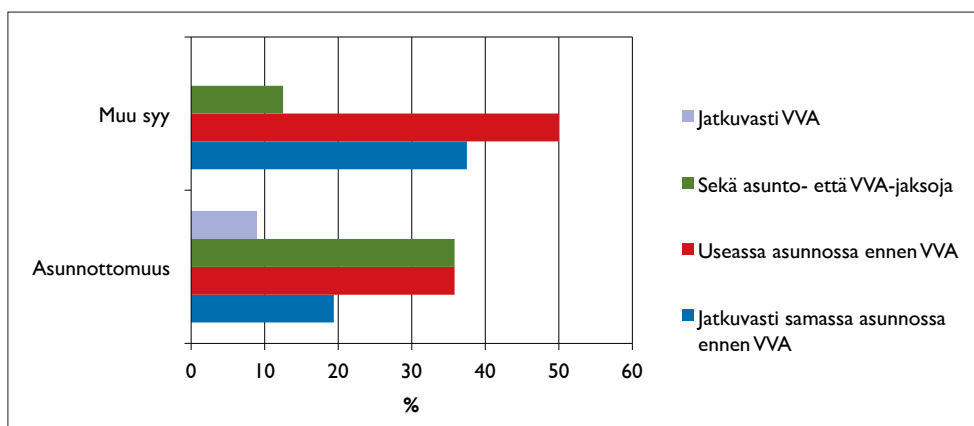
Kuvio 36. Kyselyyn vastanneiden muuttohistoria (kaikki vastaajat).

Kuvio 37. Kyselyyn vastanneiden muuttohistoria (18–29-vuotiaat vastaajat).

Muun syyn kuin asunnottomuuden vuoksi VVA:na olleiden joukossa ei ole jatkuvasti VVA:na olleita ja VVA-jaksoja kokeneitakin on selvästi vähemmän kuin asunnottomuuden vuoksi VVA:na olleilla. Muun syyn vuoksi kirjauksen tehneistä puolet oli asunut useassa osoitteessa vuodesta 2008 alkaen. Asunnottomuuteen verrattavista syistä kirjauksen tehneistä 9 % oli ollut jatkuvasti vailla vakinaista asuntoa vuoden vaihteen väestötiedoissa vuodesta 2008 alkaen.

Vähintään vuodesta 2008 Helsingissä asuneita on muun syyn takia kirjauksen tehneissä nuorissa niin vähän, ettei asumishistoria-kuviota ole järkevä esittää. Joukossa ei kuitenkaan ollut yhtään henkilöä, jolla olisi ollut aiempia VVA-jaksoja asumishistoriassaan. Asunnottomuussyyn takia kirjauksen tehneistä yksikään ei ollut ollut jatkuvasti VVA, mutta yli kolmanneksella oli sekä VVA- että asuntojaksoja vuoden 2008 jälkeisessä asumishistoriassaan.

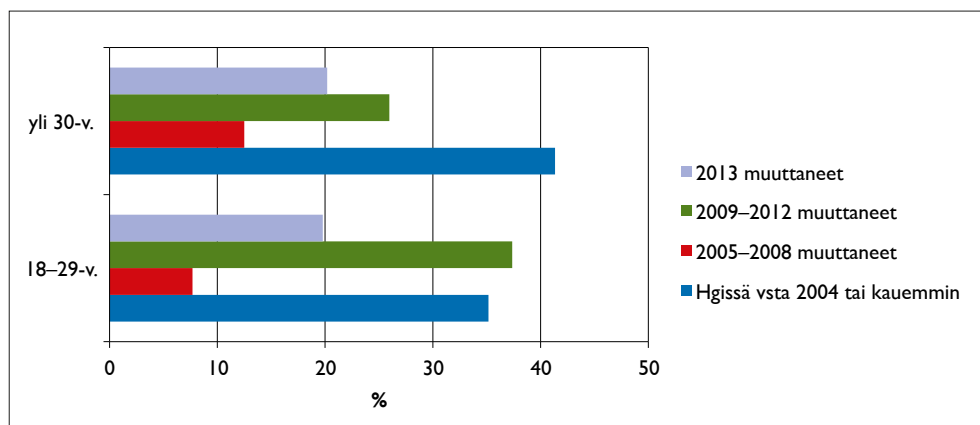

Kuvio 38. Kyselyyn vastanneiden asumishistoria, vuodesta 2008 Helsingissä asuneet (kaikki vastaajat).

5.2.2

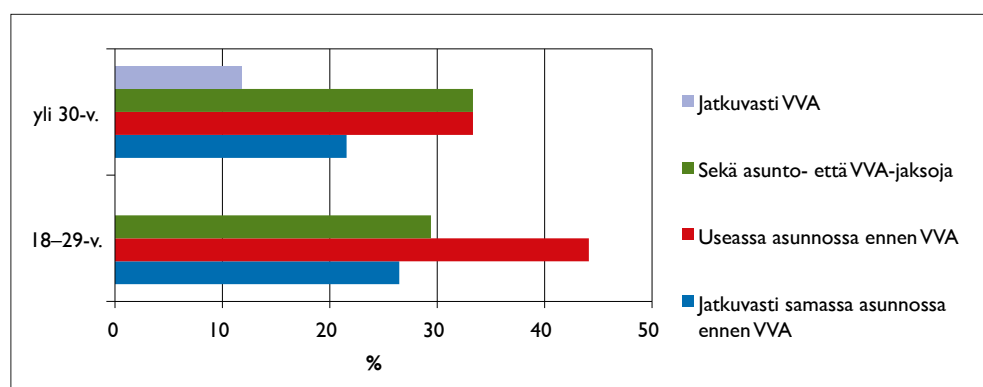
Muutto- ja asumishistoria ikäryhmän mukaan

Kyselyyn vastanneista 18–29-vuotiaista yli kolmannes oli muuttanut Helsinkiin vuosina 2009–2012, yli 30-vuotiaista neljännes. Kummassakin ikäryhmässä viidennes oli muuttanut vuonna 2013. Vanhemmista vastaajista selkeästi suurempi osa oli asunut Helsingistä vähintään vuodesta 2004 tai oli muuttanut vuosina 2005–2008.

Kuvio 39. Kyselyyn vastanneiden muuttohistoria ikäryhmän mukaan.

Jatkuvasti VVA:na olleita samoin kuin VVA-jaksoja kokeneita oli selvästi enemmän yli 30-vuotiaissa kuin 18–29-vuotiaissa. Alle 30-vuotiaista vastaajista kukaan ei ollut jatkuvasti VVA:na vuodenvaihteessa vuoden 2008 jälkeen, kun yli 30-vuotiaista yli kymmenen oli ollut jatkuvasti VVA. Sekä asunto- että VVA-jaksoja kokeneita oli vanhemmissa hieman enemmän kuin alle 30-vuotiaissa. Nuoret 18–29-vuotiaat olivat puolestaan asuneet useammin useassa asunnossa ja hieman useammin jatkuvasti samassa asunnossa ennen VVA-jaksoa, kuin yli 30 vuotta täyttäneet.

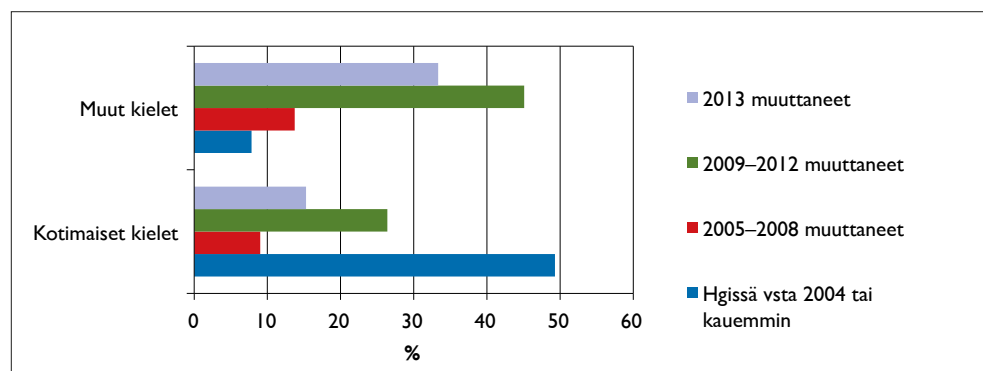

Kuvio 40. Kyselyyn vastanneiden asumishistoria ikäryhmän mukaan (vuodesta 2008 asuneet).

5.2.3

Muutto- ja asumishistoria äidinkielen mukaan

Äidinkielenään muuta kuin suomea ja ruotsia puhuvista huomattavasti suurempi osuus oli muuttanut Helsinkiin vuonna 2013 tai vuosina 2009–2012 kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvista. Vieraskielisten nuorten muuttohistorian jakauma ei poikennut kaikkien vieraskielisten vastaajien muuttohistorian jakaumasta.

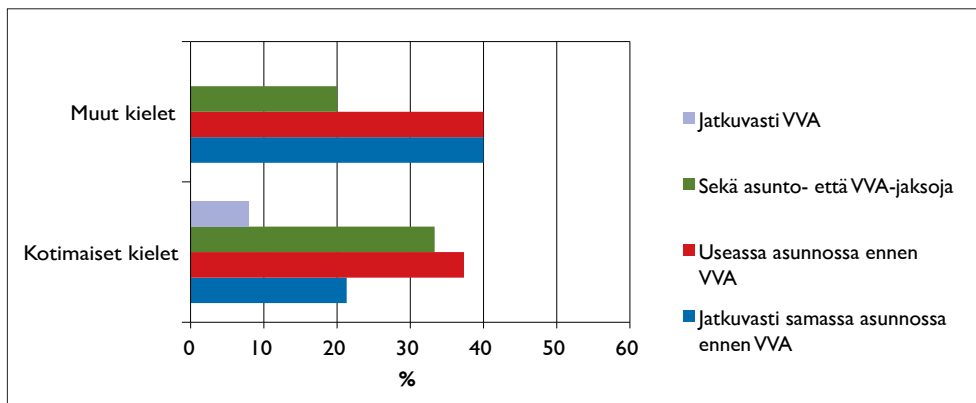
Kuvio 41. Kyselyyn vastanneiden muuttohistoria kieliryhmän mukaan (kaikki vastaajat).

Muunkielisten vastaajien joukossa ei ollut jatkuvasti VVA:na olleita ja myös VVA-jaksoja kokeneita oli huomattavasti pienempi osuus (20 %) kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvilla (40 %). Vuodesta 2008 asti Helsingissä asuneita vieraskielisiä oli kuitenkin verrattain vähän.

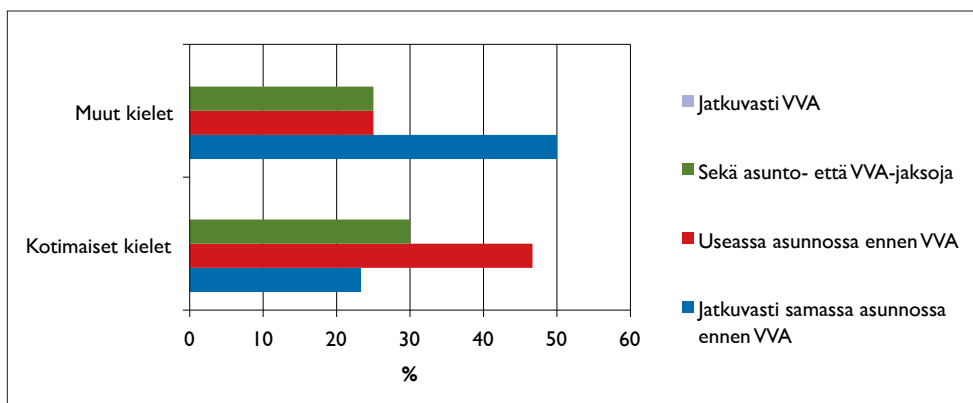
Muunkielisten nuorten vastaajien joukossa VVA-jaksoja kokeneita on hieman pienempi osuus kuin kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvista. Muunkieliset olivat

asuneet kotimaisia kieliä puhuvia useammin jatkuvasti samassa asunnossa ennen VVA-kirjausta, kun kotimaisia kieliä puhuvista suuri osa oli asunut useassa asunnossa ennen VVA-jaksoa. Tämä tukee käsitystä siitä, että vieraskieliset nuoret päätyvät vaille vakinaista asuntoa usein itsenäistyttyään lapsuuden kodista.

Kuvio 42. Kyselyyn vastanneiden asumishistoria kieliryhmän mukaan, vuodesta 2008 asuneet (kaikki vastaajat).

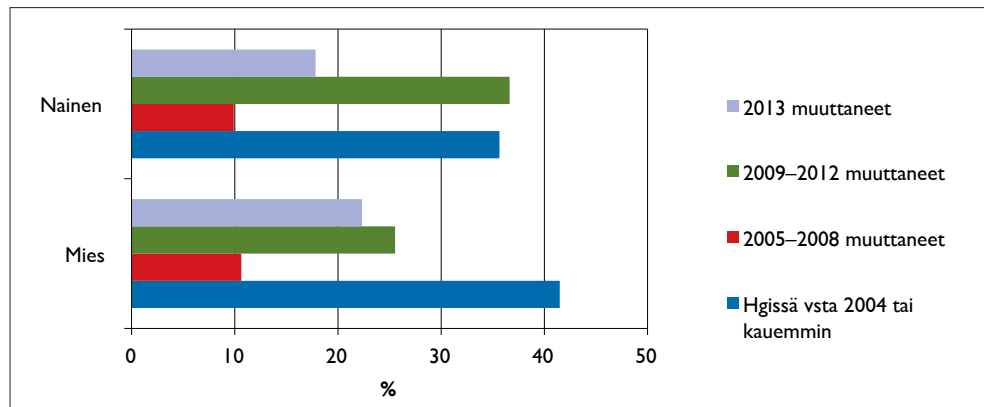
Kuvio 43. Kyselyyn vastanneiden asumishistoria kieliryhmän mukaan, vuodesta 2008 asuneet (18–29-vuotiaat vastaajat).

5.2.4

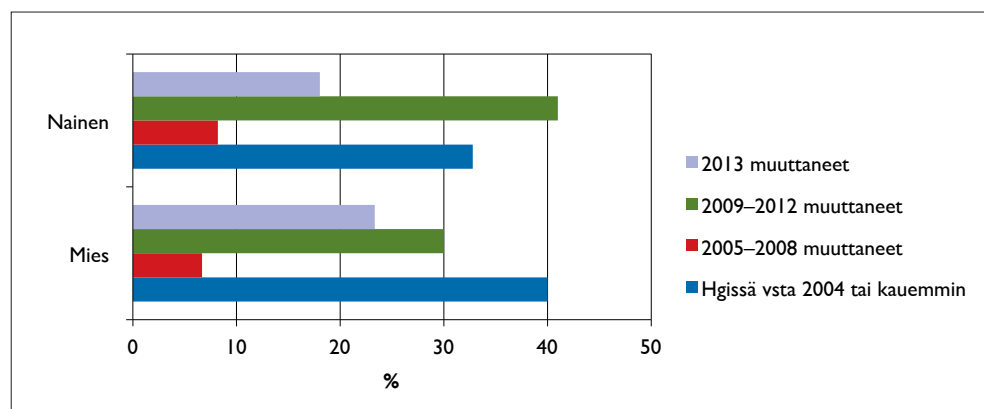
Muutto- ja asumishistoria sukupuolen mukaan

Naisista selvästi suurempi osuus oli muuttanut Helsinkiin vuonna 2009–2012 kuin miehistä. Sen sijaan miesten keskuudessa vuonna 2013 muuttaneiden osuus, samoin kuin vähintään vuodesta 2004 asuneiden, oli suurempi.

Myös nuorista naisista selvästi suurempi osuus oli muuttanut Helsinkiin vuosina 2009–2012 kuin miehistä ja suurempi osuus kuin kaikista naisvastaajista. Myös nuorten miesten keskuudessa vuonna 2013 muuttaneiden samoin kuin vähintään vuodesta 2004 asuneiden osuus oli suurempi, mutta pienempi kuin kaikilla miesvastaajilla.

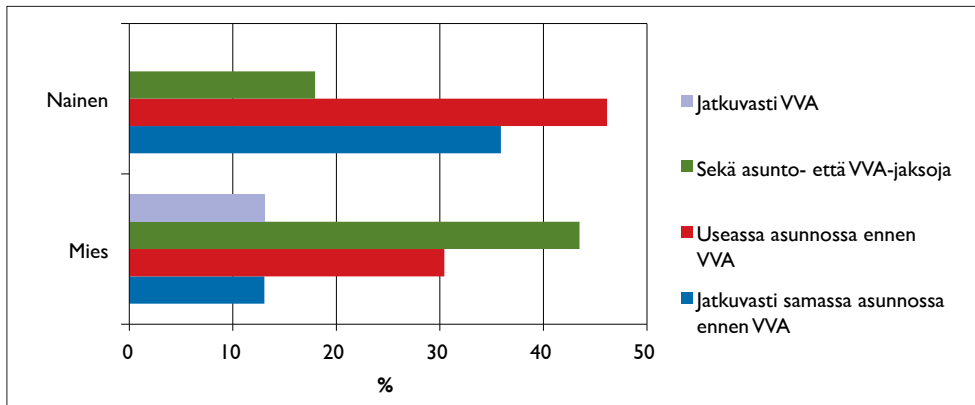
Kuvio 44. Kyselyyn vastanneiden muuttohistoria sukupuolen mukaan (kaikki vastaajat).

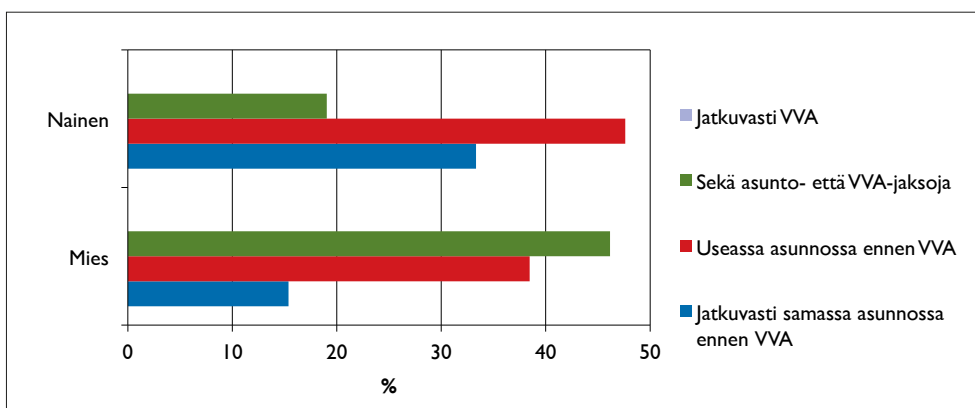
Kuvio 45. Kyselyyn vastanneiden muuttohistoria sukupuolen mukaan (18–29-vuotiaat vastaajat).

Miesvastaajien joukossa aikaisemmat VVA-kokemukset olivat huomattavasti yleisempiä kuin naisilla, sillä naisista yksikään vastaaja ei ollut ollut jatkuvasti VVA vuodenvaihteen väestötiedoissa ja miehillä VVA-jaksoja kokeneiden osuus oli suurempi. Miesvastaajista 13 % oli ollut jatkuvasti VVA vuodenvaihteesta 2008 alkaen.

Myös nuorten miesvastaajien joukossa aikaisemmat VVA-kokemukset ovat huomattavasti yleisempiä kuin naisilla, sillä VVA-jaksoja oli ollut melkein puolella nuorista miesvastaajista. Alle 30-vuotiaista miehistä yksikään ei kuitenkaan ollut ollut jatkuvasti VVA vuodenvaihteen väestötiedoissa vuodesta 2008 alkaen. Nuorista naisista suurempi osuus oli asunut jatkuvasti samassa asunnossa sekä useassa asunnossa ennen VVA-jaksoa, kuin nuorista miehistä. Nuorten naisten jakauma oli lähellä kaikkien naisten asumishistorian jakaumaa, kun taas nuorten miesten ja kaikkien miesvastaajien välillä oli eroja.

Kuvio 46. Kyselyyn vastanneiden asumishistoria sukupuolen mukaan, vuodesta 2008 asuneet (kaikki vastaajat).

Kuvio 47. Kyselyyn vastanneiden asumishistoria sukupuolen mukaan, vuodesta 2008 asuneet (18–29-vuotiaat vastaajat).

6 Helsingiläisten asunnottomuuspolut

Tässä luvussa tarkastellaan kyselyvastausten perusteella muodostettuja asunnottomuuspolkuja. Tutkimusaineisto mahdollisti vaihtoehtoisten polkutyyppien tunnistamisen ja analyysin ennen asunnottomuutta, sen aikana ja sen jälkeen kuvatun asumisen perusteella. Asunnottomuuspolkutyyppien muodostamisen menetelmänä käytettiin klusterianalyysiä. Tunnistetuille ryhmille (klustereille) laadittiin kuvaus muuttajien tunnuslukujen avulla ja niistä pystyttiin erottamaan polkuja, joista parhaissa päädytään vakaaseen asumiseen ja huonoimmissa on turvaututtava asunnottomien palveluihin. Huonoimpiin polkuihin päätyminen todennäköisyyttä selitettiin eri taustatekijöiden avulla käyttäen menetelmänä diskreetin valinnan logit-mallia.

6.1

Asunnottomuuspolkujen tyypittely klusterianalyysin avulla

Klusterianalyysin avulla tyypiteltiin kyselyyn vastanneiden asunnottomuuspolkuja, joilla vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen syyksi määrittyi asunnottomuus, vakinaisen asunnon puute tai vaikeus löytää asuntoa. Klusterianalyysi on kvantitatiivinen tilastollinen menetelmä, jonka avulla tutkimusaineiston tapaukset – kyselyyn vastaajat – voidaan jakaa ryhmiin siten, että samaan ryhmään kuuluvat muistuttavat toisiaan asumispolkujensa suhteen. Ryhmittely perustuu valittujen järjestysasteikollisten muuttajien perusteella määriteltyihin tutkimushenkilöiden etäisyyksiin suhteessa kaikkiin muihin tutkimushenkilöihin. Menetelmä liittää toisiaan lähellä olevat tapaukset samaan ryhmään.

Klusterianalyysissä asunnottomuuspolku määrittyi neljän muuttujan avulla: asumismuoto ennen VVA-jaksoa, majoittuminen VVA-jakson aikana, VVA-jakson päätyminen ja vastaushetken asuinpaikka, jotka oli järjestetty tutkijoiden toimesta ”paremmuusjärjestykseen” (ks. liite 2). Klusterianalyysiin voitiin sisällyttää mukaan vain ne vastaajat, jotka olivat vastanneet kaikkiin edellä mainittuihin kysymyksiin. Heitä oli yhteensä 164, joista alle 30-vuotiaita oli 76 henkilöä. Klusterianalyysin tuloksena löytyi kahdeksan klusteria, toisistaan poikkeavaa asunnottomuuspolkua. Nuoret vastaajat sijoittuivat klustereihin melko epätasaisesti.

Taulukko 2. Asunnottomuuspoluista muodostetut klusterit.

Klusteri	Vastaajia klusterissa	18–29-vuotiaita vastaajia (%-osuus klusterista)
Omistusasujien klusteri	11	1 (9 %)
Vakaan vuokra-asumisen klusteri	54	37 (69 %)
Nousevan vuokra-asumisuran klusteri	26	18 (69 %)
Laskevan asumisuran klusteri	18	8 (44 %)
Kovia kokeneiden vuokra-asujien klusteri	24	7 (29 %)
Vakaasta asumisesta asunnottomien palveluihin -klusteri	13	3 (23 %)
Epävakaalta asumisuralta asunnottomien palveluihin -klusteri	7	1 (14 %)
Pitkäaikaisasunnottomien klusteri	11	1 (9 %)
Yhteensä	164	76 (46 %)

6.1.1

Keski-ikäiset ja -tuloiset omistusasujien klusterissa

Ns. hyväosaisten asunnottomien ryhmän muodostivat vastanneista pääasiassa vastaajat, joiden asunnottomuuspolku lähti ja päättyi omistusasumiseen. Klusteriin kuului 11 asunnottomuussyyn takia VVA-kirjauksen tehnyttä. VVA-jaksoa edeltävä asumismuoto oli siis omistusasuminen tai osaomistus- tai asumisoikeusasuminen. VVA-jakson aikana he olivat majoittuneet ystävien tai sukulaisten tai vanhempiensa luona. Osa oli joutunut kiertämään eri ystäville ja sukulaisilla ja muutama oli asunut jakson aikana leirintäalueella. VVA-jakso päättyi omistusasunnon tai asumisoikeusasunnon hankintaan, muutama päättyi myös vuokralle julkiseen vuokra-asuntokantaan.

Klusteriin kuului pääasiassa keski-ikäisiä 30–50-vuotiaita vastaajia, joista naisia oli enemmistö. Vastaajissa oli keskiasteen koulutuksen suorittaneita, sekä alimman ja alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita. Yli puolet oli työllisiä, mutta joukossa oli muutama työtön, opiskelija ja yksi vanhempainvapaalla oleva. Valtaosa oli naimattomia tai avioliitossa. Yli puolella jakso oli koskenut muita perheenjäseniä. Ryhmään kuuluvien kotitalouksien tulot olivat yli puolella yli 3000 euroa, useammalla vastaajalla myös 1 000–1 500 euroa kuukaudessa. Valtaosa oli äidinkieleltään suomen- ja ruotsinkielisiä. VVA-jakso oli yleisimmin kestänyt 1–3 kuukautta tai 3–6 kuukautta, mutta tätä pidempiäkin jaksoja esiintyi. Asuminen edellisessä asunnossa oli yleisimmin päättynyt omistusasunnon myymisen takia, myös ero oli syynä useammalla vastaajalla. Useammalla vastaajalla tilanne oli johtunut siitä, että oma asunto oli myyty nopeasti, eikä uutta omistusasuntoa löytynyt tarpeeksi pian. Ryhmään kuuluvat olivat pääsääntöisesti asuneet ennen jaksoa Helsingissä. Yli puolet klusteriin kuuluvista ei katsonut olleensa elämänsä aikana asunnoton, loput olivat olleet asunnottomana kerran pidemmän aikaa (yli 3 kuukautta). Kaikilla ryhmään kuuluvilla nykyinen asumistilanne oli vakaa. Kirjaukseen johtaneen elämäntilanteen taustalla ei juuri ollut kyselyssä mainittuja vaikeuksia. Vajaa kolmasosa klusteriin kuuluvista katsoi kirjauksen olleen seurausta äkillisestä kriisistä tai ennakoimattomista vaikeuksista. Yhdelläkään vastaajalla tilanne ei ollut jatkumoa aiemmille vaikeuksille. Uuden asunnon saamista vaikeutti se, että tarpeisiin sopivaa asuntoa ei löytynyt, korkea hintataso ja omat vaatimukset. Vuokratakuut ja työttömyys mainittiin kumpikin kerran. Enemmistö oli asunut Helsingissä vähintään vuodesta 2008, vain yksi ryhmään kuuluva oli muuttanut Helsinkiin vuonna

2013. Useimmat olivat asuneet useassa asunnossa vuoden 2008 jälkeen, vain yhdellä oli sekä VVA-jaksoja että asuntojaksoja, mutta kukaan ei ollut ollut jatkuvasti VVA-vuodenvaihteen väestötiedoissa.

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä:

”Menetin työpaikkani Lahdessa, jossa silloin asuin, sain uuden työn Helsingistä, joten jouduin muuttamaan ystävien luokse Helsinkiin.”

”Asuntomme myytiin eron seurauksena, koska velkaa asunnosta oli jäljellä paljon, en voinut jäädä siihen yksinäni asumaan, koska en saanut pankista lainaa lisää opiskelija-statukseni vuoksi.”

”Asuntomme myytiin ja jouduimme luopumaan sovitusti, vaikka emme olleet löytäneet uutta. Myöskään vuokra-asuntoja ei alueelta löytynyt.”

”Pitkään jatkuneiden parisuhdeongelmien ratkaisuksi päätin lähteä yhteisestä kodistamme eikä kaupungilla ollut osoittaa pientä vuokra-asuntoa johon muuttaa joten ostin halvan asuntovaunun jossa asuin vuosia.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi:

”Asuimme mökillä ja hotelleissa. Kävimme normaalisti töissä. Lähes kaikki tavaramme olivat vuokravarastossa ja pyykinpesut hoitui sukulaisten luona.”

”Saimme olla pidemmän jakson (n. 2 kk) samassa paikassa. Paikka ei kuitenkaan sijainnut lähelläkään aluetta josta muutimme. Tästä johtuen lapsen vieminen kouluun oli todella haastavaa.”

”Asunnoton, työtön, avioero”

”Asuin vanhempieni luona ja etsin ostettavaa asuntoa.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen vaikuttaneita asioita ja sen aikaista elämäntilannettasi:

”Löytyi sopiva asunto, sopivalta alueelta (läheltä koulua + päiväkotia)”

”Kun sain tiedon, että sisareni palaa takaisin Suomeen, päätimme laittaa yhteisen vuokrahakemuksen, jolloin voimme maksaa enemmän vuokraa ja ottaa suuremman asunnon; kaksioista pk-seudulla on todellinen pula!”

”Löysin sopivan hintaisen ja kokoisen omistusasunnon haluamaltani sijainnilta.”

6.1.2

Nuoret ja muualta muuttaneet vakaan vuokra-asumisen klusterissa

Vakaan vuokra-asumisen klusteri koostui henkilöistä, joiden asunnottomuuspolku lähti pääasiassa vuokra-asumisesta ja päättyi VVA-jakson jälkeen sinne takaisin. Ryhmään kuului 54 asunnottomuuteen verrattavissa olevan syyn takia kirjauksen tehnyttä vastaajaa, joista 37 oli alle 30-vuotiaita nuoria. Ennen VVA-jaksoa klusteriin

kuuluvat olivat asuneet pääasiassa vuokralla yksityisillä markkinoilla, yleishyödyllisten suurten vuokranantajien vuokra-asunnossa tai opiskelija-asunnossa. Jonkin verran VVA:ksi tultiin ryhmässä myös kaupungin vuokra-asunnosta, alivuokra-asunnosta sekä muutama omistus- tai asumisoikeusasumisesta ja ystävien tai sukulaisten luota. Valtaosa majoittui VVA-jakson aikana ystävän tai sukulaisen luona, vanhempien luona, kierrellen eri ystävien ja sukulaisten luona tai mies- tai naisystävän luona. Kaksi oli majoittuneena sosiaalitoimen järjestämässä kriisimajoituksessa. Jakso päättyi yleisimmin vuokra-asunnon saamiseen yksityisiltä markkinoilta, isoilta yleishyödyllisiltä vuokranantajilta tai kaupungilta. Muutama vastaaja päätyi omistusasumiseen, opiskelija asuntoon tai pääsi vuokralla tuttavien omistamaan asuntoon. Vastaushetken asumismuoto oli yleisimmin yksityisten markkinoiden vuokra-asuminen, yleishyödyllinen vuokranantaja tai kaupunki. Viisi asui opiskelija-asunnossa ja kaksi omistusasunnossa.

Ryhmä koostui pääasiassa nuorista alle 30-vuotiaista vastaajista, joita oli lähes 70 %. Loput tulivat vanhemmista ikäryhmistä melko tasaisesti. Ryhmästä 73 % oli naisia, alle 30-vuotiaista 81 %. Vastaajista yli puolella oli keskiasteen tutkinto ja useammalla vastaajalla oli myös alempi tai ylempi korkeakoulututkinto. Suurimmat ryhmät pääasiallisen toiminnan mukaan olivat työlliset ja opiskelijat. Siviilisäädyltään ryhmään kuuluvat olivat pääasiassa naimattomia tai avoliitossa. Suurin tuloryhmä oli 500–999 euroa kuussa ansaitsevat, mutta muuten klusteriin kuuluvien kotitaloudet sijoittuivat melko tasaisesti kaikkiin tuloryhmiin, sekä pienimpään (alle 500 €/kk) että suurimpaan (yli 5 000 euroa /kk). Klusteriin kuuluvista vajaa 80 % oli suomen- ja ruotsinkielisiä. Vieraskielisistä venäjänkielisiä oli useampi henkilö. Viidesosalla VVA-jakso oli koskenut muita perheenjäseniä. VVA-jakso oli klusteriin kuuluvilla kestänyt yleisimmin 1–3 kuukautta. Viidellä vastaajalla jakso oli kuitenkin kestänyt yli vuoden. Valtaosa oli asunut ennen jaksoa Helsingissä, mutta yli kolmannes oli tullut muualta, erityisesti muualta Suomesta. 37 % klusteriin kuuluvista ei katsonut olleensa elämänsä aikana asunnoton, kolmannes oli ollut asunnoton kerran alle kolme kuukautta. Viidesosa oli ollut asunnoton kerran pidemmän aikaa. Vajaalla 80 %:lla asumistilanne oli vastaushetkellä vakaa, mutta 15 % pelkäsi joutuvansa asunnottomaksi.

Pääasiallisia syitä asumisen päättymiseen VVA-jaksoa edeltävässä paikassa olivat muutto paikkakunnalta työn, opiskelun tai ihmissuhteiden vuoksi, vuokrasopimuksen päättymisen itsestä riippumattomista syistä ja avio- tai avoero. Liian suuret asumiskustannukset olivat syynä useammalla vastaajalla, erityisesti nuorilla, ja myös opiskelija-asunnosta oli muutama vastaaja joutunut luopumaan opintojen päätyttyä. Kaksi vastaajaa oli ollut käytännössä asunnoton jo ennen kirjauksen tekoa. Elämäntilanteeseen olivat vaikuttaneet reilulla viidesosalla talousvaikeudet ja parisuhteen päättymisen. Myös työttömyys ja mielenterveysongelmat mainittiin useamman kerran. Yleisimmin uuden asunnon saamista vaikeutti hintataso, jonka mainitsi yli puolet klusteriin kuuluvista. Muita useampia mainintoja saaneita olivat luottotietomerkinnät, vuokratakuut, ja ominaisuuksiltaan sopivan asunnon löytämisen vaikeus. Etninen tausta oli aiheuttanut syrjintää seitsemällä vastaajalla. Läheisten apu, parisuhteen solmiminen ja työllistyminen oli vaikuttanut VVA-jakson päättymiseen useammalla vastaajalla. Yli kolmasosa klusterin vastaajista katsoi kirjauksen olleen seurausta äkillisestä kriisistä tai ennakoimattomista vaikeuksista. 7 %:lla se oli jatkumoa aikuisiällä kasautuneille vaikeuksille. Yhdellä vastaajalla kirjaus oli jatkumoa itsenäistymisestä alkaneille vaikeuksille, mutta kenelläkään kirjaus ei ollut jatkumoa lapsuudesta asti jatkuneille vaikeuksille. Vain reilu kolmasosa klusteriin kuuluvista oli asunut Helsingissä jo vuonna 2004, suurin ryhmä olivat 2009–2012 kaupunkiin muuttaneet, myös vuonna 2013 muuttaneita oli runsaasti. 11 %:lla ryhmään kuuluvista oli sekä VVA- että asuntopaksoja asumishistoriassaan vuoden 2008 jälkeen.

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä:

"Asuin SATOn vuokrakaksiossa Itä-Pasilassa. Työpaikkani vaihtui ja tuloni tipuivat huomattavasti, samalla kuitenkin vuokra nousi."

"Olin koulun kv-vaihdossa, jonne lähtiessäni luovuin asunnostani Hki:ssä tietämättä minne palaisin"

"Asunto oli aivan liian kallis kokoon nähden. Lisäksi kämppis muutti pois eikä tilalle ollut uutta asujaa. Vuokra nousi koko ajan "

"Olin muuttanut omilleni poikaystäväni kanssa, mutta erosimme noin vuoden yhdessä asumisen jälkeen. Minulla ei ollut varaa jäädä asuntoon."

"Asuin Hoasin asunnossa, josta piti muuttaa 3 kk kuluttua valmistumisesta. Ilman vakinaista työtä en voinut ottaa vastaan kallista vuokra-asuntoa"

"Sukulainen muutti miehen luokse, luottotiedot olivat menneet, olin sairauslomalla 6 kk ja puolella välissä jouduin asunnottomaksi."

"Erosin kumppanistani eikä minulla ollut enää varaa maksaa asumisoikeusasuntoni käyttövastiketta (700 €/kk)"

"Määräaikainen vuokrasopimus päättyi emmekä monen kuukauden etsinnöistä huolimatta löytäneet vuokra-asuntoa."

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi:

"Kamala, eikä toivoakaan saada vapailta yksityissektorilta eikä kunnallisilta asuntoa"

"Asuin mieheni kanssa ystävän pienessä yksiössä ja haimme koko ajan uutta isompaa asuntoa."

"Asuin tuon väliajan tyttöystäväni luona ilman vuokrasopimusta."

"Asuin pääasiassa äitini luona, välillä isälläni ja parilla ystävällä. Olin valmis ottamaan asunnon mistä tahansa Suur-Helsingin alueelta"

"Kymmenvuotiaalle yritin Forenomin "kämpästä" tehdä kotia. Epävarmuus milloin muutto ja minne koko ajan."

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen vaikuttaneita asioita ja sen aikaista elämäntilannettasi:

"Oli hyväksyttävä se tosiasia, että ilman välittäjiä en saa asuntoa, olin shokissa, sairaana, kaikki ihmettelivät sitä"

"Aloin seurustelemaan ja päätimme pikaisesti muuttaa yhteen että saisin kodin. Aloimme hakemaan kolmiota ja saimme sellaisen"

"Pääsimme muuttamaan poikaystäväni kanssa hänen tuttujensa ex-vuokra-asuntoon heidän muutettuaan toiseen kaupunkiin."

”Elämäntilanne kaoottinen. Sain kuitenkin hyvää palvelua velkaneuvonnasta ja pääsin valtion velkasaneeraukseen ja sukulaiseni otti asumaan omistamaansa asuntoon vaikka hänen vuokratulonsa vähenivät kun en kyennyt maksamaan markkinahintaista vuoraa.”

”Meidän ei tarvinnut maksaa isälleni paljoa vuokraa, joten saimme taloutemme parempaan kuntoon ja päätimme ottaa lainan takuuvuokraa varten. Neljä ihmistä kolmiossa alkoi myös tuntumaan todella ahtaalta ja välimme alkoi huonontua.”

6.1.3

Nuorten nousevan vuokra-asumisuran klusteri

Klusteri muodostui pääasiassa henkilöistä, joiden asunnottomuuspolku johti epäit-senäisestä asumisesta vuokra-asumiseen. Klusteriin kuului 26 henkilöä, joista 18 oli alle 30-vuotiaita. Ennen VVA-jaksoa ryhmään kuuluvat olivat asuneet pääasiassa nais- tai miesystävän luona, vanhemmilla tai ystävien ja sukulaisten luona ilman vuokrasopimusta. Myös alivuokralaisena asui useampi henkilö. VVA-jakson ajan klusteriin kuuluville riitti majoitusta läheisiltä: useimmat kiertelivät eri sukulaisten tai ystävien luona tai asuivat pysyvästi ystävän tai sukulaisen luona. Yksi majoit-tui sosiaalitoimen kriisimajoituksessa, yksi veneessä. VVA-jakso päättyi pääasiassa vuokralle yksityisille markkinoille, osalla kuitenkin läheisten luokse muuttamiseen. Klusteriin kuuluvilla vastaushetken asuinpaikka oli pääasiassa yksityisessä vuokra-asunnossa, osalla myös kaupungin, isojen vuokranantajien vuokra-asunnossa tai opiskelija-asunnossa. Alivuokralalla asui viidennes. Kolme vastaajaa asui vanhempien luona ja aikuisen lapsen luona yksi vastaaja.

Klusteriin kuuluvista 70 % oli alle 30-vuotiaita nuoria, myös 30–39-vuotiaita oli useampi vastaaja. Miehiä oli klusteriin kuuluvista enemmistö, vajaa 60 %. Nuorista vastaajista naisia oli kuitenkin lievä enemmistö (55 %). Koulutus oli klusteriin kuulu-villa joko keskiasteen tutkinnon tai korkeintaan peruskoulun varassa. Suurin ryhmä olivat opiskelijat, mutta viidennes oli työllisiä ja yhtä suuri osuus työttömiä. Valta-osa oli naimattomia, mutta avoliitossakin oli viidennes. Kuudella vastaajalla jakso koski muita perheenjäseniä. Yleisimmin klusterissa ansiotulot asettuivat 500 ja 2 500 euron välille kuukaudessa. Suomen- ja ruotsinkielisten osuus oli verrattain matala, 73 %, ja klusteriin kuului muutama somalin- ja arabiankielinen vastaaja. VVA-jakso oli klusteriin kuuluvilla kestänyt melko pitkään, vajaalla kolmasosalla 6–12 kk ja yli neljäsosalla yli vuoden. Ryhmään kuuluvat olivat ennen VVA-jaksoa asuneet lähin-nä Helsingissä (77 %) ja ulkomailla (19 %). Vajaa 40 % ei katsonut olleensa asunnoton elämänsä aikana, mutta kolmasosa oli ollut asunnoton kerran pidemmän aikaa ja 11 % useita pidempikestoisia jaksoja. Vastaushetken asumistilanne oli vakaa vain 54 %:lla, kolme vastaajaa oli vastaushetkellä asunnottomia.

Yleisimmät syyt asumisen päättymiseen VVA-jaksoa edeltävässä asunnossa olivat avo- tai avioerot, vuokrasopimuksen päättyminen itsestä riippumattomista syistä ja lapsuuden kodista itsenäistyminen. Kolme vastaajaa oli jo käytännössä asunnoton ennen kirjauksen tekoa. Kirjaukseen johtaneen elämäntilanteen taustalla vastaajilla vaikutti useimmin talousvaikeudet, työttömyys, parisuhteen päättyminen ja riitau-tuminen vanhempien kanssa. Vajaa 40 % vastaajista katsoi, että VVA-kirjaus oli seu-rausta äkillisestä kriisistä tai ennakoimattomista vaikeuksista. Kolmella vastaajalla kirjaus oli jatkumoa aiemmille vaikeuksille: yhdellä aikuisiällä kasautuneille, yhdellä itsenäistymisestä alkaneille ja yhdellä jo lapsuudesta lähtien kasautuneille vaike-uksille. Yli 60 %:lla uuden asunnon saamista vaikeutti sopivan hintaisen asunnon löytämisen vaikeus. Vuokratakuut ja luottotietomerkinnät vaikeuttivat muutaman vastaajan asunnonsaantia. Useimmiten kirjauksen päättymiseen oli vaikuttanut lä-heisten apu ja työllistyminen. Yli puolet ryhmään kuuluvista oli asunut Helsingissä

ainakin vuodesta 2004, seuraavaksi eniten oli vuosina 2009–2012 kaupunkiin muutaneita. Neljäsosalla vastaajista vuoden 2008 jälkeisessä muuttohistoriassa oli sekä VVA- että asuntojaksoja.

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä:

"Erosimme avoliitosta ja puolisoni hallitsi asuntoa, jossa asuimme, niin ainut vaihtoehto oli että minä lähdin pois."

"Ero poikaystävästä. Vaikeus saada asuntoa, koska luottotiedoissa merkintä."

"Muutin yhteen naisystäväni kanssa liian nopeasti. Se johti eroon ja muuttoon eli asunnottomuuteen."

"Asuin alivuokralaisena sukulaisteni luona. Liian suuret asumismenot saivat sukulaiseni muuttamaan pienempään asuntoon"

"Äidillä päihdeongelma, lopuksi heitti pihalle kokonaan ja otti kirjoilta pois."

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi:

"Asuin asuntovaunussa talvet ja kesät veneellä. Kävin satunnaisesti töissä, ei mitään erityistä, odottelin sopivanhintaista vuokra-asuntoa"

"Kiersin kavereiden sohvia ja odotin koulun alkua. Kaverit ruokkivat ja lainasivat rahaa."

"Olin vakituisessa työssä ja asuin äidillä ja kavereilla, koska en millään löytänyt vuokra-asuntoa."

"Asuin naisystävän luona, joka oli haastavaa pienessä asunnossa, sillä lapseni oli luonamme joka toinen viikonloppu."

"Kiersin eri ystäväni luona, olin muutamia öitä ja vaihdoin paikkaa. Elämä oli todella hankalaa ja piti vielä pystyä käymään töissä"

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen vaikuttaneita asioita ja sen aikaista elämäntilannettasi:

"Ystäväni muutti pois vuokra-asunnostaan ja suositteli minua vuokranantajalleen uudeksi vuokralaiseksi"

"Pääsin kouluun ja sain asunnon."

"Ero poikaystävästä tuli erittäin yllättäen. Koitin saada tukea mm. sosiaalivirastosta, mutta ei onnistunut. Luottotietomerkinnot katsotaan liian suureksi ongelmaksi. Kuitenkin maksanut jo kaiken pois."

"Työllistyminen helpotti, mutta etenkin ystävän kanssa yhteisen kolmion etsiminen oli hyvä idea. Kolmion sai todella paljon halvemmalla"

"Sain työn ja sen jälkeen asunnon."

”Veljeni sai kaupungin vuokra-asunnon, jonne hän otti minut alivuokralaiseksi. Yritän edelleen hakea omaa asuntoa”

6.1.4

Laskevan asumisuran klusteri

Klusteri muodostui pääasiassa henkilöistä, joiden asunnottomuuspolku alkoi ennen VVA-jaksoa vuokralta, mutta päättyi alivuokralaiseksi tai ystävien ja sukulaisten luokse. Klusteriin kuului 18 henkilöä, joista kahdeksan oli alle 30-vuotiaita. Edellinen asumismuoto oli useimmilla yksityisten markkinoiden tai kunnan vuokra-asunto. VVA-jakson aikana yleisintä oli kiertely ystävien ja sukulaisten luona. Vanhempien, ystävien ja sukulaisten sekä ex-puolison vieraanvaraisuuteen turvauduttiin myös. Leirintäalueella ja ensi- tai turvakodissa asui yksi henkilö kummassakin. Yleisimmin jakso päättyi muuttoon nais- tai miesystävän luokse tai alivuokralle. Vanhempien luokse, väliaikaiseen asuntoon ja järjestön järjestämään asuntoon päätyi muutamia vastaajia. Vastaushetken asumismuoto oli kuitenkin useimmilla alivuokralaisuus sekä erilaiset vuokra-asumisen muodot. Vain kaksi vastaajaa asui vielä ilman vuokrasopimusta nais- tai miesystävän tai vanhempien luona.

Klusteri koostui suureksi osaksi alle 30-vuotiaista (40 %) sekä 30–39- sekä 50–59-vuotiaista vastaajista. Vastaajista hieman yli puolet oli miehiä. Koulutustaso painottui keskiasteen ja vain perusteen suorittaneisiin. Suurimman ryhmän muodostivat työttömät, työlliset ja opiskelijat. Siviilisäädyltään puolet oli naimattomia ja loput pääasiassa avoliitossa tai eronneita. Vain kolmella vastaajalla VVA-jakso kosketti muita perheenjäseniä. Klusterin tulotaso painottui 500–1 500 euroa kuukaudessa ansaitseviin kotitalouksiin. Lähes 80 % klusteriin kuuluvista oli kotimaisia kieliä äidinkielenään puhuvia. Yleisin VVA-jakson kesto, kolmasosalla, oli yli vuoden. 6–12 kk ja 3–6 kk kestäviä jaksoja oli ollut reilulla viidesosalla kumpaakin. Ryhmän jäsenet olivat asuneet ennen jaksoa pääasiassa Helsingissä, muutama muualla pääkaupunkiseudulla. Vajaa 40 % ei katsonut olleensa koskaan elämässään asunnoton. Kolmasosa oli kuitenkin ollut asunnoton kerran pidemmän aikaa ja kaksi vastaajaa useasti lyhyen aikaa ja yksi vastaaja useita pidempikestoisia jaksoja. Vain kolmasosalla asumistilanne oli vastaushetkellä vakaa, lähes yhtä moni pelkäsi joutuvansa asunnottomaksi ja kaksi vastaajaa oli vastaushetkellä asunnoton. Yleisin syy asumisen päättymiseen jaksoa edeltävässä asuinpaikassa oli avio- tai avoero ja liian suuret asumiskustannukset. Muutamalla asuminen päättyi muuttoon toiselta paikkakunnalta ja muutamalla häätöön vuokrarästien takia. Elämäntilanteeseen vaikutti useimmiten talousvaikeudet, työttömyys ja parisuhteen päättyminen. Päihteet, riitaantuminen vanhempien kanssa ja mielen-terveysongelmat olivat elämäntilanteen taustalla muutamilla vastaajilla. Asuntojen hintataso, vuokratakuut ja luottotietohäiriöt vaikeuttivat uuden asunnon saamista klusterin jäsenillä. 44 % klusteriin kuuluvista katsoi kirjauksen olleen seurausta kriisistä tai äkillisistä vaikeuksista. Reilu viidesosa näki kirjauksen jatkumona aikuisiällä kasautuneille vaikeuksille, yhdellä vastaajalla kirjaus oli jatkumoa lapsuudenkodista itsenäistymisestä alkaneille vaikeuksille. Läheisten apu oli tässäkin klusterissa tärkein jakson päättymiseen vaikuttanut tekijä. Ryhmästä yli puolet oli muuttanut Helsinkiin vuoden 2004 jälkeen, suurin osa vuosina 2009–2012, mutta vuonna 2013 tulleita oli myös useita. Kolmella vähintään vuodesta 2008 kaupungissa asuneella oli asumishistoriassaan VVA-jaksoja ja yksi oli ollut vuodenvaihteen väestötiedoissa jatkuvasti vailla vakinaista asuntoa.

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä:

”Ylihintainen vuokra, parisuhteen päättyminen, sekä jo vähän aikaa jatkunut vuokramaksujen rästiintyminen. Minulta jäi pari kesää sitten yhden kuun vuokra maksamatta. Tämä jäi kummitlemaan pidemmäksi aikaa ja myöhemmin aiheutti lumipalloefektin, jossa pystyi maksamaan aina vain nykyisen kk. vuokran, velan kasvaessa taka-alalla. Parisuhteen päättyminen ei ainakaan parantanut maksukykyäni.”

”Työstressiä ja kyllästymistä siihen että asunto aina tilapäinen tai kulut liian suuret. Elämäntilanteet (lähinnä työ-) vaihdelleet”

”Erosta (avioliitto) johtunut masennus johti päihteiden käyttöön mikä johti töistä irtisanomiseen jolloin työsuhdeasunto menee.”

”Asuin aluksi vanhemmillani, jotka heittivät minut viikon varoitusajalla. Serkkuni onneksi otti alivuokralaiseksi kunnes hänen miesystävänsä muutti hänen luokseen. Tämän jälkeen kiersin kavereitteni sohvia, kunnes sain nykyisen kotini.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi:

”Ei ollut oikein mitään tuloja tai muutakaan keinoa parantaa elämäntilannetta. Onneksi sain asua kavereitteni sohvilla.”

”Asumme 25m² yksiössä kaikki kuusi henkilöä”

”Ex-miehen luona välillä, työsuhdeasunnossa (asumisoikeus loppuu 30.3–14) jonka jälkeen asunnoton”

”Todella vaikeaa. VVA-merkintä vaikutti elämääni paljon. En pystynyt avata puhelinliittymää tai ostaa esim. uutta puhelinta osa-maksulla”

”Asuin isäni luona hakiessani kämppää, mutta lopulta parin kk:n VVA:n jälkeen muutin kirjani virallisesti isäni luokse.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen vaikuttaneita asioita ja sen aikaista elämäntilannettasi:

”Kouluni opo auttoi kontakteillaan asunnonhakuani koko VVA-jaksoni ajan. Hänen kontaktinsa Helsingin seurakuntayhtymään saivat minut tähän asuntoon kiinni.”

”Tuttavalla tyttärensä kanssa liian iso kaupungin vuokra-asunto. Alivuokralaisena toista vuotta. Pidän itseäni edelleen asunnottomana”

”Oli vaikeaa löytää asunto. Ketään ei oikein kiinnostanut, että minulla oli pieni vauva. Vihdoin ja viimein sain kuitenkin asunnon lapsen takia HKI Ensikotiry:ltä. Vaikka asunto olikin vain 23 m², mutta auttoi kauheasti. Ennen säilytin kaikki tavarani 3 m² Pelican self storage:ssa, varastossa. Tarvitsemiani tavaroita oli vaikea etsiä kaikkien tavaroiden joukosta.”

Kovia kokeneiden vuokra-asujien klusteri

Klusteri koostui pääasiassa vuokralla asuneista mutta jossain määrin myös ilman vuokrasopimusta nais- tai miesystävän tai vanhempien luona asuneista, joiden asunnottomuuspolku johti rankemman VVA-jakson jälkeen vuokra-asumiseen. Klusteriin kuului 24 henkilöä, joista seitsemän oli alle 30-vuotiaita. Klusteriin kuuluvat olivat ennen VVA-jaksoa asuneet enimmäkseen vuokralla yksityisillä markkinoilla, kunnan vuokra-asunnossa tai työsuhdeasunnossa. Asuminen ilman vuokrasopimusta nais- tai miesystävän tai vanhempien luona oli myös jokseenkin yleistä. VVA-jakson aikana yleisintä oli satunnaisten tuttujen luona majailu sekä julkisissa tiloissa, rapuissa, roskiksissa ym. yöpyminen. Muutamia majoittui työpaikalla, autossa ja asunnottomien palvelukeskuksessa. Jakso päättyi useimmin yksityisten markkinoiden vuokra-asuntoon, kaupungin vuokra-asuntoon tai vuokralaiseksi sukulaisen tai tuttavan omistamaan asuntoon. Muutama vastaaja sai työsuhdeasunnon. Yksi vastaaja pääsi sosiaalitoimen järjestämään tuki- tai pienasuntoon. Vastaushetkellä yleisintä oli asuminen yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa ja kaupungin vuokra-asunnossa.

Alle kolmasosa oli alle 30-vuotiaita ja yhtä suuri osuus 30–39-vuotiaita. 50–59-vuotiaita ja 60 vuotta täyttäneitä oli reilu kymmenys. Hieman yli puolet klusteriin kuuluvista oli miehiä, alle 30-vuotialla sukupuolten suhteet olivat toisin päin. Koulutustaso klusterissa oli useimmiten pelkkä perusaste tai keskiaste. Pääasialliselta toiminnaltaan suurin ryhmä oli työttömät, työllisiä oli kolmasosa. Opiskelijoita oli vain yksi. Valtaosa ryhmästä oli naimattomia, eronneita oli viidesosa. Viidellä vastaajalla, eli viidesosalla, jakso koski muita perheenjäseniä. Klusterin kotitalouksien tulotaso sijoittui pääasiassa 500 ja 2000 euron välille. Suomen- ja ruotsinkielisten osuus oli suhteessa alhainen, 71 %, joukossa oli useampi venäjänkielinen. Yleisin VVA-jakson kesto oli yli vuoden, n. 46 %:lla. Seuraavaksi yleisimpiä olivat 1–3 kuukautta kestäneet jaksot. 75 % klusteriin kuuluvista asui ennen jaksoa Helsingissä, muualta tuli kustakin yhtä suuri osuus. Vain neljännes klusteriin kuuluvista ei kokenut olleensa elämänsä aikana asunnoton, sen sijaan yli 60 % oli ollut elämänsä aikana asunnoton: vajaa kolmannes oli ollut asunnoton kerran pidemmän aikaa ja vajaa viidesosa useasti pidemmän aikaa. Hieman yli puolella nykyinen asumistilanne oli vakaa, kaksi vastaajaa oli ilmoituksensa mukaan vastaushetkellä asunnoton. Useimmiten asuminen edellisessä asunnossa oli päättynyt vuokrasopimuksen päättymiseen itsestä riippumattomista syistä. Muutto paikkakunnalta ja erotilanteet olivat myös jokseenkin yleisiä. Kaksi vastaajaa joutui lähtemään hädän tai häätöuhkan takia. Elämäntilanteiden taustalla oli talousvaikeuksia, työttömyyttä ja parisuhteiden päättymistä. Vajaa kolmasosa klusteriin kuuluvista katsoi kirjauksen johtuneen äkillisestä kriisistä tai ennakoimattomista vaikeuksista. Kahdella vastaajalla kirjaus oli jatkumoa aikuisiällä kasautuneille vaikeuksille, yhdellä lapsuudenkodista itsenäistymisestä alkaneille vaikeuksille. Suurimman esteen uuden asunnon löytymiselle muodostivat vuokratakuut, luottotietohäiriöt ja asuntojen hintataso sekä syrjintä työttömyyden vuoksi. Asunnon löytymiseen vaikutti eniten työllistyminen, läheisten apu, parisuhteen solmiminen, toimeentulotuki asumismenoihin sekä neuvonta aluesosiaalipalvelupisteessä. Ryhmästä yli 40 % oli asunut Helsingissä vähintään vuodesta 2004. Vajaa kolmasosa oli muuttanut vuosina 2009–2012. Viidesosa klusteriin kuuluvista oli ollut jatkuvasti VVA vuodenvaihteen väestötiedoissa vuodesta 2008 asti.

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä:

”Ero, päätös lähteä vuokra-asunnosta ja jättää se avopuolisolle. Riitelemineen olisi päättynyt huonosti. Kunpa joku olisi neuvonut olla lähtemättä ja mieluummin vaikka menettää mielenterveys kuin olla asunnoton.”

”Muistan ettei asuntoa löytynyt mistään, eikä kukaan tiennyt ensin että olin asunnoton. Sossujen piti maksaa vuokra, mitä he eivät kuitenkaan tehneet. Yli 2 vuoden asunnottomuus saa nuoren pään pyörälle, ja silloin kun kaikki on menetetty niin ainoaksi vaihtoehdoksi jää alkoholi, muut päihteet ja valehtelu. Se taas johtaa huonoon arvostelukykyyneen, ja hups, olet veloissa kaulaa myöten.”

”Työpaikan peruuntuminen ja määräaikaisen vuokrasopimuksen päättyminen sekä vuosien takainen luottotietohäiriömerkintä.”

”Asuin omakotitalossa, kun jäin työttömäksi. Pankki ei joutanut laina-asioissa ja silloinen kihlattu ei lyhentänyt velkaa niin se talo ulosmitattiin.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi:

”Asuin milloin missäkin, enimmäkseen tuttujen luona. En kertonut perheelleni, olin liian ylpeä. Nukuin monesti myös Pasilan juna-aseman vessassa, siellä oli lämmin, ja ”peseydyin” siellä myös. Oli vaikeaa salata kaikilta tämä, mutta onnistuin siinä. Tavaroitani oli vähän ympäri Suomea, on vieläkin.”

”Ryöpykämpissä ja puistoissa”

”Asuin toisinaan exän luona, toisinaan ystävän sohvalla ja joitain oita Hietanien kadun asuntolassa”

”Rankkaa. Tavarat säilössä kaverin kellarissa. Vaatteet autonromussa, johon upposi kaikki hilut. Tukiverkosto kovilla jatkuvien tarpeiden hoidoista. Työttömyys. Vaikeudet TE-toimiston kanssa. Mikään ei pitänyt kutinsa enää seuraavalla käynnillä. Korruptoitunut laffa. Pimeitä hommia.”

”Monesti majapaikkaa tuli kyselyä läheisiltä kavereilta joiden sohvalla pystyi punkata. Joskus tuli etsittyä satunnaista seuraa pubista ihan vain majapaikan vuoksi.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen vaikuttaneita asioita ja sen aikaista elämäntilannettasi:

”Työllistymisen jälkeen sain heti asunnon kaupungilta.”

”Sosiaalivirasto antoi vuokratakuun + vuokrat ja sain hyvän vihjeen vapaana olevasta asunnosta yksityiseltä”

”Sosiaaliviraston myöntämä vuokravakuus kelpasi kattamaan puolet varsinaisesta vakuudesta. Olin jo ehtinyt olla miltei 2 vuotta vailla vakinaista asuntoa.”

”Lähdin 1,5 kk:n asunnon etsimisen perään Lappiin töihin 8,62 €/h palkalla koska työhön kuului asuntoetu. Palatessa ystävä soitti ja ilmoitti että hänen tutulla aukeaa pian vuokra-asunto jos kiinnostaa. Otin sen kun hinta edullinen 585/kk.”

Vakaasta asumisesta kadun kautta asunnottomien palveluihin päätyneiden klusteri

Klusteri koostui henkilöistä, joiden asunnottomuuspolku johti pääasiassa vuokra-asumisesta rankemman VVA-jakson jälkeen asunnottomien asumispalveluihin. Klusteriin kuului 13 henkilöä, joista kolme oli alle 30-vuotiaita. Useampi henkilö asui ennen VVA-jaksoa kaupungin vuokra-asunnossa tai alivuokralaisena, muutama tuli omistus- tai asumisoikeusasunnosta, muutama ystävän tai vanhemman luota. VVA-jakson aikana lähes puolet oli majoittunut julkisissa tiloissa, rapuissa tai roskiksissa ja lähes kolmasosa satunnaisten tuttujen luona. VVA-jakso päättyi yli puolella asunnottomien asumisyksikköön, osalla sosiaalitoimen tuki- tai pienasuntoon ja muutama oli vastaushetkellä asunnoton. Useimmat asuivat vastaushetkellä sosiaalitoimen pien- tai tukiasunnossa tai asunnottomien asumisyksikössä. Muutama vastaaja asui asuntolassa ja yksi oli asunnoton.

Klusterin suurimman ikäryhmän muodostivat 30–39-vuotiaat, nuoria ja 60 vuotta täyttäneitä oli vajaa neljäsosa kumpiakin. Ryhmään kuuluvista lähes kaikki olivat miehiä, vain yksi nainen kuului klusteriin. Lähes puolella oli vain perusasteen koulutus ja seuraavaksi yleisin oli keskiasteen koulutus. Joukossa oli kuitenkin yksi ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon ja yksi tutkijakoulutusasteen suorittanut. Suurimmat pääasiallisen toiminnan ryhmät olivat työttömät ja eläkeläiset, joukossa oli yksi työllinen. Vastaajat olivat siviilisäädyltään pääasiassa eronneita tai naimattomia. VVA-jakso ei yhdelläkään ollut koskettanut muita. Yli puolet ryhmään kuuluvista sijoittui alle 500 euron tulotasoluokkaan, ja vajaa neljännes seuraavaan 500–999 euroa kuussa ansaitseviin. Yhtä lukuun ottamatta kaikki klusteriin kuuluvat olivat äidinkieleltään suomen- tai ruotsinkielisiä.

Yli puolella VVA-jakso oli kestänyt yli vuoden, vajaalla neljäsosalla 6–12 kuukautta ja kahdella vastaajalla 3–6 kuukautta. Ennen jaksoa lähes kaikki olivat asuneet Helsingissä kahta muualta pääkaupunkiseudulta tullutta lukuun ottamatta. Vain yksi ryhmään kuuluva katsoi, ettei ollut ollut elämänsä aikana asunnoton, yli puolet oli ollut asunnoton kerran pidemmän aikaa ja loput useasti pidemmän aikaa. Vähän yli puolella vastaushetken asumistilanne oli kuitenkin vakaa. Vajaa neljäsosa pelkäsi joutuvansa asunnottomaksi. Asuminen oli edellisessä asunnossa useimmin päättynyt vuokrasopimuksen päättymiseen itsestä riippumattomista syistä. Neljäsosalla oli taustalla häätö- tai häätöuhka, muutamalla avio- tai avoero. Elämäntilanteeseen olivat vaikuttaneet mielenterveys- ja päihdeongelmat, talousvaikeudet, työttömyys, riitautuminen vanhempien kanssa ja parisuhteen päättymisen. Alle kolmasosalla kirjaus oli seurausta äkillisestä kriisistä tai ennakkoimattomista vaikeuksista, lähes puolella kirjaus oli jatkumoa lapsuudesta tai nuoruudesta lähtien kasautuneille vaikeuksille. Suurimman esteen uuden asunnon saamiselle olivat muodostaneet asuntojen hintataso, takuuvuokrat ja luottotietohäiriöt sekä se ettei etsinyt asuntoa aktiivisesti. Yli puolet oli saanut apua sosiaalitoimen asumisentuen yksiköstä, myös neuvonta aluesosiaalipalvelupisteestä ja hoitoon pääsy mainittiin useamman kerran. Kahta lukuun ottamatta kaikki klusteriin kuuluvat olivat asuneet vähintään vuodesta 2004 Helsingissä. Kukaan ei ollut muuttanut kaupunkiin vasta vuonna 2013. Noin 40 %:lla oli asumishistoriassaan vuoden 2008 jälkeen merkintöjä sekä VVA- että asuntojaksoista. Vain yksi oli ollut jatkuvasti VVA vuodenvaihteen väestötiedoissa.

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä:

”Psykiatrisen sairauden ja elämäntilanteen kriisiytymisen toisiaan ruokkiva kehä, johon niin sosiaalipalveluista kuin psykiatrisesta sairaanhoidosta ei löytynyt mitään ratkaisua, vaan henkinen vointi ja elämäntilanne kaikilla osa-alueilla romahti romahtamistaan. Lukion keskeytys, ennen minkäänlaisten palveluiden piiriin päättymistä, kasautuneet velat, tuloksettomat psykiatriset hoidot, vaikeudet avun hakemisessa ja saamisessa, päämäärätön ja sisällötön elämänrytmi.”

”Kuningas alkoholi ja uhkapeli. Kohtaloni on ollut hitaat hevoset ja nopeet naiset.”

”Pitkäaikainen syömishäiriö ja masennus, johti lopulta alkoholin käyttöön ja lopulliseen elämänhallinnan kadottamiseen.”

”Liika alkoholin käyttö, parisuhdeongelmat, pitkittynyt työttömyys, rahavaikeudet, mielenterveysongelmat”

”Elämäntilanne oli hyvä ennen häättöä. Vaikuttava tekijä oli asunnon omistajan vaihdos ja uusi omistaja ei halunnut jatkaa vuokrasopimusta”

”Vuokraisäntä halusi huoneen omaan käyttöönsä eikä suostunut jatkamaan vuokrasopimusta sitä niin kauan että olisin saanut asuntoa muualta”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi:

”Pääasiassa asuin itselleni ennestään tuntemattoman miehen luona. Hänen kanssaan ystäväystyini kuukausien aikana, mutta sinänsä hengenvaarallinen sattuma, että hänen luokseen päädyin. Sitten lähinnä ryypäsin ja toivoin kuolevani pois muiden jaloista.”

”Alko maistui, asuin tuttujen ja tuntemattomien luona tilapäisesti.”

”Vaikea löytää yösiijaa, nukkumapaikkaa. Ei voi tietää missä ja milloin joutuu nukkumaan, esimerkiksi autossa.”

”Tilanne kaoottinen, ei paikkaa missä olla. Asuin muitten nurkissa, rapuissa ym.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen vaikuttaneita asioita ja sen aikaista elämäntilannettasi:

”Tietenkin elämä hymyilee taas. On paikka missä olla ja katto pään päällä. Kun VVA-jakso päättyi, asuin tutun mökillä suht ok tilanne.”

”Asunnottomuus ei ole päättynyt”

”Työvoimatoimiston sosiaaliohjaaja järjesti asumispalvelukeskuksesta paikan.”

”Elämäntilanteen vakiinnuttua ja pahimman vaiheen loputtua sain hoidettua asioitani paremmin ja toisaalta sosiaalitoimessa asunnontarve otettiin asunnottomuuden alkuvaihetta vakavammin, mikä johti sitten aikanaan joidenkin kuukausien päästä asumisen tuen kautta tukiasuntojonoon ja asuntotarjoukseen.”

”En voinut enää jatkuvasti majoilla naisystävän/kavereiden luona, se haluaa yrittää raitistua.”

Epävakaalta asumisuralta asunnottomien palveluihin päätyneiden klusteri

Klusteri koostui vain seitsemästä henkilöstä, joiden asunnottomuuspolku kulki vuokra-asumisesta tai ystäviltä sukulaisten ja ystävien luona majailun kautta asunnottomien palveluihin ja osa oli edelleen asunnoton. VVA-jaksoa edeltävä asuinpaikka oli muutamalla kaupungin vuokra-asunto ja muutama asui ystävien tai sukulaisten luona. VVA-jakson aikana klusteriin kuuluvat joko kiertelivät ystävien ja sukulaisten luona tai asuivat pysyvämmiin ystävän tai sukulaisten tai ex-puolison luona. Yksi asui kunnan järjestämässä kriisimajoituksessa. Useammalla vastaajalla VVA-jakso päättyi asunnon saamiseen asunnottomien asumisyksiköstä. Kaksi kirjautui pysyvään asuntoon, vaikka oli tosiasiallisesti edelleen asunnoton. Yksi sai asunnon kolmannen sektorin kautta. Vastaushetkellä yleisintä oli asuminen asunnottomien asumisyksikössä ja asunnottomana oleminen. Yksi klusteriin kuuluva asui sosiaalitoimen pien- tai tukiasunnossa ja yksi ystävän tai sukulaisten luona.

Klusteriin kuuluvat olivat pääosin 30–49-vuotiaita, hieman yli puolet oli miehiä. Koulutus oli pääosin peruskoulun varassa, kahdella oli keskiasteen tutkinto ja yhdellä ylempi tai alempi korkeakoulututkinto. Vastaushetkellä klusteriin kuuluvista kolme oli työttömänä, kaksi työllistä ja kaksi eläkeläistä. Kolme oli eronnut, kaksi avioliitossa ja kaksi naimatonta. Kahdella jakso koski muita perheenjäseniä. Yli puolella kotitalouden tulotaso sijoittui luokkaan 500–999 euroa kuukaudessa. Viisi vastaajaa oli suomen- tai ruotsinkielisiä, kaksi muunkielistä. Yli puolella VVA-jakso oli kestänyt yli vuoden, kahdella 1–3 kuukautta ja yhdellä 6–12 kuukautta. Kaikki klusteriin kuuluvat olivat asuneet ennen VVA-jaksoa Helsingissä. Vain yksi vastaaja katsoi, ettei ollut elämänsä aikana ollut asunnoton. Valtaosa oli ollut kerran asunnoton pidemmän aikaa ja yhdellä oli useita pidempikestoisia jaksoja. Kolmella vastaajalla vastaushetken asumistilanne oli vakaa, kaksi oli edelleen asunnoton ja yksi pelkäsi joutuvansa asunnottomaksi. Kolmella vastaajasta asuminen edellisessä asunnossa oli päättynyt eroon. Muita syitä olivat opiskelija-asunnosta luopuminen, häätö tai häätöuhka vuokratien takia ja asunnon sopimattomuus. Yksi vastaaja oli jo käyttänyt asunnoton ennen kirjauksen tekoa. Kolme vastaajaa piti kirjausta seurauksena äkillisestä kriisistä tai ennakoimattomista vaikeuksista ja kolme vastaajaa jatkumona aikuisiällä kasautuneille vaikeuksille. Elämäntilanteen taustalla vaikutti useammalla vastaajalla parisuhteen päättyminen, talousvaikeudet, mielenterveysongelmat ja työttömyys. Ryhmässä uuden asunnon löytämistä vaikeutti erityisesti luottotietojen menetys ja vuokratakuut sekä muutamalla vastaajalla asuntojen hintataso ja aiemmat vuokratvelat, yhdellä aiempi häätö. Klusterissa VVA-jakson päättymiseen oli vaikuttanut pääasiassa turvautuminen sosiaalipalveluihin: Yli puolella jakson päättymiseen oli vaikuttanut sosiaalitoimen asumisen tuen yksikön neuvonta ja ohjaus, mutta neuvontaa oli saanut yksi henkilö myös aluesosiaalipalvelupisteestä sekä yksi asumisneuvonnasta. Muina vaikuttavina seikkoina mainittiin raitistuminen, työllistytminen ja opintojen aloittaminen. Läheisten apua ei tässä klusterissa mainittu. Viisi seitsemästä klusteriin kuuluvasta oli asunut Helsingissä vähintään vuodesta 2004. Yksi vastaaja oli ollut väestötietojärjestelmän vuodenvaihteen tietojen mukaan jatkuvasti vailla vakinaista asuntoa vuodesta 2008 alkaen ja kahdella oli sekä VVA- että asuntojaksoja asumishistoriatiedoissaan vuodesta 2008 alkaen.

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä:

”Parisuhteen päättymisen ja lasten aikuistuminen johti mielenterveysongelmiin ja päihteiden käyttöön”

”Häätö”

”Avoero lapsen äidistä.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi:

”Asuin eri ystävien luona olin pahasti syrjäytynyt ja vakavissa mielenterveysongelmissa ja käytin paljon päihteitä”

”Elin ex-mieheni armoilla, joka kohti vielä suurempaan masennukseen.”

”Ystäväni tarjosi majapaikan siksi aikaa kunnes löydän asunnon tai kaupunki minulle sellaisen tarjoaa.”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen vaikuttaneita asioita ja sen aikaista elämäntilannettasi:

”Minä olen hyvä ihminen, ei alkoholia, ei tupakointi ja minä olen rauhallinen mies ja minä tarvi vakituinen asunto”

”Lopetin päihteiden käytön ja sain apua asunnon hankkimisessa.”

”Aktiivisesti haimme asuntoa assosta”

6.1.8

Pitkäaikaisasunnottomien klusteri

Klusteri koostui 11 henkilöstä, joiden asunnottomuuspolku oli pääosin alkanut jo ennen kyseistä VVA-jaksoa ja lähtötaso oli heikko: asunnottomien palveluista tai vankilasta jouduttiin ulos VVA-jakson ajaksi, jonka jälkeen asunnottomuus päättyi usein takaisin asunnottomien palveluihin. Ennen VVA-jaksoa ryhmään kuuluvat asuivat joko asuntolassa, sosiaalitoimen tuki- tai pienasunnossa, asunnottomien asumisyksikössä tai hoitolaitoksessa, olivat asunnottomia jo ennen kirjausta tai vapautuivat vankilasta. Valtaosa majoittui jakson aikana julkisissa tiloissa, rapuissa tai roskiksissa, yksittäisiä vastaajia autossa, asuntolassa, metsässä tai kaupungin kriisimajoituksessa. Yleisimmin jakso päättyi pääsyyn asunnottomien asumisyksikköön, sosiaalitoimen tuki- tai pienasuntoon tai työsuhdeasuntoon. Yksi vastaaja oli edelleen asunnoton. Vastauksellaan vajaa puolet asui asunnottomien palveluissa tai oli asunnoton ja hieman yli puolet asui vuokralla yksityisillä markkinoilla, isolla yleishyödyllisellä vuokranantajalla, työsuhdeasunnossa, alivuokralaisena tai nais- tai miesystävän luona.

Lähes puolet klusteriin ryhmitellyistä vastaajista oli 50–59-vuotiaita, yli 60-vuotiaita ei kuulunut ryhmään, yksi vastaaja oli alle 30-vuotias. Ryhmään kuuluvista valtaosa oli miehiä, naisia oli kolme. Koulutustaso ryhmässä keskittyi perustasteen ja keskiasteen suorittaneisiin, korkea-asteen koulutus oli kuitenkin kolmella. Vastauksellaan 70 % klusteriin kuuluvista oli työttömänä, kaksi oli eläkkeellä ja yksi työllinen. Hieman yli puolet klusteriin kuuluvista oli naimattomia, muutama oli avioliitossa, eronnut ja yksi avioliitossa. Vain yhdellä vastaajalla VVA-jakso oli koskenut muita perheenjäseniä. Yli puolella tulot olivat alle 500 euroa kuukaudessa, ja kaikilla ryhmään kuuluvilla alle 1500 euroa kuukaudessa. Yhtä lukuun ottamatta

klusteriin kuuluvat olivat suomen- tai ruotsinkielisiä. Yli puolella VVA-jakso oli kestänyt yli vuoden, kaksi vastaajaa ei osannut arvioida sen kestoja, ja loput sijoittuivat lyhyempiin jaksoihin yksi kuhunkin. Yli puolet ryhmään kuuluvista oli asunut ennen VVA-jaksoa Helsingissä, vajaa viidesosa muualla pääkaupunkiseudulla ja yhtä suuri osuus muussa kunnassa. Ryhmästä vain yksi katsoi, ettei ollut ollut elämänsä aikana asunnoton, kun vajaa puolet oli ollut asunnottomana useasti pidempikestoisia jaksot. Vajaalla puolella nykyinen asumistilanne oli vakaa, yksi oli edelleen asunnoton.

Kolmella vastaajasta asuminen edellisessä paikassa päättyi vapautumiseen vankilasta, kaksi oli jo käytännössä asunnoton ennen kirjauksen tekemistä, ja kaksi joutui hädädyksi. Muut yksittäiset syyt olivat muutto paikkakunnalta, avio- tai avoero ja puolison tai vanhempien kuolema. Kolmella vastaajalla kirjaus oli seurausta äkillisestä kriisistä tai ennakoimattomista vaikeuksista, kahdella jatkumoa aikuisiällä kasautuneille vaikeuksille, ja yhdellä itsenäistymisestä alkaen kasautuneille vaikeuksille. Elämäntilanteeseen VVA-kirjauksen taustalla vaikuttivat useammalla vastaajalla talousvaikeudet, päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, työttömyys, parisuhteen päättyminen ja läheisen kuolema. Uuden asunnon saamista vaikeuttivat useammalla luottotietohäiriöt, vuokratakuut ja työttömyys. Kaksi vastaajaa ei etsinyt asuntoa elämäntavan ym. takia. Jakson päättymiseen oli klusteriin kuuluvilla vaikuttanut neuvonta asumisen tuen yksikössä, neuvonta aluesosiaalipalvelupisteessä, läheisten apu ja raitistuminen. Yli puolet vastaajista oli muuttanut Helsinkiin vuoden 2004 jälkeen, suuri osa vuosina 2009–2012. Kaikilla pidempään Helsingissä asuneilla oli VVA-jaksoja asumishistoriassaan.

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä:

”Oli hyvä asunto ja työpaikka toisessa kunnassa, kunnes tulin erotetuksi työpaikasta.”

”Luonani oli ihmisiä, jotka eivät osanneet kunnioittaa toisen kotia ja heillä oli ongelmia virkavallan kanssa, joten tuli valituksia ja isännöitsijän mielestä minun oli kannattavinta irtisanoutua asunnosta.”

”Asenteeni ei ole muuttunut mihinkään suuntaan koska ei ole tapahtunut miään. Koska kukaan ei ole auttanut missään suhteessa asunnon hankkimisessa.”

”Sairastelin pitkään (selkä) ja minulle kirjoitettiin 6 (kuusi) kertaa B-lausunto eläkettä varten, mutta ei tullut eläkettä eikä muutakaan kuin pelkkä toimeentulotuki, talouteni mureni / hajosi vuosien saatossa kaikkien säästöjen mennessä elämiseen. En ollut selvillä toimeentulo- ja muista etuuksista ennen kuin kaverini neuvoivat. Olin ollut ilman ruokaa 5 (viisi) vuorokautta ennen kuin menin sos.tstoon.”

”Jätin asunnon poikaystävälleni, koska hän ei olisi pärjännyt kadulla koska oli minua paljon nuorempi.”

”Huumeet / mielisairaus”

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi:

”Yöpymispaikkani vaihtelivat päivittäin ja päihteidenkäyttö oli suurta, koska sellaista elämää ei jaksanut selvin päin toisin kuin nykyään.”

"Samaa saatanan helvettiä ei tässä ole mitään kirjausta, ilman asuntoa kylmä, vilu, nälkä. Ja saatanallisin stressi, epävarmuus."

"Pääsin useasti töihin mutta selkä petti aina n. 2 viikon kuluttua ja sana levisi, teki työllistymisestä todella vaikeaa. Asuin välillä salaa työmaakopeissa kun olin töissä. Hermoja raastavaa aikaa kun ei tiennyt mihin voi mennä yöksi, välillä kesäisin kävelin yöt ja nukuin päivät rannoilla tm. suojassa. Asuntoja löytyi mutta vuokranantajat eivät ota koska luottotiedot ei OK, myöskään sos.tston. vuokratakuulappu ei kelpaa."

"Huumeita alkoholia ym."

Klusteriin kuuluvien avoimia vastauksia kysymykseen: Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen vaikuttaneita asioita ja sen aikaista elämäntilannettasi:

"Olin hoitolaitoksessa, josta kekattiin ohjaajan kanssa laittaa asuntohakemus v. viertotien asumisyksikköön"

"Tyttöystävä täytti 18 vuotta ja sai lastensuojelun tukiasunnon jonne muutin tyttöystäväni kanssa."

"Elämäntapa ei ole muuttunut. Sitä samaa skeidaa. Täällä striitillä dallataan buut-sinpohjat sileiksi, katu kuluttaa eikä kattoa pänpäällä"

"Lopetin kaman käytön"

"Sos.tsto. ilmoitti että kk 7/2013-lopussa täytyy poistua Forenomin asunnosta, olin siellä kk 2-7/2013. Kuljeskelin viikon missä sattuu ja menin etsimään ed. asuinpaikan vintiltä vaatteitani ja huomasin että puolittunut muuttaa pois ja pääsin sitten ajalle 6.8.2013-31.12.2013 vuokralle tyhjentyneeseen kaksioon. Tilanne oli hyvin epätoivoinen, nyt muuttuu taas ilman majapaikkaa olevaksi vuoden 2014 alusta. Hietaniemen asuntolaan on tarkoitus mennä 31.12.2013 alkaen."

6.2

Asunnottomien palveluita tarvitseviin klustereihin kuulumista selittävät tekijät

Tilastollisen logit-malliin perustuvan analyysin avulla tarkasteltiin todennäköisyyttä kuulua klustereihin, joissa oli jouduttu turvautumaan asunnottomien palveluihin, eli kolmeen heikoimpaan klusteriin: vakaasta vuokra-asumisesta asunnottomien palveluihin päätyneiden klusteriin, epävakaalta asumis-uralta asunnottomien palveluihin päätyneiden klusteriin sekä pitkäaikaisasunnottomien klusteriin. Malliin otettiin selittäviksi muuttujiksi kaksiluokkaisiksi dummy-muuttujiksi muokatut ikää, sukupuolta, äidinkieltä, tulotaso, edellistä asuinpaikkaa sekä asumishistoriaa selittävät muuttujat. Lisäksi malliin lisättiin elämäntilanteeseen vaikuttaneita seikkoja kuvaavia muuttujia, asunnon saamista vaikeuttaneita seikkoja kuvaavia muuttujia sekä VVA-jakson ongelmien kumuloitumista kuvaavia muuttujia patteristo kerrallaan. Mallien tulostaulukot ovat nähtävissä liitteessä 3.

Ensimmäisessä mallissa olivat mukana taustamuuttujat sekä edellistä asuinpaikkaa ja asumishistoriaa kuvaavat muuttujat. Mallin mukaan kuulumisen alle 30-vuotiaiden nuorten ikäryhmään vähensi riskiä kuulua huono-osaisimpien asunnottomien

ryhmään ja tulos oli tilastollisesti erittäin merkitsevä. Miessukupuolella ja suomen- tai ruotsinkielisyydellä oli todennäköisyyttä kasvattava vaikutus, mutta tulokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Kuuluminen kahteen alimpaan tuloluokkaan lisäsi riskiä joutua turvautumaan asunnottomien palveluihin niihin nähden, joilla tulot olivat yli 2 000 euroa kuukaudessa: alle 500 euroa kuukaudessa ansaitsevilla vaikutus oli voimakkaampi ja tilastollisesti erittäin merkitsevä, alle 1 000 ansaitsevilla tilastollisesti melkein merkitsevä. Sillä, asuiko vastaaja aikaisemmin Helsingissä, muualla pääkaupunkiseudulla, muussa kunnassa tai ulkomailla ei analyysin mukaan ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta. Myöskään asumishistorialla ei ollut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta kuulumiseen huono-osaisimpien asunnottomien ryhmään: jatkuvasti samassa asunnossa asuminen (2008–2013), eri osoitteissa asuminen, sekä asunto- että VVA-jaksot asumishistoriassa olivat vaikutukseltaan kasvattavia suhteessa vuoden 2008 jälkeen kaupunkiin muuttaneisiin, mutta ei tilastollisesti merkitseviä, sen sijaan jatkuvasti VVA:na olemisen vuoden vaihteen väestötiedoissa vähensi todennäköisyyttä kuulua heikoimpiin klustereihin, mutta tämäkään tulos ei ollut tilastollisesti merkitsevä.

Kun malliin lisättiin VVA-kirjauksen aikaiseen elämäntilanteeseen vaikuttaneita seikkoja kuvaavia muuttujia, oli läheisen kuolemalla ja opintojen keskeyttämisellä huono-osaisten asunnottomien klusteriin kuulumisen todennäköisyyttä kasvattava vaikutus, ja tulokset olivat tilastollisesti melkein merkitseviä. Mielenterveysongelmien todennäköisyyttä lisäävä vaikutus oli myös lähellä tilastollista merkitsevyyttä. Perusmallin muuttujien vaikutukset pysyivät pääosin muuttumattomina, mutta miessukupuolen, puuttuvan tulotiedon sekä useassa osoitteessa 2008–2013 asumisen riskiä lisäävä vaikutus muuttui tilastollisesti melkein merkitseväksi, kun malliin lisättiin elämäntilanteeseen vaikuttaneita seikkoja kuvaavia muuttujia.

Seuraavaksi malliin lisättiin taustamuuttujien lisäksi uuden asunnon saamista estäneitä tekijöitä. Luottotietohäiriöllä ja aiemmalla vuokravelalla oli tilastollisesti melkein merkitsevä huono-osaisten klustereihin kuulumista lisäävä vaikutus. Sillä, ettei aktiivisesti ollut etsinyt asuntoa oli tilastollisesti erittäin merkitsevästi todennäköisyyttä lisäävä vaikutus. Perusmallin muuttujien vaikutukset pysyivät pääosin muuttumattomina, mutta miessukupuolen ja useassa osoitteessa 2008–2013 asumisen riskiä lisäävä vaikutus muuttui tilastollisesti melkein merkitseväksi, kun malliin lisättiin uuden asunnon saamista vaikeuttaneita seikkoja kuvaavia muuttujia.

Kun taustamuuttujien lisäksi malliin lisättiin muuttujat, jotka kuvaavat vastaajan arvioita siitä, oliko VVA-kirjaus seurausta äkillisestä kriisistä vai jatkumoa jo pidempään kumuloituneille vaikeuksille, oli sillä, että vastaaja katsoi ongelmien kasautuneen jo lapsuudesta lähtien tilastollisesti merkitsevä vaikutus todennäköisyyteen kuulua huono-osaisimpien asunnottomien klustereihin. Taustamuuttujien tilastolliset merkitsevyydet pysyivät tässä mallissa muuttumattomina.

6.3

Tulosten tulkintaa

Klusterianalyysin tuloksena saadut kahdeksan asunnottomuuspolkua voidaan luokitella karkeammin kolmeen ryhmään: kitka-asunnottomiin, joilla asunnottomuus ratkesi sopivan asunnon löydyttyä sukulaisten ja ystävien luona vietetyn jakson jälkeen joko omistus- tai vuokra-asumiseen (40 %); huono-osaisiin, usein pitkäaikaisasunnottomiin, jotka joutuivat turvautumaan asunnottomien palveluihin päättääkseen asunnottomuutensa (19 %); sekä tähän väliin sijoittuviin epävarmempien asumisurien ryhmään (41 %), joista yhdessä klusterissa oli asunnottomana ollessa asuttu ulkona tai satunnaisten tuttujen luona, mutta päädytty pääasiassa normaaliasumisen piiriin, ja toisessa oli päädytty vuokra-asumisesta asumaan sukulaisten

ja ystävien luokse tai alivuokralaiseksi ja kolmannessa oli päädytty vanhemmilta, nais- tai miesystävän luota tai alivuokralta pääasiassa vuokra-asumiseen. Nuorilla jakaumat painottuivat selvästi parempiin klustereihin: Nuorista puolet kuului kitka-asunnottomien ryhmään, 41 % epävarman asumisuran ryhmään ja vain 7 % huono-osaisimpien asunnottomien klustereihin.

Tuloksia tulkitessa on huomioitava, että klusterianalyysi on kuvaileva kvantitatiivinen menetelmä, jonka tulokset ovat suuntaa antavia. Klustereihin kuului myös ryhmän keskimääräisestä kuvauksesta poikkeavia tapauksia. Analyysin avulla muodostettujen klustereihin kuuluvien osuudet ovat niin ikään suuntaa antavia ja määrät osassa yksittäisissä klustereissa pieniä.

Diskreetin valinnan logit-mallin avulla selitettiin kuulumista huono-osaisimpiin asunnottomuusklustereihin, joissa oli turvaututtu asunnottomien palveluihin asunnottomuuden päättämiseksi. Aineiston pieni koko ja tutkimusjoukon heterogeenisuus tekevät tuloksista pääasiassa suuntaa antavia, ja osan tulosten tilastolliset merkitsevyydet ovat heikohkoja. Analyysien tulokset ovat kuitenkin kiinnostavia ja samansuuntaisia aiemman asunnottomuustutkimuksen kanssa. Erilaiset sosiaaliset ongelmat (pääteet, mielenterveysongelmat, maksuhäiriöt) yhdistettynä pienituloisuuteen, työttömyyteen, suomenkielisyyteen, miessukupuoleen ja yli 30 vuoden ikään ovat tekijöitä, jotka ovat yhteydessä vakavaan asunnottomuuteen, jonka päättäminen vaatii yhteiskunnan tukitoimia. Mahdollisuus saada apua sukulaisilta ja ystäviltä ja suhteet asuntomarkkinoilla ovat puolestaan merkittäviä totaaliasunnottomuutta ehkäiseviä ja asunnottomuuden päättymiseen vaikuttavia tekijöitä.

Vakaaseen asumiseen päättäneiden asunnottomuuspolkujen klustereihin kuuluvat ovat useammin naisia, työllisiä ja opiskelijoita, ja korkeammin koulutettuja. Asunnottomuus on usein asunnon vaihtoon liittyvää kitka-asunnottomuutta tai johtuu eroista, paikkakunnan vaihdosta tai vuokrasopimuksen päättymisestä itsestä riippumattomista syistä. Omistusasumisesta tulevat ovat pääosin keski-ikäisiä, vuokra-asujat nuoria alle 30-vuotiaita. Asunnottomuusjaksot ovat pääosin lyhyitä ja niihin liittyy vaikeus löytää ominaisuuksiltaan sopivaa ja sopivan hintaista asuntoa, mutta osalla myös talousvaikeuksia ja työttömyyttä. Majoittuminen jakson aikana hoituu pääasiassa ystävien ja sukulaisten luona. Maahanmuuttajat kokevat jonkin verran etniseen taustaan perustuvaa syrjintää, heitä oli enemmän vakaan vuokra-asumisen klusterissa.

Epävarman asumisuran asunnottomuuspolkujen klustereihin kuuluu niin nuoria alle 30-vuotiaita asumisuransa alussa olevia, kuin keski-ikäisiäkin, jotka ovat asunnottomuuden aikana joutuneet majoittumaan epämääräisissä olosuhteissa. Koulutustaso on ryhmissä matala ja työttömyys ja pienituloisuus yleistä. Asunnonsaantia vaikeuttavat talousvaikeudet, hintataso, luottotietomerkinnät ja vuokratakuut. Asunnottomuusjaksot ovat olleet verrattain pitkiä. Asuminen nais- tai miesystävän tai sukulaisten ja vanhempien luona ilman vuokrasopimusta sekä alivuokralaisuus on yleistä ryhmillä jossain vaiheessa asunnottomuuspolkua. Erot ovat yleinen syy asunnottomuuden taustalla. Asumistilanne oli vastaushetkelläkin epävakaa suurella osalla. Vieraskielisiä oli suhteellisen paljon erityisesti kovia kokeneiden vuokra-asujien klusterissa. Asunnottomuuden uusiessa epävarman asumisuran ryhmään kuuluvat saattavat ovat riskissä joutua turvautumaan asunnottomien palveluihin, sillä ystävien ja sukulaisten resurssit voivat olla käytetty loppuun.

Heikoimpiin klustereihin, joissa valtaosa oli turvautunut asunnottomien palveluihin, kuului suurempi osuus miehiä ja iäkkäämpiä asunnottomia, kuin klustereihin, joissa oli pääasiassa majailtu ystävien ja sukulaisten luona ja päädytty normaalin asumisen piiriin. Valtaosa näihin kuuluvista oli suomen- tai ruotsinkielisiä ja pääosin asunut Helsingissä pidempään. Aiemmissa asunnottomuutta käsittelevissä tutkimuksissa on todettu, että nuoret, maahanmuuttajat, ja jossain määrin myös naiset löytävät helpommin majapaikan ystävien ja sukulaisten luota. Tämän tutkimuksen tulokset

antavat tukea tälle havainnolle. Heikoimmissa klustereissa painottuivat selvästi myös työttömyys, pienituloisuus ja erilaiset sosiaaliset ongelmat, kun taas talousvaikeudet ja asuntojen hintataso oli ongelma paremmin pärjänneiden klustereiden henkiöille. Kyselyssä tuli selvästi esiin myös vuokratokuiden ja luottotietohäiriöiden aiheuttamat vaikeudet asuntomarkkinoilla pärjäämisessä.

Tilastollisen logit-mallin mukaan todennäköisyyttä kuulua kolmeen heikoimpaan klusteriin, joissa oli jouduttu turvautumaan asunnottomien palveluihin, kasvatti alhaiset alle 1500 euron ja erityisesti alle 500 euron kuukausitulot ja puolestaan vähensi alle 30 vuoden ikä. Miessukupuolen riskiä kasvattava vaikutus oli osassa malleissa näkyvissä. Todennäköisyyttä kuulua heikoimpiin klustereihin kasvatti opintojen keskeytyminen ja läheisen kuolema ja jossain määrin myös mielenterveysongelmat. Myös luottotietomerkinnät ja vuokravelat sekä se, ettei elämäntavan tms. syyn takia ollut lainkaan etsinyt asuntoa, vaikuttivat todennäköisyyttä lisäävästi. Niillä, jotka katsoivat VVA-kirjauksensa olevan jatkumoa lapsuudesta asti kasautuneille vaikeuksille, oli suurempi todennäköisyys kuulua heikoimpien asunnottomuuspolkujen klusteriin.

7 Keskeiset tulokset ja johtopäätökset

7.1

Yhteenveto keskeisistä tuloksista

7.1.1

Tutkimuksen edustavuus

Vaikka kyselyn vastausprosentti jäi alhaiseksi (17 %), niin vastaajien jakaumat useimpien taustatekijöiden suhteen vastasivat melko hyvin perusjoukkoa, erityisesti iän suhteen. Nuorten alle 30-vuotiaiden osuus vastaajissa (48 %) vastasi hyvin nuorten osuutta otoksessa (50 %). Vastaajien joukko oli vinoutunut sukupuolen suhteen ja jossain määrin äidinkielen suhteen. Koska vastaajajoukko oli äidinkielen suhteen vinoutunut, on mahdollista, että heikommassa asemassa olevat maahanmuuttajat ovat jättäneet vastaamatta, huolimatta siitä että lomake käännettiin yleisimmille VVA-väestön keskuudessa puhutuille vieraille kielille.

Vastausten määrä (252) mahdollisti 2–3-luokkaisten osuuksien tilastollisesti luotettavan estimoinnin, mutta useampiluokkaisissa vastauksissa osuudet ovat suuntaa antavia. Nuorten kyselyvastauksia palautui 120 kappaletta ja vastausprosentti nuorilla oli 16. Kyselyä voidaan pitää onnistuneena: se tavoitti sekä asunnottomien kovinta ydintä että muusta syystä kirjauksen tehneitä sekä välimaastoon sijoittuvia ihmisiä. Tuloksia tulkitessa on pidettävä mielessä, että vastaajien joukko on lähtökohtaisesti valikoitunut: vastaajat ovat siirtyneet asuntokantaan, joten keskimäärin he ovat hie- man paremmassa asemassa kuin koko VVA-populaatio, johon kuuluvista henkilöistä viidennes oli ollut vähintään viisi vuotta vailla vakinaista asuntoa.

Vaikka kyselylomakkeen toimivuus keskeisen kysymyksen, kirjauksen syyn kohdalla, osoittautuikin tulkinnanvaraiseksi, voidaan puuttuvien vastausten syiden luokittelua ja osan kohdalla uudelleen luokittelua pitää kohtalaisen onnistuneena, sillä ryhmät erosivat selvästi toisistaan VVA-kirjauksen syyn (asunnottomuus ym. vs. muu syy) mukaan mm. tulojen, pääasiallisen koulutuksen ja kotitalouden rakenteen suhteen. Asunnottomuuden ja asunnon saamisen vaikeuden takia kirjauksen tehneet olivat selvästi heikommassa asemassa.

7.1.2

Kyselyn keskeiset tulokset

Vastanneista 76,5 %:lla VVA-kirjauksen syynä oli asunnottomuus ja asunnon saamisen vaikeus, kun 23,5 % oli kirjautunut VVA:ksi muusta syystä. Nuorilla osuudet olivat 77 % ja 23 %.

Nuoria alle 30-vuotiaita aikuisia oli noin puolet kummassakin ryhmässä. Vieraskielisillä oli pienempi osuus kirjauksia asunnottomuuden ja siihen verrattavissa olevien syiden takia. Tässä on kuitenkin todennäköisesti eroja pysyvästi maassa asuvien maahanmuuttajien ja väliaikaisesti maahan tulevien välillä ja maahantulon syyn mukaan, sillä työhön ja opiskelemaan tulevien VVA-kirjaukset eivät yleensä liity asunnottomuuteen. Kyselyn perusteella voidaan todeta, että lyhytaikaisena ilmiönä

asunnottomuus koskee laajaa joukkoa tavallisia ihmisiä. Työttömiä oli kyselyhetkellä alle kolmasosa vastaajista ja työllisten ja opiskelijoiden osuus oli suuri. Muun syyn kuin asunnottomuuden takia VVA-kirjauksia tehdään mm. asunnon vaihtoon liittyvien viiveiden, liikkuvan elämän, matkustelun, väliaikaisen toisessa kunnassa tai ulkomailla asumisen tai työn takia. Ulkomailta ja toisesta kunnasta muuttavilla kirjauksia syntyy, kun saadaan oleskelulupa tai rekisteröidytään kuntaan ennen muuttoa esimerkiksi sosiaaliturvatunnuksen saamista varten. Osalla asunto järjestyy muutaman päivän tai viikon viiveellä, kuten ulkomaisilla vaihto-opiskelijoilla. Pääsääntöisesti VVA-kirjaus perustuu henkilön omaan ilmoitukseen muuttoilmoituksessa. Silti osa vastaajista ei ollut tietoinen tulleen kirjatuksi vailla vakinaista asuntoa olevaksi.

Asunnottomuuteen johtavia yleisimpiä syitä ovat elämäntilanteen muutokset, kuten erot ja muutto toiselle paikkakunnalla sekä vuokrasopimusten päätyminen itsensä riippumattomista syistä. Määräaikaiset vuokrasopimukset ovat Helsingissä melko yleisiä. Erityisesti nuorilla myös liian suuret asumiskustannukset ja lapsuudenkodista itsenäistymiseen liittyvät ongelmat johtavat asunnottomuuteen. Elämäntilanteiden taustalla osalla on lisäksi talousvaikeuksia ja työttömyyttä. Muita vaikuttavia tekijöitä erityisesti nuorilla ovat parisuhteen päättymiset, masennus tai mielenterveysongelmat sekä riitautuminen vanhempien kanssa.

Suurin ongelma on uuden asunnon löytäminen kaikilla ryhmillä. Myös omistus-asunnon vaihtajilla on ongelmia väliaikaisen asumisen järjestämisessä ja keskituloisilla työssäkäyvilläkin on vaikeuksia löytää sopivaa vuokra-asuntoa. Nuorilla, pienituloisilla, työttömillä, ja maassa pysyvästi asuvilla usein pakolaistaustaisilla maahanmuuttajilla on suuria vaikeuksia pärjätä vapaiden markkinoiden kilpailussa ja maksaa yksityisten markkinoiden vuokria ja vuokratakuita. Asunnosta luopuminen väliaikaisen muualla oleskelun takia on selvästi Helsingissä asunnottomuus-riski. Nuoruuteen ja opiskelijaelämään kuuluu kuitenkin usein elämän ja asumisen vakiintumattomuus. Opiskelijavaihdon tai muun väliaikaisen syyn takia asunnon irtisanonut voi löytää itsensä vaikeasta tilanteesta, kun uutta asuntoa ei järjestykään.

Uuden asunnon saamisen yleisimpiä esteitä ovat mm. korkea hintataso, häiriömerkinnät luottotiedoissa ja vuokratakuut. Sopivan hintaisen asunnon löytämisen vaikeus oli vaikeuttanut uuden asunnon saamista yli puolella nuorista vastaajista. Vuokravakuudet olivat vaikeuttaneet uuden asunnon saamista viidesosalla ja luottotietomerkinnot vajaalla viidesosalla nuorista. Vuokravakuuksia varten otetaan jopa lainaa pankista tai säästetään useita kuukausia. Suurin osa saa jakson ajaksi majapaikan ystävien ja sukulaisten luota ja vain pieni osa turvautuu asunnottomien palveluihin, erityisesti nuorista. Kokemukset ulkona ja julkisissa tiloissa, autossa ja leirintäalueella majoittumisesta olivat kuitenkin kyselyn mukaan melko yleisiä ja myös nuorilla on kokemuksia niistä.

7.1.3

Klusterianalyysin tuloksena tunnistettiin kahdeksan asunnottomuuspolkua

Klusterianalyysin avulla tyypiteltiin kyselyyn vastanneiden asunnottomuuspolkuja VVA-jaksoa edeltävän asumismuodon, VVA-jakson aikaisen majoituksen, VVA-jakson päättymisen sekä vastaushetken asuinpaikan perusteella. Analyysin perusteella pystyttiin erottamaan kahdeksan toisistaan poikkeavaa klusteriryhmää, jotka asettuivat lähestulkoon jatkumolle asunnottomuuden syvyyden suhteen. Analyysi perustui ko. järjestysasteikolliseksi tulkittujen muuttujien luokkien järjestämiseen ”paremmuusjärjestykseen”, jonka perusteella klusterianalyysimalli muodosti klusterit arvojen etäisyyksien perusteella. Analyysi on luonteeltaan kuvaileva ja aineistoa jäsentävä. Malli antoi kuitenkin kiinnostavia tuloksia, jotka tukevat myös aiempaa tutkimusta asunnottomien ryhmistä. Keskeinen tekijä on se, onko asunnottomalla

mahdollisuutta turvautua läheisten apuun, majoittua ystävien ja sukulaisten luokse ja kuinka käytetty tämä resurssi on.

Analyysin tuloksena tunnistettiin kahdeksan toisistaan poikkeavaa asunnottomuuspolkua. Niistä kaksi parasta edustaa suhteellisen vakaaseen asumiseen päätyvää polkua (40 %). Kolme huonointa polkua johtaa asunnottomien palveluihin (19 %). Näiden väliin jää epävarmempien asumisurien asunnottomuuspolkuja, joihin kuuluvat eivät kuitenkaan ole päätyneet asunnottomien palveluihin asumaan (41 %). Nuoret sijoittuivat pääasiassa vakaaseen asumiseen päätyviin sekä epävarman asumisuran asunnottomuuspolkuihin, asunnottomien palveluihin päätyviin klustereihin kuului vain pieni osa nuorista vastaajista.

Analyysissä erottui omistusasujien asunnottomuuspolku, joka kulki pääpiirteissään omistusasumisesta ystävien ja sukulaisten luokse ja takaisin omistusasumiseen. He olivat pääasiassa keskituloisia työllisiä, joilla asunnottomuus johtui pääasiassa asunnon nopeasta myymisestä ennen kuin oli tietoa uudesta asunnosta tai avioerosta.

Suurin klusteri, vakaan vuokra-asumisen klusteri koostui henkilöistä, joilla asunnottomuuspolku lähti pääasiassa vuokra-asumisesta ja päättyi VVA-jakson jälkeen sinne takaisin sukulaisten ja ystävien luona vietetyn jakson jälkeen. Ryhmä koostui pääasiassa alle 30-vuotiaista, joista valtaosa oli naisia. Suuri osa klusteriin kuuluvista oli muuttanut Helsinkiin muualta.

Hieman epävakamman asumisuran nousevan vuokra-asumisen klusterin asunnottomuuspolku johti epäitsenäisestä asumisesta nais- tai miesystävän, vanhempien tai ystävien ja sukulaisten luota vuokra-asumiseen. VVA-jakson aikana klusteriin kuuluville riitti majoitusta ystäviltä ja sukualaisilta. VVA-jakso päättyi pääasiassa vuokralle yksityisille markkinoille, osalla kuitenkin läheisten luokse muuttamiseen. Ryhmä koostui pääasiassa nuorista alle 30-vuotiaista, joista enemmistö oli miehiä.

Laskevan vuokra-asumisuran klusteri muodostui pääasiassa henkilöistä, jotka asuivat ennen VVA-jaksoa vuokralla, mutta joilla jakso päättyi alivuokralaiseksi tai ystävien ja sukulaisten luokse. Ryhmä käsitti suuren osan nuoria, mutta myös keski-ikäisiä vastaajia. Hieman yli puolet oli miehiä. Suurin osa oli pienituloisia ja matalasti koulutettuja ja osalla esiintyi myös erilaisia ongelmia elämäntilanteensa taustalla.

Kovia kokeneiden vuokra-asujien klusteri koostui pääasiassa vuokralla asuneista mutta jossain määrin myös ilman vuokrasopimusta nais- tai miesystävän tai vanhempien luona asuneista, joiden asunnottomuuspolku päättyi rankemman VVA-jakson jälkeen vuokra-asumiseen. VVA-jakson aikana yleisintä oli satunnaisten tuttujen luona majailu sekä julkisissa tiloissa, rapuissa, roskiksissa ym. yöpyminen. Klusteriin kuuluvat olivat pääosin 30–49-vuotiaita ja lievä enemmistö oli miehiä. Lähes puolella klusteriin kuuluvista VVA-jakso oli kestänyt yli vuoden.

Vuokra-asumisesta kadun kautta asunnottomien palveluihin -klusteri koostui henkilöistä, jotka päätyivät pääasiassa vuokra-asumisesta rankemman VVA-jakson jälkeen asunnottomien asumispalveluihin. Klusterin suurimman ikäryhmän muodostivat 30–39-vuotiaat. Ryhmään kuuluvista lähes kaikki olivat miehiä ja suomen- tai ruotsinkielisiä. Lähes puolella oli vain perusasteen koulutus. Yli puolet ryhmään kuuluvista sijoittui alle 500 euron tulotasoluokkaan. Yli puolella VVA-jakso oli kestänyt yli vuoden. Ennen jaksoa lähes kaikki olivat asuneet Helsingissä. Elämäntilanteeseen oli vaikuttanut mielenterveys- ja päihdeongelmat, talousvaikeudet, työttömyys, riitautuminen vanhempien kanssa ja parisuhteen päättyminen. Suurimman esteen uuden asunnon saamiselle olivat muodostaneet asuntojen hintataso, takuuvuokrat ja luottotietohäiriöt sekä se, ettei ollut etsinyt asuntoa aktiivisesti mm. elämäntavan tai päihteiden vuoksi.

Epävakalta asumisuralta asunnottomien palveluihin -klusteri koostui henkilöstä, joiden asunnottomuuspolku kulki vuokra-asumisesta tai ystäviltä sukulaisten ja ystävien luona majailun kautta asunnottomien palveluihin ja osa oli edelleen asunnoton. Klusteriin kuuluvat olivat pääosin 30–49-vuotiaita, hieman yli puolet oli miehiä. Kou-

lutus oli pääosin peruskoulun varassa. Yli puolella tulotaso sijoittui luokkaan 500–999 euroa kuukaudessa. Kaikki klusteriin kuuluvat olivat asuneet ennen VVA-jaksoa Helsingissä. Ryhmässä uuden asunnon löytämistä vaikeutti erityisesti luottotietojen menetys ja vuokratakuut. VVA-jakson päättymiseen oli vaikuttanut pääasiassa turvautuminen sosiaalipalveluihin: Yli puolella jakson päättymiseen oli vaikuttanut sosiaalitoimen asumisen tuen yksikön neuvonta ja ohjaus.

Pitkäaikaisasunnottomien klusteri koostui henkilöistä, joiden asunnottomuuspolku oli jo lähtökohtaisesti heikko: asunnottomien palveluista tai vankilasta jouduttiin ulos VVA-jakson ajaksi, jonka jälkeen asunnottomuus päättyi usein takaisin asunnottomien palveluihin. Lähes puolet klusteriin ryhmitellyistä vastaajista oli 50–59-vuotiaita, valtaosa oli miehiä. Koulutustaso ryhmässä keskittyi perusasteen ja keskiasteen suorittaneisiin. Vastaushetkellä 70 % klusteriin kuuluvista oli työttömänä. Hieman yli puolella tulot olivat alle 500 euroa kuukaudessa. Yhtä lukuun ottamatta klusteriin kuuluvat olivat suomen- tai ruotsinkielisiä. Yli puolella VVA-jakso oli kestänyt yli vuoden. Yli puolet ryhmään kuuluvista oli asunut ennen VVA-jaksoa Helsingissä. Asuminen edellisessä paikassa päättyi vapautumiseen vankilasta, muutama oli jo käytännössä asunnoton ennen kirjauksen tekemistä, ja muutama joutui hädätyksi. VVA-kirjauksen taustalla vaikuttivat talousvaikeudet, päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, työttömyys, parisuhteen päättyminen ja läheisen kuolema. Uuden asunnon saamista vaikeuttivat luottotietohäiriöt, vuokratakuut ja työttömyys sekä se, ettei lainkaan etsinyt asuntoa. Jakson päättymiseen oli vaikuttanut neuvonta asumisen tuen yksikössä, neuvonta aluesosiaalipalvelupisteessä, läheisten apu ja raitistuminen.

Tilastollisen logit-mallin mukaan todennäköisyyttä kuulua kolmeen heikoimpaan klusteriin, joissa oli jouduttu turvautumaan asunnottomien palveluihin, kasvatti alhaiset alle 1500 euron ja erityisesti alle 500 euron kuukausitulot ja puolestaan vähensi alle 30 vuoden ikä. Miessukupuoli lisäsi heikoimpien polkujen todennäköisyyttä, ja vaikutus oli tilastollisesti melkein merkitsevä osassa malleissa. Todennäköisyyttä kasvattivat opintojen keskeytyminen ja läheisen kuolema ja jossain määrin myös mielenterveysongelmat. Myös luottotietomerkinnät ja vuokravelat sekä se, ettei elämäntavan tms. syyn takia ollut lainkaan etsinyt asuntoa, vaikuttivat todennäköisyyttä lisäävästi. Niillä, jotka katsoivat VVA-kirjauksensa olevan jatkumoa lapsuudesta asti kasautuneille vaikeuksille, oli suurempi todennäköisyys kuulua heikoimpien asunnottomuuspolkujen klusteriin.

7.2

Johtopäätöksiä

Tuloksia tulkitessa on otettava huomioon se, että tutkimuksen kohdejoukkona olivat asuntokantaan siirtyneet VVA:na olleet helsinkiläiset, joiden voidaan olettaa olevan paremmassa asemassa kuin edelleen vailla vakinaista asuntoa olevien, jotka jäivät tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Samoin on huomioitava kyselyn keskeisimmän kysymyksen tulkinnanvaraisuus kirjauksen syytä määritettäessä sekä alhainen vastausprosentti.

7.2.1

VVA-statuksen ja asunnottomuuden vastaavuus

Yksi tutkimuksen tavoitteista oli tuottaa tietoa siitä, kuinka suuri osuus vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen tehneistä oli ollut tosiasiallisesti asunnoton. Kyselyn perusteella 76 % vastanneista oli tehnyt kirjauksen asunnottomuuden, vakinaisen asunnon puutteen tai asunnon saamisen vaikeuden vuoksi.

Väestötietojärjestelmässä oli 3 501 helsinkiläistä henkilöä, jotka olivat lokakuun 2012 ja lokakuun 2013 välisenä aikana kirjautuneet asuntokantaan oltuaan sitä ennen vailla vakinaista asuntoa. Jos kyselyn tulos yleistetään tähän joukkoon, saadaan arvio, että heistä 2 600 on ollut vailla vakinaista asuntoa asunnottomuuden tai vastaavan syyn vuoksi. Kaikkiaan vailla vakituista asuntoa olleita oli 6 799 henkeä lokakuussa 2013. Jos 76 %:n osuutta sovelletaan tähän ryhmään, tulokseksi tulee arvio, että Helsingissä noin 5 200 henkeä on vailla vakituista asuntoa asunnottomuuden tai vastaavan syyn vuoksi. Tähän pitää kuitenkin esittää varaus, koska tästä joukosta yli viidennes (1 265) on ollut VVA jatkuvasti vähintään viiden vuoden ajan, kun osuus asunnottomuussyistä kirjauksen tehneissä vastaajissa oli vajaa kymmenys. Heidän olinpaikastaan ja asumisolostaan ei ole käytettävissä mitään tietoa. On mahdollista, että pitkäaikaisasunnottomien lisäksi joukossa on muusta syystä kirjauksen tehneitä, esim. henkilöitä, jotka eivät ole asuneet Helsingissä vuosikausiin tai asuvat pysyvästi osoitteessa, johon eivät syystä tai toisesta kirjaudu virallisesti. Jos 76 % osuutta sovelletaan VVA-väestöön, joka on ollut kirjautuneena VVA:ksi alle viiden vuoden ajan lokakuussa 2013, saadaan asunnottomuuden tai vastaavan syyn vuoksi vailla vakituista asuntoa olevien määräksi 4 200. Näin ollen asunnottomuuden vuoksi vailla vakinaista asuntoa olleiden määrä asettuu johonkin 4 200 ja 5 200 välille.

Vertailun vuoksi ARAn esittämä luku Helsingin asunnottomien määrästä vuoden 2013 syksyllä oli 4 100. ARAn luku kuvaa pääasiassa sosiaalipalveluiden piirissä olevien henkilöiden määrää täydennettynä osuudella asunnottomiksi ilmoittautuneita kaupungin vuokra-asunnon hakijoita. Toisaalta kyselyn perusteella VVA-väestöön sisältyy paljon henkilöitä, jotka eivät käytä sosiaalitoimen asunnottomille suunnattuja palveluita, mutta olivat hakenneet asuntoa kaupungilta ja muilta yleishyödyllisiltä vuokranantajilta. Vaikka lukumäärät ovat lähellä toisiaan, kysymys on kuitenkin todennäköisesti osittain eri ryhmistä. Tutkimuksen perusteella ei voida kuitenkaan tehdä päätelmiä jatkuvasti vailla vakinaista asuntoa olevista, jolloin arvio tosiasiallisesti asunnottomina olleen VVA-väestön osuudesta on vain suuntaa antava.

7.2.2

Vakaaseen asumiseen päätyvät selviävät lyhyistä asunnottomuusjaksoista läheisten avulla

Vakaaseen asumiseen päättäneiden asunnottomuuspolkujen klustereihin kuuluvat ovat useammin naisia, työllisiä ja opiskelijoita, ja korkeammin koulutettuja. Asunnottomuus on usein asunnon vaihtoon liittyvää kitka-asunnottomuutta tai johtuu eroista, paikkakunnan vaihdosta tai vuokrasopimuksen päättymisestä itsestä riippumattomista syistä. Nuorilla myös liian suuret asumiskustannukset ja opiskelija-asunnosta luopuminen opintojen jälkeen ovat keskeisiä syitä asumisen päättymiseen. Omistusasumisesta tulevat ovat pääosin keski-ikäisiä, vuokra-asujat nuoria alle 30-vuotiata. Asunnottomuusjaksot ovat pääosin lyhyitä ja niihin liittyy vaikeus löytää ominaisuuksiltaan sopivaa ja sopivan hintaista asuntoa, mutta osalla myös talousvaikeuksia ja työttömyyttä. Majoittuminen jakson aikana hoituu pääasiassa ystävien ja sukulaisten luona. Ryhmän maahanmuuttajat kokevat jonkin verran etniseen taustaan perustuvaa syrjintää asunnon haussa.

Nuorilla alun alkaen vapaaehtoinen elämänvaiheeseen kuuluva asunnosta luopuminen, esim. ulkomaan opiskelijavaihdon ajaksi, saattaa johtaa tilanteeseen, jossa asuntoa ei palatessa löydykään. Vaikka suurin osa nuorista selviääkin asunnottomuusjaksoista asumalla vanhempien, sukulaisten ja ystävien luona ilman suurempia ongelmia väliaikaisesti, ei asunnottomuusjaksoja voida kuitenkaan pitää luonnollisena osana nuoruutta. Se aiheuttaa valtavaa stressiä ja inhimillistä hätää tavalliselekkin nuorelle, jolla asiat on kunnossa, toisille se voi aiheuttaa loppuelämän kannalta merkittäviä seurauksia, kuten opintojen keskeytymistä. Vuokrataso on nuorille

työssäkäyvillekin pääkaupunkiseudulla liian korkea, usein jopa ns. yleishyödyllisten vuokranantajien asunnoissa. Läheisten avulla ja suhteilla on suuri merkitys pääkaupunkiseudun asuntomarkkinoilla. Tällaiset resurssit voivat olla heikommalla esim. maahanmuuttajien lapsilla sekä nuorilla, jotka eivät muutenkaan voi turvautua vanhempien ja sukulaisten apuun.

7.2.3

Epävarmalla asumisuralla olevilla riski joutua uudelleen asunnottomiksi

Epävarman asumisuran asunnottomuuspolkujen klustereihin kuuluu niin nuoria alle 30-vuotiaita asumisuransa alussa olevia, kuin keski-ikäisiäkin, jotka ovat asunnottomuuden aikana joutuneet majoittumaan epämääräisissä olosuhteissa. Koulutustaso on ryhmissä matala ja työttömyys ja pienituloisuus yleistä. Asunnonsaantia vaikeuttavat talousvaikeudet, hintataso, luottotietomerkinnät ja vuokratakuut. Asunnottomuusjaksot ovat olleet verrattain pitkiä. Asuminen nais- tai miesystävän tai sukulaisten ja vanhempien luona ilman vuokrasopimusta sekä alivuokralaisuus on yleistä ryhmällä jossain vaiheessa asunnottomuuspolkua. Asumistilanne oli vastaushetkelläkin epävakaa suurella osalla. Erot ovat yleinen syy asunnottomuuden taustalla. Nuorilla lisäksi vuokrasopimusten päättymisen itsestä riippumattomista syistä ja itsenäistyminen lapsuuden kodista olivat usein asunnottomuuden taustalla. Asunnottomuuden uusiessa epävarman asumisuran ryhmään kuuluvat saattavat ovat riskissä joutua turvautumaan asunnottomien palveluihin, sillä ystävien ja sukulaisten resurssit voivat olla käytetty loppuun. Nuorilla yleinen strategia asunnon saamiseksi ja alhaisempien asumiskustannusten saavuttamiseksi on kimppa-asuminen ja joillain jopa kiirehditty avoliitto tilanteen ratkaisemiseksi. Erot ja kämppäkaverin muuttaminen pois yhteisestä asunnosta ovat kuitenkin myös merkittäviä riskitilanteita asunnottomuudelle.

7.2.4

Heikoimmassa asemassa olevat asunnottomat turvautuvat asunnottomien palveluihin

Heikoimpiin klustereihin, joissa valtaosa oli turvautunut asunnottomien palveluihin, kuului suurempi osuus miehiä ja iäkkäämpiä asunnottomia, kuin klustereihin, joissa oli pääasiassa majailtu ystävien ja sukulaisten luona ja päädytty normaalin asumisen piiriin turvautumatta asunnottomien palveluihin. Valtaosa näihin kuuluvista oli suomen- tai ruotsinkielisiä ja pääosin asunut Helsingissä pidempään. Aiemmissa asunnottomuutta käsittelevissä tutkimuksissa on todettu, että nuoret, maahanmuuttajat, ja jossain määrin myös naiset löytävät helpommin majapaikan ystävien ja sukulaisten luota. Tämän tutkimuksen tulokset antavat tukea tälle havainnolle. Heikoimmissa klustereissa painottuivat selvästi myös työttömyys, pienituloisuus ja erilaiset sosiaaliset ongelmat, kun taas talousvaikeudet ja asuntojen hintataso oli ongelma paremmin pärjänneiden klustereiden henkilöille. Kyselyssä tuli selvästi esiin myös vuokratakuiden ja luottotietohäiriöiden aiheuttamat vaikeudet asuntomarkkinoilla pärjäämisessä.

Nuorilla, joiden asunnottomuuspolku päättyi asunnottomien palveluihin, VVA-kirjaus oli usein jatkumoa aiemmille vaikeuksille, usein jo lapsuudesta tai nuoruudesta lähtien kasautuneille vaikeuksille. He eivät voi useinkaan tukeutua vanhempien tai sukulaisten apuun ja ystäväpiirin resurssit auttaa voivat olla rajalliset. Päinvastoin asunnottomuuden saattaa aiheuttaa mahdollisuus jatkaa asumista lapsuudenkodissa. Myös tilastollisissa analyysissä tuli esiin lapsuudesta alkaneiden ongelmien yhteys vakavaan asunnottomuuteen. Monen asunnottomuusjakso on päättynyt pääsyyn uudenlaisiin Asunto ensin -asumisyksiköihin, joissa asuminen on vuokrasopimus-

perusteista, mikä on kyselyn perusteella tuonut vakautta pitkäaikaisasunnottomien tilanteeseen. Osa on siirtynyt näistä eteenpäin tukiasuntoon ja osa normaaliin asuntokantaan. Mahdollisuuksia siirtyä normaaliasumisen piiriin olisi etsittävä erityisesti nuorille, jotka ovat siihen itse motivoituneita. Tämä on haasteellista nykytilanteessa, jossa kohtuuhintaisen vuokra-asunnon löytäminen on vaikeaa kenelle tahansa.

7.2.5

Asunnottomuuden kasvun taustalla asuntomarkkinoiden kireys

Helsingin seudun asunnottomuuden ja asumisen akuuttien ongelmien taustalla vaikuttaa asuntokannan pienuus ja kannan hidas kasvu suhteessa asumiskysynnän kasvuun. Helsingin koko väestö on kasvanut viime vuosina nopeasti, ja 2000-luvun puolivälin jälkeen 18–29-vuotiaiden määrä on kasvanut vielä koko väestöä nopeammin. Helsingin seudulla kysynnän voimakas kasvu ja siihen verrattuna pitkäaikaisesti liian pieni asuntotuotanto ovat johtaneet erityisesti viime vuosikymmenen puolivälistä alkaen asuntomarkkinoiden kiristymiseen, joka ilmenee asuntojen vuokrien ja hintojen nousuna kuluttajahintoja ja ansiotasoa nopeammin, väljyyskasvun pysähtymisenä, tyhjien asuntojen varannon supistumisena sekä asunnottomuuden ja epävarman asumisen lisääntymisenä. Tämä on heijastunut myös nuorten asunnottomuuteen.

Asuntomarkkinoiden kireys on heikentänyt monien pienituloisten yksinelävien ja perheiden asemaa asuntomarkkinoilla ja johtanut väliinpuutoamisuhanalaiseksi nopeasti kasvavan joukon kaupungin asukkaita, joissa nuorten osuus korostuu. Väliinpuotoajia on työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien lisäksi pienituloisissa työssäkäyvissä. Pääosa näistä työllisistä väliinpuotoajista työskentelee osa-aikaisissa ja lyhytaikaisissa työsuhteissa. Tämän lisäksi myös alimpien tulojen ammateissa ja työtehtävissä työskentelevillä tulotaso ei välttämättä mahdollista vapaiden markkinoiden asunnon saantia. Yksin asuvien asumiskustannukset nousevat väistämättä suhteellisen korkeiksi, koska pienten asuntojen neliövuokrat ovat korkeimmat, mutta asumiskustannuksia ei voi jakaa toisen tulonsaajan kanssa. Yksinasuvien on myös suhteellisesti vaikeampaa saada ARA-vuokra-asuntoa kannan painoutuessa kaksioihin ja sitä suurempiin asuntoihin: pääkaupunkiseudun tavallisesta ARA-kannasta 15 % on yksiöitä kun yhden hengen asuntokuntien osuus pääkaupunkiseudulla on 44 % ja Helsingissä 49 %. Myöskään uustuotanto ei huomio tarpeeksi asuntokuntakoon pienenemistä ja pieniin asuntoihin kohdistuvaa kysyntää, vaikka ARA-asunnon hakijoista noin 60 % on yhden hengen talouksia.¹

Tämä tutkimus osoittaa, että mm. parisuhteen päättymisen tai vuokra-asunnosta irtisanomisen seurauksena käynnistyvä uuden asunnon etsintä on vaikeaa asuntomarkkinatilanteesta johtuen ja johtaa monet työssäkäyvätkin tilapäisesti asunnottomaksi. Erityinen väliinpuotoajaryhmä koostuu asuntomarkkinoille tulevista vanhempien kotoa irtautuvista nuorista, joita muuttaa Helsinkiin myös muualta Helsingin seudulta ja muualta maasta. Maahanmuuttajat muodostavat heterogeenisen ryhmän, jossa työllistymisessä, tulotasossa ja asuntomarkkinoille sijoittumisessa on erittäin suuria eroja. Osa kokee etniseen taustaan perustuvaa syrjintää asunnonhaussa jopa siinä määrin, että ainoa vaihtoehto asunnon saamiselle on kaupungin vuokra-asunto.

Realistisen tonttivarannon pienuus pääkaupunkiseudulla – erityisesti kerrostalotuotantoa varten – rajoittaa asuntotuotannon kokonaismäärää yleensä ja ARA-tuotantoa erityisesti. Realistisella tonttivarannolla tarkoitetaan tässä kaavoitettuja, tyhjiä tai lähes tyhjiä, rakennuskelpoisia tontteja. Kerrostalotonttien todellinen varanto vastaa pääkaupunkiseudulla vain noin 3 vuoden rakentamistarvetta. Kuitenkaan asuntotuotannon lisäys – siinä tapauksessa, että olisi realistista lisätä nopeasti asuntotuotantoa – ei yksin ratkaisisi ongelmaa, koska kasvavalla suurkaupunkialueen asuntojen

¹ ks. Laakso & Kostianen 2013

markkinahinnalla on taipumus nousta korkeaksi. Tämä johtaa väliinputoajaryhmien kasvuun ja asunnottomuusjaksojen yleistymiseen asuntomarkkinoiden kiristyessä ja vuokrien noustessa.

7.3.

Toimenpiteitä ja suosituksia

7.3.1

Asuntotuotanto on kokonaisuutena saatava vastaamaan väestönkasvua

Riittävä asuntokanta suhteessa väestön määrään on edellytys sille, että keskituloiset, työssäkäyvät helsinkiläiset ja tänne muuttavat löytävät asunnon kohtuullisessa ajassa elämäntilanteiden muuttuessa esim. eron, paikkakunnan vaihdon tai asunnon irtisanomisen takia, eivätkä joudu kokemaan kitka-asunnottomuutta. Asuntomarkkinoiden kireyden ja sen aiheuttamien lieveilmiöiden helpottamiseksi Helsingin seudun asuntotuotanto tulisi nostaa ensi vaiheessa nykyisen MAL-aiesopimuksen mukaiselle 12 000–13 000 asunnon vuosituotannon tasolle ja muutaman vuoden kuluessa vielä korkeammalle tasolle, 15 000 asuntoon. Päätöksentekijöiden pitäisi tiedostaa, että riittävän suuri asuntotuotannon kokonaismäärä on välttämätön edellytys asuntomarkkinoiden toimivuudelle ja kaikkien asunnottomuusryhmien asumistilanteen helpottamiselle.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi hyvin saavutettavissa paikoissa sijaitsevien kerrostaloalueiden ja tiiviiden kaupunkimaisten pientaloalueiden kaavoitusta tulisi lisätä pitkäjänteisesti. Aidosti rakennettavissa olevan kaavoitetun asuntotonttimaan varanto pääkaupunkiseudulla tulisi nostaa vähintään viiden vuoden tuotantotarpeen tasolle, kuten valtion ja Helsingin seudun kuntien välisessä neuvottelutuloksessa (elokuu 2014) on sovittu. Tämä edellyttää Helsingin seudun yhteistä maankäytön suunnittelua, johon sisältyy yhteinen asuntostrategia, merkittävien rakentamisalueiden kaavoituksen ja toteutuksen seudullinen ohjaus sekä maankäytön suunnittelun ja liikennesuunnittelun toteuttaminen kokonaisuutena. Nykyisiä keskuksia ja taajamia, joissa on pääosin valmis perusrakenne ja liikenneyhteydet sekä palveluverkosto, tulisi tiivistää täydennysrakentamisella. Vajaakäytössä olevia ja tyhjäksi jääneitä toimistorakennuksia voisi muuntaa edullisiksi pienasunnoiksi edellyttäen, että niiden kunto ja sijainti mahdollistavat asumiskäytön. Tulisi myös selvittää mahdollisuutta muuntaa muissa kuin asuinrakennuksissa sijaitsevia tiloja asumiskäyttöön, jos tilat soveltuvat asumiseen, vaikka rakennuksessa olisi muutakin toimintaa ja sallia kirjautuminen sinne vakituiseksi asukkaaksi.

7.3.2

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon riittävä taso taattava

Asumisen korkea hinta ja kohtuuhintaisten asuntojen puute on Helsingissä ongelma kaikille asunnottomuusryhmille. Väliinputoajia varten tarvitaan monipuolisia yhteiskunnan tukemia asumisvaihtoehtoja, jotka tarjoavat kohtuuhintaisia asuntoja myös pienituloisille työssäkäyville sekä asunto- ja työmarkkinoille tuleville. ARA-tuotanto tulisi saada vastaamaan vähintäänkin sille asetettua tavoitetta koko Helsingin seudulla. Myös rajoituksista vapautuva ARA-kanta tulee huomioida tuotantotavoitteita asetettaessa, sillä lähivuosina vuosittain vapautuvien asuntojen määrä ylittää vuosittaisen tuotannon. ARA-tuotanto on jäänyt Helsingin seudulla kuntien ja muutamien muiden toimijoiden vastuulle, kun perinteiset yleishyödylliset rakennuttajat ovat käytännössä siirtyneet vapaarahoitteisten asuntojen rakennuttajiksi.

ARA-rahoituksen ehdot tulisi muuttaa siten, että ne kannustavat kuntia ja muita jäljellä olevia tuottajia rakentamaan ARA-tuotantoa.

ARA-tuotanto tulisi sijoittaa hyvin saavutettaviin joukkoliikennekäytäviin ja palveluiden lähelle. Pienten asuntojen rakentamista tulisi lisätä alueellisesti monipuolisesti vastaamaan yhden ja kahden hengen asuntokuntien suureen kysyntään. Vuokra-asuntoja ja pientasuntoja tulisi rakentaa myös hyvien joukkoliikenneyhteyksien alueella sijaitseviin kehyskuntien taajamiin. Opiskelija- ja nuorisoasuntojen tuotantomäärät tulisi myös nostaa vastaamaan nuorten määrän kasvua seudulla. Asuntokuntien pienentymiseen voidaan vastata myös mahdollistamalla erilaisia yhteis- ja kimppa-asumisen vaihtoehtoja niistä kiinnostuneille nykyisessä ARA-kannassa, jossa isompia asuntoja on enemmän tarjolla kuin pieniä.

7.3.3

Kohtuuhintaisia asumisen ratkaisuja yksityisillä markkinoilla

Kyselyn perusteella yksityiset vuokramarkkinat ovat keskeinen sijoittumismuoto vailla vakinaista asuntoa olleille, mutta hintataso, vuokratakuut ja luottotietohäiriöt ovat esteinä asunnon saamiselle. Väliinputoajia varten tarvitaan Helsingin seudun oloihin ja vuokratasoon sovitettua suoraa asumistukea. Yksi ratkaisu voisi lisäksi olla vuokratakauksen liittäminen osaksi asumistukijärjestelmää. Tämä voisi olla mahdollista ainakin joidenkin erityisryhmien, esim. nuorten, osalta. Tulisi selvittää myös sitä, miten luottotietohäiriöisille voidaan taata asuminen myös yksityisillä vuokramarkkinoilla ja ovatko nykyiset merkintöjen poistumisajat kohtuullisia asumisen järjestämisen näkökulmasta.

Asumisen kannalta voisi olla kohtuullista, että ainakin asumisesta aiheutunut maksuhäiriömerkintä poistuisi, kun velka on maksettu. Yleinen vuokratakausjärjestelmä voisi helpottaa myös luottotietohäiriöisten asemaa.

7.3.4

Osa asunnottomista tarvitsee yhteiskunnan järjestämää tuettua asumista

Tutkimus vahvistaa käsitystä sellaisen asunnottomuuden, joka tarvitsee päätyäkseen yhteiskunnan tukitoimia, kytkeytymisestä opiskelusta ja työmarkkinoilta syrjäytymiseen sekä sosiaalisiin ongelmiin, kuten päihteiden käyttöön ja mielenterveyden ongelmiin. Vaikka suuri osa asunnottomista selviää asunnottomuusjaksoista ystävien ja sukulaisten avulla, tarvitaan vaikeimmassa asemassa oleville erilaisia tuetun asumisen ratkaisuja, joissa on mahdollista saada tukea laajemmin eri elämänalueiden ongelmiin.

Uudet Asunto ensin -yksiköt ovat mahdollistaneet pitkäaikaisasunnottomien asumisen ja tuoneet vakautta monen elämään. Erilaisia tuetun asumisen malleja asunnottomien asuttamiseksi hajautetusti normaaliin ARA-kantaan ja myös yksityisille markkinoille on kehitetty mm. Tampereella ja Helsingin asumisneuvonnassa. Nämä tulisi ottaa laajemmin käyttöön turvaamaan vuokranantajan vuokraushalukkuus ja mahdollistamaan uusia asumisratkaisuja vaikeammin asutettaville asunnottomille.

7.3.5

Kireiden asuntomarkkinoiden tilanteessa asunnottomuuden ennaltaehkäisy keskeistä

Uuden asunnon löytäminen on ongelma kaikille asunnottomuusryhmille kireiden asuntomarkkinoiden tilanteessa. Koska nopeaa ratkaisua tähän ei ole näköpiirissä,

tarvitaan myös panostuksia asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn. Asunnottomuus on syrjäytymisen äärimmäinen muoto ja pitkittyessään usein kytköksissä sosiaalisiin, taloudellisiin ja mielenterveyden ongelmiin.

Asumisen näkökulma tulisi olla läpäisevänä mukana kaikissa toimenpiteissä, joilla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä, etenkin Helsingin seudulla. Keskeinen esimerkki on mm. nuorten yhteiskuntatakuu. Asunnottomien palveluihin turvautuvilla ongelmat ovat muita asunnottomia useammin kertyneet pidemmältä ajalta, monesti jo lapsuuden ajalta. Koska ongelmat alkavat usein jo lapsuuden perheessä, on huomiota kiinnitettävä myös lasten ja lapsiperheiden syrjäytymisen ehkäisyyn. Myös kyselyvastaajien joukossa on lapsiperheitä. Kyselystä välittyi myös nuorten palveluiden merkitys asunnottomuuden katkaisemisessa; oikea-aikainen apu koulun opinto-ohjaajalta tai kuraattorilta tai nuorisotyöntekijältä saattaa muuttaa nuoren elämänsuunnan. Heikossa taloustilanteessa tehdyt julkisen sektorin leikkaukset, jotka kohdistuvat lasten ja nuorten palveluihin ja mielenterveystyöhön, saattavat näkyä myöhempänä syrjäytymisenä ja kasvavana asunnottomuutena tulevaisuudessa. Myös taloudenhallintaan liittyvää neuvontaa tulisi lisätä ja antaa kouluissa ja korostaa maksuhäiriömerkinnän merkitystä nuorille.

Tarvitaan myös panostuksia suoraan asunnottomuutta ennaltaehkäisevään työhön. Asumisneuvonnan on aikaisemmissa tutkimuksissa todettu vähentävän häättöjä tehokkaasti Helsingin kaupungin kiinteistöyhtiöissä. Osa asumisneuvojista toimii nykyään sosiaaliasemilla ja on kaikkien kaupunkilaisten käytettävissä, mutta tieto palvelusta ei välttämättä tavoita kaikkia vapaarahoitteisessa asuntokannassa asuvia. Asumisneuvontaa tulisi laajentaa kattamaan mahdollisimman laajasti myös vapaarahoitteinen vuokra-asuminen, jonka rooli on keskeinen lyhytaikaisen asunnottomuuden lähtö- ja tulosektorina.

KIRJALLISUUS

- Andersson, Isobel & Tulloch, Derick (2000) Pathways through homelessness: A review of the research evidence. *Precis. A summary series of recent research commissioned by Scottish Homes for the Homeless Task Force*. No. 121. Scottish Homes, Edinburgh.
- Anderson, Isobel & Christian, Julie (2003) Causes of Homelessness in the UK: A dynamic analysis. *Journal of Community and Applied Social Psychology* 13(2),105–118.
- ARA (2014) Asunnottomat 2013. Selvitys 2/2014.
- ARA (2013) Asunnottomat 2012. Selvitys 1/2013.
- ARA (2012) Asunnottomat 2011. Selvitys 1/2012.
- ARA (2012) Asunnottomat 2011. Selvitys 1/2012.
- ARA (2011) Asunnottomat 2010. Selvitys 4/2011.
- ARA (2010) Asunnottomat 2009. Selvitys 5/2010.
- Busch-Geertsema, Volker (2010) Suomi 2010. Suomen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma. Arviointiraportti. European Commission DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities.
- Busch-Geertsema, Volker & Edgar, William & O'Sullivan, Eoin & Pleace, Nicholas (2010) Homelessness & Homeless Policies in Europe: Lessons from Research. A Report prepared for the European Consensus Conference on Homelessness 9–10 December 2010. FEANTSA, Brussels.
- Christensen, Ivan & Koch-Nielsen, Inger (2005) Danish Research on homelessness with a focus on hidden homelessness. Paper presented at CUHP Workshop no. 5, April 2005.
- Clapham, David (2003) Pathways approaches to homelessness research. *Journal of community and applied social psychology* 13:119–127.
- Culhane, Dennis P. & Metraux, Stephen (2008) Rearranging the deck chairs or reallocating the lifeboats? Homelessness assistance and its alternatives. *Journal of American Planning Association* 74 (1): 111–121.
- Erkkilä, Elisabet & Stenius-Ayoade, Agnes (2009) Asunnottomat vastaanottoyksiköissä. Asunnottomien vastaanottoyksiköiden asiakkaiden sosiaalinen tilanne ja terveydentila pääkaupunkiseudulla. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Työpapereita 2009:2.
- Edgar, Bill (2009) European review of statistics on homelessness. FEANTSA, Brussels.
- ETHOS – European Typology of Homelessness and housing exclusion. Feantsa. <<http://www.feantsa.org/code/en/pg.asp?Page=484>>
- Fitzpatrick, Suzanne (2005) Explaining homelessness: A Critical realist perspective. *Housing, Theory and Society* 22(1): 1–17.
- Josefson, Anna-Maija (2007) Nuoret toisten nurkissa. Teoksessa Asunnottomuuskirja. Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. SOCCan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 13, 2007. s. 79–100.
- Katisko, Marja (2013) Maahanmuuttajien asunnottomuus metropolialueella. Teoksessa Hyväri & Kainulainen (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, A tutkimuksia 39, 111–130.
- Kostiainen, Eeva & Laakso, Seppo (2012) Vailla vakinaista asuntoa – liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. ARA.
- Kuhn, Randall & Culhane, Dennis P. (1998) Applying cluster analysis to test a typology of homelessness by pattern of shelter utilization: Results from the analysis of administrative data. *American Journal of Community Psychology* 26 (2): 207–232.
- Laakso, Seppo & Kostiainen, Eeva (2013) Tavallisen pienituloisen ihmisen kohtuuhintainen asuminen pääkaupunkiseudulla. Y-Säätiö.
- Lehtonen, Leena & Seppälä, Ullamaija (2013) Kodittomuutta ja rakenteellista välinpitämättömyyttä – lapsiperheiden epävarma asuminen suomessa. Teoksessa Hyväri & Kainulainen (toim.) Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, A tutkimuksia 39, 73–110.
- Myrskylä, Pekka (2012) Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Elinkeinoelämän valtuuskunta. EVA Analyysi no 19.
- O'Sullivan, Eoin (2008) Pathways through Homelessness: Theoretical and Policy Implications. Teoksessa: J. Doherty and B. Edgar (toim.) 'In My Caravan, I Feel Like Superman': Essays in Honour of Henk Meert, 1963–2006. FEANTSA and Centre for Housing Research, University of St Andrews, Brussels. s. 71–100.

Kysely vailla vakinaista asuntoa oleviksi kirjautuneille helsinkiläisille

Arvoisa helsinkiläinen,

tekeillä on tutkimus helsinkiläisten poluista asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Tutkimuksen tarkoituksena on saada **tarkempi kuva helsinkiläisten asunnottomuuteen johtaneista elämäntilanteista ja siitä pois pääsyyn vaikuttaneista tekijöistä.**

Tutkimuksen kohdejoukkona ovat 18 vuotta täyttäneet helsinkiläiset, jotka ovat siirtyneet vakinaiseen asuinsoitteeseen vailla vakinaista asuntoa -kirjauksesta 14.10.2012–13.10.2013 välisenä aikana. Väestötietojärjestelmästä saatujen tietojen mukaan kuulut kohderyhmään ja olet yksi tutkimukseen valikoituneesta 1750 henkilöstä. **Pyydämme sinua ystävällisesti vastaamaan kyselyyn.** Vastauksesi on tutkimuksen kannalta erittäin tärkeä, myös siinä tapauksessa että vailla vakinaista asuntoa -kirjaus olisi johtunut muusta syystä kuin asunnottomuudesta. Vastaaminen vie noin 15-30 minuuttia. Kyselyyn voivat vastata vain otokseen valikoituneet henkilöt, jotka ovat saaneet kyselyn omalla nimellään postissa.

Saadut vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti eikä aineistoa tai yksittäisen henkilön tietoja luovuteta viranomaisille tai muille ulkopuolisille. Yksittäisen henkilön vastauksia ei voi erottaa tuloksista.

Kaikki kyselyyn vastanneet saavat palkkioksi viiden euron arvoisen lahjakortin (McDonalds, Makuuni tai Picnic). Palkkion postittamista varten vastaajia pyydetään valitsemaan haluttu lahjakortti sekä ilmoittamaan postiosoite, johon lahjakortti halutaan lähetettävän. Vastaaminen on mahdollista myös ilman yhteystietojen jättämistä.

Tutkimuksen toteuttaa Kaupunkitutkimus TA Oy. Tutkimusta rahoittavat Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus ARA, Kuntaliitto, Helsingin kaupunki sekä Ympäristöministeriö. Aineistoa käytetään myös Helsingin yliopiston sosiologian oppiaineeseen tekeillä olevaan väitöstutkimukseen.

Pyydämme sinua **täyttämään kyselylomakkeen ja postittamaan sen 26.2.2014 mennessä** oheisessa valmiiksi maksetussa kuoressa (mikäli sait usean erikielisen lomakkeen, täytä ja palauta vain yksi)

TAI

voit vastata halutessasi internetissä suomeksi osoitteessa www.webropolsurveys.com/VVA.net tai **englanniksi** osoitteessa www.webropolsurveys.com/VVA_EN.net

Henkilökohtainen salasanasi on: VVA130

Lisätiedot

Seppo Laakso, puh. 09 561 2493, seppo.laakso@kaupunkitutkimusta.fi

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen,

Seppo Laakso
Toimitusjohtaja, tutkija, VTT

Eeva Kostainen
Tutkija, YTM

LOMAKKEEN TÄYTTÖOHJE

Lomake täytetään useimpien kysymysten kohdalla **ympyröimällä vaihtoehdon numero**, joka parhaiten vastaa mielipidettäsi tai tilannettasi. Joissakin kysymyksissä on mahdollista valita useampi vaihtoehto. Jos kysymykseen sisältyy useimpia osia, eri osiot on merkitty kirjaimin (a, b, c). Vastaa tällöin jokaiseen osioon erikseen.

Jos kysymyksissä ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja, kirjoita vastaus lomakkeelle sille varattuun tilaan. Tällainen kysymys voi liittyä vuosilukuun tai tilanteen kuvaukseen.

Jos jonkin vastausvaihtoehdon jälkeen on merkitty nuoli ⇒, siirry sen osoittamaan kysymykseen ohittaen väliin jäävät kysymykset.

Tarkasta lopuksi, että **olet vastannut kaikkiin sinua koskeviin kysymyksiin**.

Väestötietojärjestelmän mukaan olet ollut kirjautuneena vailla vakinaista asuntoa oleskelevana (VVA) ja sen jälkeen muuttanut vakinaiseen asuinsoitteeseen ajanjaksolla 14.10.2012–13.10.2013. Kysymykset koskevat tätä viimeistä vailla vakinaista asuntoa vietettyä jaksoa, ellei toisin mainita.

1. Kuinka pitkään olit yhtäjaksoisesti kirjautuneena vailla vakinaista asuntoa olevana? (Ympyröi yksi vaihtoehto)
  - 1 Alle kuukauden
  - 2 1-3 kuukautta
  - 3 3-6 kuukautta
  - 4 6-12 kuukautta
  - 5 yli vuoden
  - 6 En osaa sanoa
  - 7 En ole ollut kirjautuneena vailla vakinaista asuntoa olevana ⇒ **Siirry kysymykseen 25**

2. Missä asuit ennen kirjautumista vailla vakinaista asuntoa olevaksi? (Ympyröi yksi vaihtoehto)
  - 1 Helsingissä
  - 2 Espoossa, Vantaalla tai Kauniaisissa
  - 3 Muussa kunnassa
  - 4 Ulkomailla

3. Asuitko ennen VVA-jaksoa... ? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

omistaja-asukkaana

  - 1 omistusasunnossa
  - 2 osa-omistusasunnossa
  - 3 asumisoikeusasunnossa

(Jatkuu seuraavalla sivulla)

vuokralaisena vuokrasopimuksella

  - 4 kaupungin vuokra-asunnossa
  - 5 VVO:n, SATO:n, Y-Säätiön tai vastaavan tahon vuokra-asunnossa
  - 6 opiskelija-asunnossa
  - 7 yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa
  - 8 työsuhdeasunnossa

- 9 alivuokralaisena
- 10 asunnottomien asumisyksikössä
- 11 oleskeluluvan perusteella kunnan järjestämässä asunnossa

ilman vuokrasopimusta

- 12 nais- tai miesystävän luona
- 13 vanhempien luona
- 14 aikuisen lapsen luona
- 15 ystävien/sukulaisten luona

vai muussa asumismuodossa?

- 16 asunnottomien asuntopaikoissa
- 17 sosiaalitoimen tuki-/pienasunnossa (tukikoti, solutukiasunto, pienasunto)
- 18 lastensuojelun sijaishuollon perhe- tai laitoshoidossa
- 19 turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa
- 20 hoitolaitoksessa, sairaalassa, palvelutalossa
- 21 vankilassa
- 22 muualla, missä? _____

4. Johtiko vailla vakinaista asuntoa -kirjaukseen ...? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

- 1 asunnottomuus, vakituisen asunnon puute, vaikeus löytää asuntoa ⇒ **Siirry kysymykseen 11**
- 2 muu syy ⇒ **Jatka kysymykseen 5** (vastaa kysymyksiin 5–10 ja 25–36)

KYSYMYKSET 5-10 KOSKEVAT VAIN NIITÄ, JOILLA VAILLA VAKINAISTA ASUNTOA – KIRJAUKSEEN JOHTI MUU SYY.

5. Mikä tilanne johti vailla vakinaista asuntoa -kirjaukseen? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

- 1 Asuin tai matkustelin ulkomailla, mutta halusin pysyä kirjoilla Helsingissä
- 2 Asuin tai matkustelin muualla Suomessa, mutta halusin pysyä kirjoilla Helsingissä
- 3 Halusin edetä kaupungin asuntojonossa
- 4 Muutin asuntoon, jonne kirjautuminen olisi sotkenut muiden asukkaiden tukikuviot
- 5 VVA-kirjaukseni mahdollisti paremmat sosiaalityöt puolisoilleni/perheelleni
- 6 Halusin salata asuinpaikkani
- 7 Luovuin vapaaehtoisesti vakituisesta asunnostani (esim. säästäminen, remontti)
- 8 Muutin asumaan rakennukseen, jonne maistraatti ei hyväksy kirjautumista
- 9 Muu tilanne, mikä? _____

6. Kuvaile vapaasti vailla vakinaista asuntoa -kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi

---

---

7. Missä asuit VVA-jakson aikana? (Ympyröi sopivat vaihtoehdot)

- 1 Jatkoisin asumista samassa asunnossa kuin ennen VVA-kirjausta
- 2 Muutin uuteen asuntoon, mutten tehnyt muuttoilmoitusta asuntoon
- 3 Asuin ulkomailla
- 4 Asuin toisessa kunnassa
- 5 Matkustelin tai vietin liikkuvaa elämää ilman pysyvää asuinpaikkaa
- 6 Asuin mies- tai naisystävän/puolison luona
- 7 Asuin ystävien tai sukulaisten luona
- 8 Asuin muuhun kuin asumiseen kaavoitetulla alueella (vapaa-ajan asunto, toimisto tms.)
- 9 Muualla, missä? _____

8. Kuvaile vapaasti vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen aikaista asumis- ja elämäntilannettasi

---

---

9. Miten VVA-kirjaus päättyi? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

- 1 Muutin uuteen asuntoon, jonne siirsin kirjani
- 2 Kirjaudu virallisesti asuntoon, jossa asuin VVA-jakson aikana
- 3 Palasin Helsinkiin muualla oleskellun jakson jälkeen
- 4 Muu tilanne, mikä? _____

10. Kuvaile vapaasti VVA-kirjauksen päättymiseen johtaneita olosuhteita

---

⇒ Siirry kohtaan Vastaajan taustatiedot ja kysymykseen 25

KYSYMYKSET 11-24 KOSKEVAT VAIN NIITÄ, JOILLA VAILLA VAKINAISTA ASUNTOA (VVA) -KIRJAUS JOHTUI ASUNNOTTOMUUDESTA, VAKINAISEN ASUNNON PUUTTEESTA TAI VAIKEUDESTA LÖYTÄÄ ASUNTOA.

11. Mikä oli pääasiallinen syy asumisen päättymiseen paikassa, jossa asuit ennen vailla vakinaista asuntoa -kirjausta? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

- 1 Vuokrasopimuksen päättyminen itsestä riippumattomista syistä
- 2 Oli luovuttava opiskelija-asunnosta opintojen päättyttyä
- 3 Omistusasunnon myyminen
- 4 Häätö tai häätöuhka vuokrarästien takia
- 5 Häätö tai häätöuhka häiriöiden takia
- 6 Asunnon sopimattomuus (koko, sijainti, kunto, varustelu)
- 7 Liian suuret asumiskustannukset
- 8 Muutto paikkakunnalta työn, opiskelun tai ihmissuhteiden takia
- 9 Itsenäistyminen lapsuudenkodista
- 10 Itsenäistyminen lastensuojelun sijaishuollosta
- 11 Puolison/vanhempien kuolema
- 12 Avio-/avoero
- 13 Vapautuminen vankilasta
- 14 Kotiutuminen sairaalasta, hoitolaitoksesta tms.
- 15 Muu, mikä? _____
- 16 Olin jo käytännössä asunnoton ennen kirjauksen tekoa

12. Vaikuttiko vailla vakinaista asuntoa -kirjaukseen johtaneen elämäntilanteen taustalla lisäksi jokin seuraavista? (Ympyröi sopivat vaihtoehdot)

- 1 Talousvaikeudet
- 2 Velkaantuminen
- 3 Konkurssi
- 4 Päihteiden käyttö
- 5 Masennus, mielenterveysongelmat
- 6 Muu sairaus tai vakava onnettomuus
- 7 Työttömyys
- 8 Eläkkeelle siirtyminen
- 9 Opintojen/koulun keskeytyminen
- 10 Riitautuminen vanhempien kanssa
- 11 Parisuhteen päättyminen
- 12 Aikuisten lasten itsenäistyminen
- 13 Läheisen kuolema
- 14 Tukiverkkojen puute
- 15 Perheväkivalta
- 16 Muu, mikä? _____

13. Vaikuttiko jokin seuraavista siihen, että uutta asuntoa ei järjestynyt? (Ympyröi sopivat vaihtoehdot)

- 1 Sopivan hintaista asuntoa ei löytynyt
- 2 Tarpeisiin sopivaa (koko, sijainti, varustetaso) asuntoa ei löytynyt
- 3 Omat vaatimukset asunnon sijainnille ja laadulle olivat tiukat
- 4 Ei ollut varaa vuokratakuuseen
- 5 Häiriömerkintä luottotiedoissa
- 6 Vuokravelka
- 7 Aiempi häätö
- 8 Syrjintä työttömyyden vuoksi
- 9 Syrjintä etnisen taustan vuoksi
- 10 En etsinyt uutta asuntoa (elämäntapa, päihteet, sairaus yms.)

11 Muu, mikä _____

14. Oliko vailla vakinaista asuntoa -kirjaus näkemyksesi mukaan...? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

- 1 seurausta äkillisestä kriisistä tai ennakoimattomista vaikeuksista
- 2 jatkumoa aikuisiällä kasautuneille vaikeuksille
- 3 jatkumoa lapsuudenkodista itsenäistymisestä alkaneille vaikeuksille
- 4 jatkumoa lapsuudesta tai nuoruudesta lähtien kasautuneille vaikeuksille
- 5 En osaa sanoa

15. Kuvaile vapaasti VVA-kirjaukseen johtanutta elämäntilannettasi ja siihen vaikuttaneita tekijöitä

---

16. Missä majoituit VVA-jakson aikana? (Ympyröi sopivat vaihtoehdot)

- 1 Mies- tai naisystävän luona
- 2 Ex-puolison luona
- 3 Vanhempien luona
- 4 Aikuisen lapseni luona
- 5 Ystävän tai sukulaisen luona
- 6 Kiersin eri ystävien tai sukulaisten luona
- 7 Satunnaisten tuttujen luona
- 8 Asunnottomien palvelukeskuksessa, asuntolassa yms. tilapäismajoituksessa
- 9 Ensi- tai turvakodissa
- 10 Sosiaalitoimen järjestämässä hätämajoitusasunnossa esim. Forenom
- 11 Leirintäalueella teltassa, mökissä, asuntovaunussa
- 12 Autossa
- 13 Metsässä teltassa, koijassa
- 14 Hylätyssä tai vallatussa rakennuksessa
- 15 Julkisissa tiloissa, kadulla, rappukäytävissä, roskiksissa ym.
- 16 Muualla, missä? _____

17. a) Koskiko VVA-jakso lisäksesi muita perheen- tai kotitalouden jäseniä?

- 1 Ei ⇒ Siirry kysymykseen 18
- 2 Kyllä

b) Jakso koski lisäksi ____ aikuista ja ____ alle 18-vuotiasta lasta.

c) Asuimme VVA-jakson aikana

- 1 yhdessä
- 2 erillään

18. Kuvaile vapaasti vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen aikaista elämäntilannettasi ja asumistasi

---

---

19. Miten VVA-jakso päättyi ja kirjauduit vakinaiseen asuinsoitteeseen? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

- 1 Sain kaupungin vuokra-asunnon
- 2 Sain muun yleishyödyllisen tahon (VVO, SATO, Y-Säätiö ym.) vuokra-asunnon
- 3 Sain opiskelija-asunnon
- 4 Sain vuokra-asunnon yksityisiltä markkinoilta
- 5 Pääsin vuokralaiseksi tuttavän tai sukulaisen omistamaan asuntoon
- 6 Sain työsuhdeasunnon
- 7 Ostin tai perin omistusasunnon
- 8 Muutin nais- tai miesystävän tai puolison luokse
- 9 Muutin vanhempieni luokse
- 10 Muutin aikuisen lapseni luokse
- 11 Muutin ystävän tai sukulaisen luokse
- 12 Sosiaalitoimi järjesti asunnon asunnottomille tarkoitetusta asumisyksiköstä
- 13 Sosiaalitoimi järjesti tuki-/pienasunnon (tukikoti/solutukiasunto/pienasunto)
- 14 Järjestö, kirkko ym. kolmannen sektorin toimija järjesti asunnon
- 15 Kirjauduin pysyvään osoitteeseen, mutta todellisuudessa olen asunnoton
- 16 Muu, mikä? _____

20. Vaikuttiko vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen päättymiseen jokin seuraavista? (Ympyröi sopivat vaihtoehdot)

- 1 Neuvonta ja ohjaus asumisen tuen yksiköissä (Asumisen tuki, Hietaniemenkadun palvelukeskus ym.)
- 2 Neuvonta ja ohjaus aluesosiaalipalvelupisteessä
- 3 Toimeentulotuki vuokratästeihin, vuokratakuuseen, asumismenoihin ym.
- 4 Kirkon, järjestöjen ym. kolmannen sektorin apu
- 5 Läheisten apu
- 6 Velkaneuvonta ja muut velkoihin liittyvät järjestelyt (esim. sosiaalinen luototus)
- 7 Asumisneuvonta
- 8 Hoitoon pääsy

(Jatkuu seuraavalla sivulla)

- 9 Raitistuminen
- 10 Parisuhteen solmiminen
- 11 Lapsen syntyminen
- 12 Työllistyminen
- 13 Opintojen aloittaminen
- 14 Muu, mikä? _____

21. Kuvaile vapaasti VVA-jakson päättymiseen vaikuttaneita asioita ja senaikaista elämäntilannettasi.

---

22. Oletko ollut elämäsi aikana asunnoton?

- 1 En ole ollut asunnoton ⇒ **Siirry kysymykseen 24**
- 2 Kerran lyhyen aikaa (alle 3 kk)
- 3 Useita lyhytkestoisia jaksoja
- 4 Kerran pidemmän aikaa (yli 3 kk)
- 5 Useita pidempikestoisia jaksoja

23. Minä vuonna olit ensimmäisen kerran asunnoton? (Kirjoita vastaus viivalle)

---

24. Mikä vaihtoehto kuvaa parhaiten tämänhetkistä asumistilannettasi? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

- 1 Asumistilanteeni on vakaa eikä asunnottomuus uhkaa minua
- 2 Pelkään joutuvani asunnottomaksi
- 3 Olen asunnoton
- 4 Muu, mikä? _____

VASTAAJAN TAUSTATIEDOT

25. Minä vuonna olet syntynyt? (Kirjoita vuosiluku viivalle)

_____

26. Oletko...?

- 1 Mies
- 2 Nainen

27. Mikä on äidinkielesi?

- 1 Suomi
- 2 Ruotsi
- 3 Muu, mikä? _____

28. Mikä on siviilisäätyysi?

- 1 Naimaton
- 2 Avioliitossa/rekisteröidyssä parisuhteessa
- 3 Avoliitossa
- 4 Asumuserossa
- 5 Eronnut
- 6 Leski

29. Mikä on korkein suorittamasi koulutus?

- 1 Korkeintaan perusaste (peruskoulu, kansakoulu)
- 2 Keskiaste (ylioppilas, ammatillinen koulutus)
- 3 Alin korkea-aste (esim. teknikko, hortonomi ym. opisto-tutkinnot)
- 4 Alempi tai ylempi korkea-aste (AMK, alempi ja ylempi korkeakoulututkinto)
- 5 Tutkijakoulutusaste (Lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot)

30. Oletko tällä hetkellä...?

- 1 Työllinen
- 2 Työtön
- 3 Opiskelija
- 4 Eläkeläinen
- 5 Vanhempain- tai hoitovapaalla
- 6 Muu, mikä? _____

31. Kuinka monta henkilöä kotitalouteesi kuuluu yhteensä? (Kirjoita lukumäärä viivalle)

- a) 18 vuotta täyttäneitä aikuisia _____ henkilöä
- b) alle 18-vuotiaita lapsia _____ henkilöä

32. Kuinka suuret ovat kotitaloutesi yhteenlasketut kuukausitulot ennen veroja? (Valitse yksi vaihtoehto)

- 1 Alle 500 euroa
- 2 500-999 euroa
- 3 1000-1499 euroa
- 4 1500-1999 euroa
- 5 2000-2499 euroa
- 6 2500-2999 euroa
- 7 3000-5000 euroa
- 8 yli 5000 euroa

33. Miten asut tällä hetkellä? (Ympyröi yksi vaihtoehto)

Omistaja-asukkaana

- 1 omistusasunnossa
- 2 osa-omistusasunnossa
- 3 asumisoikeusasunnossa

Vuokralaisena vuokrasopimuksella

- 4 kaupungin vuokra-asunnossa
- 5 VVO:n, SATO:n, Y-Säätiön tai vastaavan tahon vuokra-asunnossa
- 6 opiskelija-asunnossa
- 7 yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa
- 8 työsuhdeasunnossa
- 9 alivuokralaisena
- 10 asunnottomien asumispalveluyksikössä

Ilman vuokrasopimusta

- 11 nais- tai miesystävän luona
- 12 vanhempien luona
- 13 aikuisen lapsen luona
- 14 ystävien tai sukulaisten luona

Muussa asumismuodossa

- 15 sosiaalitoimen tuki-/pienasunnossa (tukikoti/solutukiasunto/pienasunto)
- 16 asunnottomien vastaanottoyksikössä (asuntola ym.)
- 17 hoitolaitoksessa, sairaalassa tai palvelutalossa
- 18 muu asumisjärjestely, mikä? _____
- 19 olen asunnoton ⇒ Siirry kysymykseen 35

34. Mikä on nykyisen asuinpaikkasi postinumero? (Kirjoita postinumero viivalle)**35. Anna palautetta kyselystä tai kerro mielipiteesi seuraavista asioista: Helsingin asuntotilanteesta, asunnottomien tilanteesta, asunnottomien palveluista tai asunnottomuuden vähentämiseen tähtäävistä toimenpiteistä.**

- 36. Saako kyselyvastauksesi yhdistää väestötietojärjestelmästä saatuihin rekisteritietoihin asunnottomuuden ja vailla vakinaista asuntoa -kirjauksen välisen yhteyden selvittämiseksi?**
 Rekisteritiedot sisältävät henkilön perustietojen (ikä, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus) lisäksi henkilön nykyisen ja aiempien asuinpaikkojen kiinteistötunnukset vuodesta 2005 alkaen. Rekisteritietojen yhdistäminen parantaa merkittävästi tutkimuksen laatua. Tietoja käsitellään luottamuksellisesti eikä yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa tuloksista.

1	Kyllä
2	Ei

Kiitos vastauksestasi!

Kyselyyn vastanneet saavat palkkioksi yhden viiden euron arvoisen lahjakortin kolmesta vaihtoehdosta valitsemaansa kohteeseen. Mikäli haluat vastaanottaa lahjakortin, ilmoita nimi ja postiosoite sen toimittamista varten. Voit vastata kyselyyn myös ilmoittamatta yhteystietojasi.

Valitsen 5 € arvoisen lahjakortin

1	McDonald'siin
2	Makuuniin
3	Picniciin

Nimi ja postiosoite:

Palauta kyselylomake 26.2.2014 mennessä oheisella vastauskuorella. Mikäli jätit yhteystietosi, toimitetaan valitsemasi lahjakortti sinulle postitse.

Liite 2.

Polkuanalyysin asumis- ja majoitusvaihtoehdot järjestyksessä

Asumismuoto ennen VVA-jaksoa	Majoittuminen VVA-jakson aikana	VVA-jakson päättymisen	Asumismuoto vastaushetkellä
1 Omistusasunto	1 Kesämökillä	1 Ostin tai perin omistusasunnon	1 Omistusasunto
2 Osaomistusasunto	2 Hotelleissa, hostelleissa	2 Asumisoikeus	2 Asumisoikeusasunnossa
3 Asumisoikeusasunto	3 Mies- tai naisystävän luona	3 Sain kaupungin vuokra-asunnon	3 Kaupungin vuokra-asunnossa
4 Kaupungin vuokra-asunnossa	4 Ystävän tai sukulaisen luona	4 Sain muun yleishyödyllisen tahon (VVO, SATO, Y-Säätiö ym.) vuokra-asunnon	4 VVO, Sato, vastaava taho
5 Oleskeluluvan perusteella kunnan järjestämässä asunnossa	5 Vanhempien luona	5 Sain opiskelija-asunnon	5 Opiskelija-asunto
6 VVO:n, SATO:n, Y-Säätiön ym. tahon vuokra-asunnossa	6 Aikuisen lapsen luona	6 Sain vuokra-asunnon yksityisiltä markkinoilta	6 Yksityisten markkinoiden vuokra-asunto
7 Opiskelija-asunnossa	7 kiersin eri ystävien tai sukulaisten luona	7 Pääsin vuokralaiseksi tuttavani tai sukulaisen omistamaan asuntoon	7 Työsuhdeasunto
8 Yksityisten markkinoiden vuokra-asunnossa	8 Ex-puolison luona	8 Muu, mikä?	8 Alivuokralainen
9 Työsuhdeasunnossa	9 Sosiaalitoimen järjestämässä hätämajoitusasunnossa esim. Forenom	9 Sain työsuhdeasunnon	9 Nais/miesystävän luona
10 Alivuokralaisena	10 Ensi-tai turvakodissa	10 Alivuokra, kimppekämpä, solu	10 Ystävien tai sukulaisten luona
11 Ulkomailla	11 Leirintäalueella teltassa, mökissä, asuntovaunussa	11 Muutin nais- tai miesystävän tai puolison luokse	11 Vanhempien luona
12 Nais- tai miesystävän luona	12 Veneessä	12 Muutin ystävän tai sukulaisen luokse	12 Aikuisen lapsen luona
13 Ystävien/Sukulaisten luona	13 Työpaikalla	13 Muutin vanhempieni luokse	13 Hoitolaitoksessa, sairaalassa, palvelutalossa
14 Vanhempien luona	14 Sairaalassa	14 Muutin aikuisen lapseni luokse	14 Sosiaalitoimen tuki/pienasunnossa
15 Aikuisen lapsen luona	15 Autossa	15 Väliaikainen asunto	15 Asunnottomien asumisyksikössä
16 Lastensuojelun sijaishuollon perhe- tai laitoshoidossa	16 Asunnottomien palvelukeskuksessa, asuntolassa yms. Tilapäismajoituksessa	16 Järjestö, kirkko ym. kolmannen sektorin toimija järjesti asunnon	16 Asunnottomien vastaanottoyksikössä (asuntola ym.)
17 Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa	17 Satunnaisten tuttujen luona	17 Sosiaalitoimi järjesti tuki-/pienasunnon (tukikoti/solutuki-asunto/pienasunto)	17 Asunnoton
18 Hoitolaitoksessa, sairaalassa, palvelutalossa	18 Hylätyssä tai vallatussa rakennuksessa	18 Sosiaalitoimi järjesti asunnon asunnottomille tarkoitetusta asumisyksiköstä	
19 Muualla	19 Metsässä teltassa, koirassa	19 Kirjautuin pysyvään osoitteeseen, mutta todellisuudessa olen asunnoton	
20 Sosiaalitoimen tuki-/pienasunnossa	20 Julkisissa tiloissa, kadulla, rappukäytävissä, puistoissa, roskikissa ym.	20 Asunnoton	
21 Asunnottomien asumisyksikössä			
22 Asunnottomien asuntolassa			
23 Asunnoton			
24 Vankilassa			

Liite 3.

3/1

Logit-mallien tulostaulukko todennäköisyydelle
kuulua heikoimpiin klustereihin

	Malli 1	Malli 2	Malli 3	Malli 4
Vakiotermi	4,735**	8,996**	7,081**	3,629*
Sukupuoli				
Nainen	0	0	0	0
Mies	-1,053	-3,384*	-1,988*	-1,142
Ikä				
Alle 30-vuotias	2,812***	3,505**	3,775**	4,368***
30-vuotias +	0	0	0	0
Äidinkieli				
Suomi tai ruotsi	-0,392	-0,127	1,172	0,230
Muu	0	0	0	0
Tulot				
1-499	-4,840***	-7,186***	-6,430***	-5,212***
500-999	-2,832*	4,238*	-3,258*	-2,582*
1 000-1 999	-0,952	-0,094	-0,318	-0,561
yli 2000	0	0	0	0
Puuttuva	-2,905	-5,151*	-4,588	-4,199
Edellinen asuinpaikka				
Muu Suomi	0	0	0	0
Helsinki	0,017	0,494	0,054	0,340
PKS	-0,551	-0,239	-1,253	0,282
Ulkomaat	25,069	71,550	26,545	25,875
Puuttuva	24,341	24,012	24,253	25,801
Asumishistoria 2008-2013				
2008 jälkeen muuttaneet	0	0	0	0
Samassa asunnossa	-1,559	-3,747	-0,686	-1,103
Useassa asunnossa	-1,489	-4,583*	-3,064*	-0,966
Asunto- ja VVA-jaksoja	-1,011	-2,095	-1,298	-0,359
Jatkuvasti VVA	0,407	-0,215	1,812	1,300
Ei lupaa yhdistää	-0,402	1,407	-0,520	0,192
Elämäntilanteen taustalla				
		0		
Talousvaikeudet		-0,344		
		0		
Velkaantuminen		1,183		
		0		
Konkurssi		27,424		
		0		
Päihteiden käyttö		0,192		
		0		
Masennus, miel. terv. ongelmat		-2,554		
		0		
Muu sairaus		3,874		
		0		
Työttömyys		1,157		
		0		
Eläkkeelle siirtyminen		-48,506		
		0		
Opintojen keskeytyminen		-4,789*		
		0		
Riitautuminen vanhempien kanssa		-1,389		

		0		
Parisuhteen päättyminen		-0,682		
		0		
Aikuisten lasten itsenäistyminen		-56,002		
		0		
Läheisen kuolema		-5,636*		
		0		
Tukiverkkojen puute		26,823		
		0		
Perheväkivalta		-3,018		
		0		
Muu		1,069		
Esteet asunnon löytymiselle				
			0	
Sopivan hintaista ei löytynyt			-0,679	
			0	
Tarpeisiin sopivaa ei löytynyt			-0,841	
			0	
Omat vaatimuksen tiukat			-2,772	
			0	
Ei varaa vuokratakuuseen			-0,740	
			0	
Häiriömerkintä luottotiedoissa			-2,085*	
			0	
Vuokravelka			-3,592*	
			0	
Aiempi häätö			-3,444	
			0	
Syrjintä työttömyyden vuoksi			0,341	
			0	
Syrjintä etnisen taustan vuoksi			-1,175	
			0	
Ei etsinyt uutta asuntoa			-4,792**	
			0	
Muu			-1,637	
Kirjaus seurausta/jatkumoa				
Eos				0
äkillisestä kriisistä				-0,636
aikuisiän vaikeuksille				-1,013
itsenäistymisestä alkaneille vaikeuksille				1,142
lapsuudesta kasautuneille vaikeuksille				-5,782**
puuttuva				1,891

KUVAILEHTI

Julkaisija	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)			Julkaisuaika Helmikuu 2015
Tekijä(t)	Eeva Kostiainen ja Seppo Laakso (Kaupunkitutkimus TA Oy)			
Julkaisun nimi	Helsinkiäisten asunnottomuuspolut			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 1 2015			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	<p>Helsinkiäisten asunnottomuuspolut -tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa eri väestöryhmille ominaisia asunnottomuuspolkuja: mistä asunnottomaksi päädytään, missä asunnottomuuden aikana majoitutaan ja miten sen päättävä asuminen lopulta järjestyy. Tutkimuksessa kartoitettiin asumista asunnottomuutta ennen, jälkeen ja sen aikana, sekä asunnottomuuteen johtaneita elämäntilanteita ja siitä poistumiseen vaikuttaneita tekijöitä postikyselyn avulla. Kysely suunnattiin helsinkiäisille, jotka olivat olleet väestötietojärjestelmässä kirjautuneina vailla vakinaista asuntoa oleviksi, mutta joiden VVA-oleskelu oli päättynyt. Kyselyn vastausprosentti jäi alhaiseksi (17 %), mutta vastaajien jakaumat useimpien taustatekijöiden, erityisesti iän, suhteen vastasivat melko hyvin perusjoukkoa. Vastanneista 76,5 %:lla VVA-kirjauksen syynä oli asunnottomuus ja asunnon saamisen vaikeus, kun taas 23,5 % oli kirjautunut VVA:ksi muusta syystä.</p> <p>Asunnottomuuteen johtavia yleisimpiä syitä ovat elämäntilanteen muutokset, kuten erot, muutto toiselle paikkakunnalle ja vuokrasopimusten päättymisen itsestä riippumattomista syistä. Erityisesti nuorilla myös liian suuret asumiskustannukset ja lapsuudenkodista itsenäistymiseen liittyvät ongelmat johtavat asunnottomuuteen. Elämäntilanteiden taustalla osalla on myös talousvaikeuksia ja työttömyyttä. Uuden asunnon saamisen yleisimpiä esteitä ovat mm. korkea hintataso, häiriömerkinnät luottotiedoissa ja vuokratakuut. Suurin osa saa jakson ajaksi majapaikan ystävien ja sukulaisten luota, vain pieni osa turvautuu asunnottomien palveluihin. Kokemukset ulkona ja julkisissa tiloissa, autossa ja leirintäalueella majoittumisesta olivat kuitenkin kyselyn mukaan melko yleisiä.</p> <p>Klusterianalyysin avulla tyypiteltiin kyselyyn vastanneiden asunnottomuuspolkuja. Sen tuloksena löytyi 8 klusteria, toisistaan poikkeavaa asunnottomuuspolkua. Analyysin tuloksena saadut asunnottomuuspolut luokiteltiin 3 ryhmään: kitka-asunnottomiin, joilla asunnottomuus ratkesi sukulaisten ja ystävien luona vietetyn jakson jälkeen sopivan omistus- tai vuokra-asunnon löydyttyä (40 %); huono-osaisiin, usein pitkäaikaisasunnottomiin, jotka joutuivat turvautumaan asunnottomien palveluihin päättääkseen asunnottomuutensa (19 %); sekä tähän väliin sijoittuviin epävarmimpien asumisurien ryhmään (41 %). Nuorilla jakaumat painottuivat selvästi parempiin klustereihin: nuorista puolet kuului kitka-asunnottomien ryhmään, 41 % epävarman asumisuran ryhmään ja vain 7 % huono-osaisimpien asunnottomien klustereihin.</p> <p>Todennäköisyyttä kuulua heikoimpiin klustereihin, joissa oli jouduttu turvautumaan asunnottomien palveluihin, kasvatti alhaiset, alle 1500 euron ja erityisesti alle 500 euron, kuukausitulot ja vähensi alle 30 v. ikä. Miehillä heikompien polkujen todennäköisyys oli jossain määrin yleisempää. Todennäköisyyttä kasvattivat opintojen keskeytyminen, läheisen kuolema, jossain määrin mielenterveysongelmat, luottotietomerkinnät, vuokravelat ja se, ettei elämäntavan tms. syyn takia ollut lainkaan etsinyt asuntoa. Niillä, jotka katsoivat VVA-kirjauksensa olevan jatkumoa lapsuudesta asti kasautuneille vaikeuksille, oli suurempi todennäköisyys kuulua heikomiin klustereihin.</p>			
Asiasanat	asunnottomuus, väestöryhmät, Helsinki			
Rahoittaja/toimeksiantaja	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)			
	ISBN (nid.)	ISBN 978-952-11-4424-0 (PDF)	ISSN (pain.)	ISSN 1797-5514 (verkkokj.)
	Sivuja 104	Kieli suomi	Luottamuksellisuus julkinen	Hinta (sis. alv 8 %)
Julkaisun myynti/jakaja	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) Email: kirjasto.ara@ara.fi www.ara.fi/julkaisut > ARA:n raportteja -julkaisusarja			
Julkaisun kustantaja	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)			
Painopaikka ja -aika				

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA)			Datum Februari 2015
Författare	Eeva Kostiaainen och Seppo Laakso (Kaupunkitutkimus TA Oy)			
Publikationens titel	Helsinkiläisten asunnottomuuspolut (Helsingforsarnas vägar till bostadslöshet)			
Publikationsserie och nummer	Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet rapporter 1 2015			
Publikationens tema				
Publikationens delar / andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	<p>Målet med denna undersökningen var att identifiera typiska vägar till bostadslöshet för olika befolkningsgrupper: från vilken utgångspunkt blir man bostadslös, var bor man under bostadslösheten och hur ordnas boendet som till slut avbryter bostadslösheten. I undersökningen kartlades genom postenkät boendet före, efter och under bostadslösheten, samt vilka livssituationer som ledde till bostadslöshet och vilka faktorer som ledde till att den upphörde. Enkäten riktades till helsingforsare som hade varit inskrivna i befolkningsdatasystemet utan stadigvarande bostad, men vilkas tillvaro utan fast bostad hade upphört. Enkätens svarsprocent blev låg (17 %), men fördelningen av svararna i förhållande till de flesta bakgrundsfaktorerna motsvarade rätt väl basgruppen, i synnerhet i förhållande till åldern. Av dem som svarade var orsaken till anteckningen VVA, utan stadigvarande bostad, hos 76,5 % bostadslösheten och svårigheten att få bostad, medan 23,5 % hade antecknat en annan orsak till VVA.</p> <p>De vanligaste orsakerna till bostadslöshet är ändringar i livssituationen, till exempel skilsmässa och flyttning till annan ort samt det att hyresavtalen har upphört utan att själv vara orsak till det. I synnerhet hos ungdomar leder för höga boendekostnader och problemen med att lösgöra sig från barndomshemmet och bli självständig till bostadslöshet. En del har bakom sina livssituationer dessutom ekonomiska problem och arbetslöshet. De vanligaste hindren för en ny bostad är bl.a. hög prisnivå, anteckningar om betalningsstörningar i kredituppgifterna och hyresgarantierna. Största delen får för perioden logi hos vänner och släktingar. Endast en liten del förlitar sig till tjänster för bostadslösa. Erfarenheterna av att bo ute och i offentliga utrymmen, i bilar och på campingplatser är dock enligt enkäten rätt allmänna.</p> <p>Med hjälp av klusteranalys typindelades de svarandes vägar till bostadslöshet och som ett resultat av detta upptäcktes 8 kluster, vägar som skiljde sig från varandra. Vägarna till bostadslöshet, som erhöles genom klusteranalysen, delades i 3 klasser: de friktionsbostadslösa, för vilka bostadslösheten löstes när personen hittade en lämplig hyres- eller ägarbostad efter en period hos släktingar och vänner (40 %); de missgynnade, ofta långtid-sbostadslösa, som var tvungna att ty sig till tjänster för bostadslösa för att frigöra sig från bostadslösheten (19 %); samt gruppen mellan de två tidigare, som hade osäkrare vägar till bostadslöshet (41 %). Hos ungdomarna låg tyngdpunkten klart i de bättre klustren. Av ungdomarna hörde hälften till de friktionsbostadslösa, 41 % till dem som hade osäkrare vägar till bostadslöshet och endast 7 % till de mest missgynnade bostadslösa klustren.</p> <p>Enligt en statistisk analys ökade sannolikheten att höra till de svagaste klustren, där man hade varit tvungen att ty sig till tjänster för bostadslösa, av låga månadsinkomster, under 1500 euro och i synnerhet under 500 euro. Hos personer under 30 år minskade sannolikheten. Även manligt kön ökade i viss mån sannolikheten för de svagaste vägarna. Sannolikheten ökades också av avbrutna studier och en närståendes död och i viss mån även mentala problem. Även anteckningar i kredituppgifterna och hyresskulder samt det att personen på grund av levnadsvanorna e.d. inte alls hade sökt bostad, ökade sannolikheten. De som ansåg sin VVA-anteckning vara ett kontinuum av problem som ackumulerats sedan barndomen, hade en större sannolikhet att höra till dem som hörde till de svagaste vägarnas kluster.</p>			
Nyckelord	bostadslöshet, befolkningsgrupper, Helsingfors			
Finansiär/ uppdragsgivare	Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA)			
	ISBN (hft.)	ISBN 978-952-11-4424-0 (PDF)	ISSN (print)	ISSN 1797-5514 (online)
	Sidantal 104	Språk Finska	Offentlighet Offentlig	Pris (inneh. moms 8 %)
Beställningar/ distribution	Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA) Epost: kirjasto.ara@ara.fi www.ara.fi/publikationer > ARA:s rapporter -serie			
Förläggare	Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA)			
Tryckeri/tryckningsort -år				

Helsinkiläisten asunnottomuuspolut -tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa eri väestöryhmille ominaisia asunnottomuuspolkuja: mistä asunnottomaksi päädytään, missä asunnottomuuden aikana majoitutaan ja miten asunnottomuuden päättävä asuminen lopulta järjestyy. Tutkimuksessa kartoitettiin asumista ennen asunnottomuutta, sen jälkeen ja sen aikana, sekä asunnottomuuteen johtaneita elämäntilanteita ja siitä poistumiseen vaikuttaneita tekijöitä.

ara Asumisen rahoitus-
ja kehittämiskeskus

ISBN 978-952-11-4424-0 (PDF)

ISSN 1797-5514 (verkkojulk.)